

**Vilniaus universiteto Teisės fakulteto
Baudžiamosios justicijos katedra**

Roko Žiupsnio
IV kurso, baudžiamosios justicijos
studijų šakos studento

Magistro darbas

**Sunkus sveikatos sutrikdymas pagal Lietuvos ir
užsienio šalių baudžiamuosius įstatymus**

Vadovė: lekt. dr. Andželika Vosyliūtė

Recenzentė: lekt. dr. Rita Aliukonienė

Vilnius 2011

Turinys

Įžanga	3
I.Bendroji nusikaltimų žmogaus sveikatai samprata	6
II.Sunkaus sveikatos sutrikdymo samprata	9
1.Baudžiamųjų įstatymų, reglamentuojančių atsakomybę už sunkų sveikatos sutrikdymą Lietuvoje, istorinė raida.....	9
2.Sunkaus sveikatos sutrikdymo sąvoka ir rūšys.....	17
III.Sunkaus sveikatos sutrikdymo sudėties pagal Lietuvos Respublikos baudžiamąjį kodeksą požymių analizė.....	23
1.Objektyvieji požymiai	23
2.Subjektyvieji požymiai	32
IV.Sunkų sveikatos sutrikdymą kvalifikuojantys požymiai	43
1.Kvalifikuojamieji požymiai, apibūdinantys nukentėjusįjį.....	44
2.Kvalifikuojamieji požymiai, apibūdinantys sunkaus sveikatos sutrikdymo objektyviąją pusę.....	48
3.Kvalifikuojamieji požymiai, apibūdinantys subjektyviąją sunkaus sveikatos sutrikdymo pusę.....	51
V.Sunkus sveikatos sutrikdymas pagal užsienio šalių baudžiamuosius įstatymus.....	56
1.Rusija.....	56
2.Estija.....	59
3.Latvija.....	61
4.Vokietija	62
5.Lenkija.....	64
Išvados.....	66
Literatūros sąrašas	68
Santrauka	75
Summary	76

Ižanga

Lietuvos Respublikos Konstitucijoje¹, atsižvelgiant į žmogaus teises ir laisves, įtvirtintas Visuotinėje žmogaus teisių deklaracijoje², Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijoje³, skelbiama, kad žmogaus gyvybę saugo įstatymas, žmogaus asmuo yra neliečiamas, žmogaus orumą gina įstatymas. Tokiu būdu tiek nacionaliniu, tiek ir tarptautiniu lygmeniu yra įtvirtinta žmogaus teisė į sveikatą.

Žmogaus sveikata – viena iš labiausiai baudžiamojo įstatymo saugomų vertybių, todėl visos veikos prieš žmogaus sveikatą turi būti kriminalizuotos. Nusikaltimai žmogaus sveikatai sudaro nedidelę bendrojo nusikalstamumo lygio dalį, tačiau jų reikšmė yra ypatinga dėl itin svarbaus kėsinosi objekto – žmogaus sveikatos. Sunkus sveikatos sutrikdymas savo sukeliama padariniais yra pats pavojingiausias nusikaltimas žmogaus sveikatai, šiuo aspektu nusileidžiantis tik nusikaltimams žmogaus gyvybei. Sunkaus sveikatos sutrikdymo pasekmės – sužalota sveikata, susargdintas žmogus – dažnai yra negrįžtamos. Fizinis skausmas, dvasiniai išgyvenimai, nepatogumai, dvasinis sukrėtimas, emocinė depresija, pažeminimas, reputacijos pablogėjimas, bendravimo galimybių sumažėjimas – tai dažniausiai pasitaikantys padariniai. Be tiesioginių padarinių nukentėjusiajam, neišvengiami ir netiesioginiai padariniai nukentėjusiojo šeimos nariams, giminaičiams, draugams ir kitai supančiai aplinkai. Sunkaus sveikatos sutrikdymo sudėtis, kuri yra baudžiamosios atsakomybės už šį nusikaltimą pagrindas, įtvirtinta Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso XVIII skyriaus 135 straipsnyje.

Temos aktualumas. Siekiant teisingai kvalifikuoti nusikalstamą veiką, būtina išsamiai ištirti sunkaus sveikatos sutrikdymo požymius ir tiksliai juos įvertinti. Priešingu atveju dažniausiai nepavyksta išvengti klaidingo nusikalstamos veikos kvalifikavimo. Taip pat tokiu būdu kyla prielaidos *inter alia* pažeisti prigimtine žmogaus teise į sveikatos apsaugą.

Darbo originalumas sietinas su tuo, kad sunkus sveikatos sutrikdymas dažniausiai nagrinėjamas Lietuvos teisės kontekste. Šiame magistro darbe atliekama sunkaus sveikatos

¹ Valstybės žinios, 1992, Nr. 33-1014.

² Valstybės žinios, 2006, Nr. 68-2497.

³ Valstybės žinios, 1995, Nr. 40-987.

sutrikdymo reglamentavimo užsienio šalių baudžiamuosiuose įstatymuose analizė ir palyginimas su Lietuvos Respublikos baudžiamuoju kodeksu.

Tyrimo objektas – sunkus sveikatos sutrikdymas.

Tyrimo dalykas – sunkaus sveikatos sutrikdymo, reglamentuoto Lietuvos Respublikos baudžiamojų kodekso⁴ 135 straipsnyje, normos analizė.

Tyrimo tikslas ir uždaviniai – atskleisti sunkaus sveikatos sutrikdymo, reglamentuoto Lietuvos Respublikos baudžiamojų kodekso 135 straipsnyje, sampratą, išnagrinėti šio nusikaltimo sudėties požymius, išanalizuoti reglamentavimo ypatybes Lietuvos ir užsienio baudžiamuosiuose įstatymuose.

Darbo struktūra. Pirmajame darbo skyriuje aptariama bendroji nusikaltimų žmogaus sveikatai samprata: atskleidžiama sveikatos, nusikaltimų žmogaus sveikatai, sveikatos sutrikdymo sąvoka. Antrajame skyriuje analizuojama sunkaus sveikatos sutrikdymo samprata: nagrinėjama baudžiamųjų įstatymų, reglamentuojančių atsakomybę už sunkų sveikatos sutrikdymą Lietuvoje, istorinė raida, sunkaus sveikatos sutrikdymo rūšys. Trečiajame skyriuje analizuojami sunkaus sveikatos sutrikdymo sudėties objektyvieji ir subjektyvieji požymiai pagal Lietuvos Respublikos baudžiamojų kodekso 135 straipsnį. Ketvirtą skyrių sudaro sunkų sveikatos sutrikdymą kvalifikuojančių požymių analizė. Penktajame skyriuje sunkus sveikatos sutrikdymas nagrinėjamas pagal užsienio šalių baudžiamuosius įstatymus, lyginant su sunkiu sveikatos sutrikdymu, nustatytu Lietuvos Respublikos baudžiamajame kodekse.

Šaltiniai. Rašant šį darbą naudotasi Lietuvos Respublikos baudžiamuoju kodeksu, kitais Lietuvos Respublikos ir užsienio valstybių teisės aktais. Be to, remtasi baudžiamosios teisės mokslininkų vadovėliais, monografijomis ir periodinėje literatūroje publikuotais moksliniais straipsniais. Taip pat, kaip empirinė medžiaga, nagrinėtos Lietuvos Aukščiausiojo Teismo kasacinės nutartys, Lietuvos apeliacinio teismo ir kitų teismų praktika magistro darbo tematika. Nagrinėjant tam tikrus aspektus panaudota kitų mokslų literatūra (pvz., medicinos ir kt.).

Aukščiau išvardinti literatūros šaltiniai buvo analizuoti istoriniu, sisteminiu, lyginamuoju ir lingvistiniu **metodais**. Istorinis metodas pasitelktas aptariant baudžiamųjų įstatymų, reglamentuojančių atsakomybę už sunkų sveikatos sutrikdymą Lietuvoje, istorinę

⁴ Valstybės žinios, 2000, Nr. 89-2741.

raidą. Sisteminis metodas padėjo aiškinti teisės normas sistemiškai, atsižvelgiant į tikrąją normų prasmę ir tikslus. Lyginamuoju metodu naudotasi analizuojant mokslininkų pozicijas įvairiais tiriamos temos klausimais, taip pat nagrinėjant Lietuvos ir užsienio valstybių baudžiamuosius įstatymus. Lingvistiniu metodu buvo aiškinama teisės normų tekste vartojamų bendrinės kalbos žodžių prasmė.

I. Bendroji nusikaltimų žmogaus sveikatai samprata

Gyventojų sveikata yra didžiausia visuomenės socialinė ir ekonominė vertybė. Taip pat sveikata yra viena iš svarbiausių ir reikšmingiausių baudžiamojo įstatymo saugomų vertybių, besirikiuojanti greta žmogaus gyvybės. Kaip valstybė užtikrina savo piliečių sveikatos gynybą ir apsaugą, tai demonstruoja visos valstybės požiūrį į žmogų ir jo gerovę. Jeigu valstybė nesugeba užtikrinti normalių sveikatos palaikymo sąlygų ir visuomenės saugumo, tai žmogus, dėl baimės patirti žalą savo sveikatai, jaučiasi nesaugus. Taigi norint tinkamai atskleisti nusikaltimų žmogaus sveikatai sampratą, visų pirma reikia analizuoti ir suvokti pačios sveikatos sąvoką.

Gana dažni atvejai, kai sveikata suvokiama siaurąja prasme, vien tik kaip fizinių ligų nebuvimas. Tačiau žmogaus gerbūvį, jo teigiamą savijautą lemia taip pat ir dvasinė bei psichologinė pusiausvyra, ramybė, sutarimas ir dialogas su aplinkiniais. Taigi sveikata – tai ne tik ligų ir fizinių defektų nebuvimas, bet ir fizinė, dvasinė bei socialinė asmens ir visuomenės gerovė (Lietuvos Respublikos sveikatos sistemos įstatymo⁵ preambulė, 2 str. 1 dalis). Analogiškai sveikata apibrėžiama ir Pasaulio sveikatos organizacijos konstitucijoje⁶. Pažymėtina, kad Lietuvai tapus Europos Sąjungos nare, didelę reikšmę įgijo Europos Parlamento ir Tarybos 2002 m. rugsėjo 23 d. sprendimu priimta Bendrijos veiklos programa visuomenės sveikatos srityje⁷, kurioje teigiama, kad sveikata yra prioritetas, o Bendrijos visų politikos sričių ir veiklų apibrėžimuose bei įgyvendinime turi būti užtikrinta aukšto lygio sveikatos apsauga. Be to, Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos⁸ 3 str. 1 dalyje nurodyta, kad kiekvienas asmuo turi teisę į pagarbą savo fizinės ir protinės savasties visumai.

Lietuvių kalbos žodyne pateikiamos tokios sąvokos „sveikata“ apibrėžtys: normalaus organizmo veikimas; bendra gyvo organizmo būklė⁹. Taip pat galimos ir tokios reikšmės:

⁵ Valstybės žinios, 1998, Nr. 112-3099.

⁶ Constitution of the World health organization. Prieiga per internetą:
<<http://apps.who.int/gb/bd/PDF/bd47/EN/constitution-en.pdf>> [žiūrėta 2011-02-20].

⁷ Decision No 1786/2002/EC of the European Parliament and of the Council of 23 September 2002. Prieiga per internetą:
<http://eurlex.europa.eu/smartapi/cgi/sga_doc?smartapi!celexapi!prod!CELEXnumdoc&lg=EN&numdoc=32002D1786&model=guichett> [žiūrėta 2011-03-15]

⁸ Charter of fundamental rights of the European Union. No 2000/C 364/01. Prieiga per internetą:
<<http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2000:364:0001:0022:EN:PDF>>
[žiūrėta 2011-02-23]

⁹ Lietuvių kalbos žodynas. Vilnius: Mokslas. 1986. P. 315.

organizmo būklė, kai normaliai veikia visi organai; bendra organizmo būklė; fizinis pajėgumas, stiprumas, jėgos¹⁰.

Kadangi terminijos prasme „sveikata“ yra medicininė kategorija, todėl būtinas rėmimasis medicinine literatūra, kurioje nurodomas dar preciziškesnis šios sąvokos turinys. Medicinos enciklopedijoje¹¹ teigiama, kad sveikata – tai fizinis ir dvasinis individo ir visuomenės normalumas. Sveikatos kategorijos supratimas yra įvairus ir kintantis. Teorinei ir praktinei medicinai svarbi sveikatos norma: tam tikra būklė, kuri iki tam tikros ribos nelaikytina nei liga, nei patologija, nei rizikos faktoriumi. Norma suprantama kaip statistinis vidurkis. Ji nuolat tikslinama pagal naujausius biologijos duomenis, tačiau kartais normos sąvokos atsisakoma ir tiriami individai.

Tuo tarpu baudžiamojoje teisėje sąvoka „sveikata“ reiškia natūralią konkretaus žmogaus organizmo būklę iki nusikaltimo. Pažymėtina, kad natūrali žmogaus organizmo būklė apima tik fizinę ir psichinę sveikatą, o socialinė žmonių gerovė neįeina į sveikatos sampratą. Sveikatos sutrikdymu yra laikomas tokios būklės pakitimas, pablogėjimas, atsiradęs dėl kaltininko veikos.

Taigi nusikaltimai žmogaus sveikatai – tai nusikalstamos veikos, pasireiškiančios neteisėtu, pavojingu, tyčiniu ar neatsargiu žalos padarymu kito žmogaus sveikatai, pažeidžiant kūno audinius ar organus, sutrikdant jų fiziologines funkcijas arba kitaip susargdinant.¹² Įstatymiškai nusikaltimai žmogaus sveikatai apibrėžti BK XVIII skyriuje 135–141 straipsniuose. Tai įvairaus laipsnio sveikatos sutrikdymai (sunkus, nesunkus, nežymus) ir fizinio skausmo sukėlimas. Reikėtų pasakyti, kad baudžiamosios teisės teorijoje sutinkama įvairių nusikaltimų žmogaus sveikatai klasifikacijų. Paminėtina, kad sveikatos sutrikdymų rūšių kriterijams nustatyti žinomos trys sistemos:

1) išvardijimo sistema, kai įstatymų leidėjas tiksliai išvardija tuos sužalojimus, kurie turi būti laikomi viena ar kita kūno sužalojimo rūšimi;

2) formalioji sistema, kai pateikiami tik rūšių pavadinimai be jokio kriterijaus joms atskirti;

¹⁰ Lietuvių kalbos žodynas. Prieiga per internetą: <<http://www.lkz.lt/startas.htm>> [2011-02-20].

¹¹ GRABAUSKAS, V. Medicinos enciklopedija. II tomas. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidykla, 1993. P. 305.

¹² ALIUKONIENĖ, R. Sunkus sveikatos sutrikdymas: teorinės ir praktinės kvalifikavimo problemos. Daktaro disertacijos santrauka. P. 34–35.

3) bendrųjų požymių sistema, pateikianti bendrus kiekvieno kūno sužalojimo rūšies kriterijus.¹³

BK XVIII skyriuje numatytas skirtingo masto sveikatos sutrikdymų sudėtis taip pat galima klasifikuoti pagal keletą kriterijų:

1) pagal padarinių sunkumą:

- sunkūs (BK 135–137 str.),

- nesunkūs (BK 138, 139 str.),

- nežymūs arba fizinio skausmo sukėlimas (BK 140 str.);

2) pagal kaltės formą:

- tyčiniai (BK 135, 136, 138, 140 str.),

- neatsargūs (BK 137, 139 str.).

Kitose šio magistro darbo struktūrinėse dalyse bus detaliau analizuojami nusikaltimų žmogaus sveikatai įvairūs aspektai.

¹³ ANCELIS, P. et. al. Teisiniai medicininiai smurto aspektai. Vilnius: LTU leidybos centras, 2002. P. 11.

II.Sunkaus sveikatos sutrikdymo samprata

1.Baudžiamųjų įstatymų, reglamentuojančių atsakomybę už sunkų sveikatos sutrikdymą Lietuvoje, istorinė raida

Norint kuo aiškiau apibūdinti sunkaus sveikatos sutrikdymo sampratą būtina nagrinėti šį nusikaltimą reglamentuojančių įstatymų raidą skirtingais Lietuvos istorijos raidos periodais.

Taigi vienas pirmųjų teisės aktų, kuriame buvo kodifikuota paprotinė prūsų teisė, yra **Pamedės (Prūsų) teisyne, priimtas Pamedės** prūsų susirinkime 1340 m. Tai svarbus praeities dokumentas, teikiantis žinių ne tik apie prūsų, bet ir jiems giminingų lietuvių papročiais reguliuotus socialinius ir ekonominius santykius. Todėl šis teisyne laikytinas vienu iš svarbių, nors ir netiesioginių, Lietuvos teisės šaltinių.¹⁴ Atkreiptinas dėmesys, kad Pamedės teisyne dominuoja baudžiamosios teisės šakai priskirtinos normos, kurios sudaro apie du trečdalius visų teisinių nuostatų.

Pamedės teisyne reglamentuotus nusikaltimus galima sugrupuoti į valstybinius nusikaltimus, turtinius nusikaltimus ir nusikaltimus asmeniui. Nusikaltimai asmeniui savo ruožtu pagal kėsinosi objektą skirstomi į penkias grupes: nusikaltimai gyvybei, nusikaltimai sveikatai, lytiniai nusikaltimai, nusikaltimai žmogaus orumui ir namų ramybės ardymas.¹⁵ Nagrinėjant sunkaus sveikatos sutrikdymo temą reikšmingiausi yra nusikaltimai sveikatai. Taigi Pamedės teisyne žinomi:

- (1) lengvi sumušimai (kraujo praliejimas ir mėlynių padarymas),
- (2) sužeidimai,
- (3) sužalojimai
- (4) galvos sužeidimai.¹⁶

Toks sužalojimų skirstymas rodo jų vertinimo kriterijų, priklausiusį ne tik nuo atsiradusių nukentėjusiojo sveikatai pasekmių, bet ir nuo smūgių pavojingumo, nuo to, kokie gyvybiniai centrai paliečiami.¹⁷ Toliau bus detaliau nagrinėjami Pamedės teisyne reglamentuoti nusikaltimai sveikatai (sužalojimai ir galvos sužeidimai), labiausiai

¹⁴ ANDRIULIS, V. et al. Lietuvos teisės istorija. Vilnius: Justitia, 2002. P. 42.

¹⁵ ANDRIULIS, V. Pamedės teisyne (1340 m.) baudžiamoji teisė ir procesas. Socialistinė teisė. 1978, Nr. 1. P. 53.

¹⁶ ANDRIULIS, V. et al. Lietuvos teisės istorija. Vilnius: Justitia, 2002. P. 50.

¹⁷ ANDRIULIS, V. Pamedės teisyne (1340 m.) baudžiamoji teisė ir procesas. Socialistinė teisė. 1978, Nr. 1. P. 53.

atitinkantys šių dienų sunkaus sveikatos sutrikdymo sampratą, kuri bus analizuojama tolimesnėse šio darbo dalyse.

Taigi Pamedės teisyne įsakmiai išvardijami konkretūs sužalojimai: tai piršto ar kelių pirštų nukirtimas vienu smūgiu; danties arba kelių dantų išmušimas vienu smūgiu; kai ranka ar kita kūno dalis sužalojama taip, jog reikia išimti kaulą; ausies nukirtimas, jei nukentėjusysis apkursta; nosies nukirtimas; negalimų uždengti randų veide padarymas. Paskutiniai du įvardinti sužalojimai rodo, kad Pamedės teisynei nebuvo svetimas ir estetinis kriterijus vertinant nusikaltimus sveikatai. Tuo tarpu galvos sužeidimai Pamedės teisyne laikomi pavojingais nusikaltimais sveikatai ir jie yra atribojami nuo sužalojimų.¹⁸

Kai vienas asmuo padarydavo keletą sužalojimų kitam, Pamedės teisynas baudė tik už vieną sužalojimą, kitus perkvalifikuodamas į sužeidimus (80 str.). Nukentėjusiajam mirus nuo žaizdų, buvo baudžiama už nužudymą (124 str.). Esant keletui asmenų, kaltų už vieno asmens sužeidimus, sužalojimus ir gyvybės atėmimą, kiekvienas jų buvo baudžiamas atskirai, atsižvelgiant į tai, kokio pobūdžio sužalojimus jis padarė (79 ir 103 str.). Pažymėtina, kad bausmės už sumušimus, sužalojimus, žaizdas ir galvos sužeidimus Pamedės teisyne nenurodytos.¹⁹ Tik analizuojant teisyne 88 straipsnį, reglamentuojantį nosies nukirtimą, galima suprasti, kad už sužalojimus baudžiama dvigubai palyginus su baudimu už žaizdas. Vytautas Andriulis teigia, kad sankcijos nenurodymas leidžia manyti, kad čia buvo paliktos papročiais nustatytos bausmės.²⁰

Be to, kas išvardinta, nusikaltimai sveikatai pagal kaltės formas Pamedės teisyne skirstomi į paprastus ir tyčinius.²¹ Pagal Pamedės teisyne 52 straipsnį, įrodžius teisme tyčios buvimą, teisiამasis turėjo išpirkti ir savo kaklą. Paminėtina ir tai, kad reglamentuojant nusikaltimus asmeniui teisyne dominuoja kazuistinės normų dispozicijos.

Apibendrinant galima teigti, kad nors 1340 m. Pamedės (Prūsų) teisyne iš esmės vyrauja kazuistinio pobūdžio nuostatos, tačiau manytina, jog būtent šis teisės aktas yra sveikatos sutrikdymų skirstymo pagal jų sunkumo laipsnį pradininkas.

¹⁸ ANDRIULIS, V. Pamedės teisyne (1340 m.) baudžiamoji teisė ir procesas. Socialistinė teisė. 1978, Nr. 1. P. 53–54.

¹⁹ Ibidem, P. 54.

²⁰ Ibidem, P. 54.

²¹ Ibidem, P. 53.

1468 m. Kazimiero teisyne tyrinėtojų vertinamas kaip pirmasis Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės (toliau – LDK) kodifikacijos bandymas.²² Teisynu jį pavadino XIX a. rusų mokslininkai. Tekste jis vadinamas raštu (*list*). Lenkų mokslininkai jį vadina statutu.²³ Teisyne tekstas suskirstytas į 25 straipsnius. Jis susideda daugiausia iš baudžiamojo proceso ir baudžiamosios teisės normų.²⁴ Kazimiero teisyne buvo siekta suvienodinti bajorų luomui ir nuo jų priklausiusiems žmonėms taikytą baudžiamąją politiką bei bausmių už turtinius nusikaltimus skyrimą.²⁵ Tačiau, kaip teigia Jevgenijus Machovenko, teisyne tikslas nebuvo detalios sureguliuoti baudžiamosios atsakomybės santykius.²⁶ Daugelį klausimų reglamentuoti palikta paprotinei teisei.

Teisyne baudžiamosios normos apima vien turtinius nusikaltimus: vagystę, savavališką miško kirtimą ir turto atėmimą užpuolant.²⁷ Sunkaus sveikatos sutrikdymo, kaip nusikaltimo, sudėtis teisyne nėra reglamentuota. Tačiau būtent šiame teisyne buvo numatyta atsakomybė už skriaudą, padarytą kitam asmeniui. Teisyne 20 straipsnyje reglamentuota, kad draudžiama daryti užpuolimus, o 21 straipsnyje buvo numatyta, kad jeigu kas pats imtų savavališkai daryti užpuolimus ir tuo būtų padaryta kam skriauda, tai tas turi teisę skųstis. Taigi atkreiptinas dėmesys, kad šiame teisyne išskiriami tik šie nusikaltimo sudėties požymiai: veika – daryti užpuolimus ir padariniai – skriauda.

Palyginus su Pamedės (Prūsų) teisyne, kuriame atsakomybės pagrindu imama objektyvi skriauda ir, skiriant bausmę, ignoruojamas nusikaltėlio santykis su visuomenei pavojinga veika, Kazimiero teisyne bausmės dydis siejamas ne tik su skriauda, bet ir su nusikaltimo kartotinumu (recidyvu).²⁸ Recidyvo susiejimas su bausmės padidėjimu rodo, kad bausme įstatymų leidėjas siekia ne tik patenkinti nukentėjusį ir įbauginti nusikaltėlį, bet ir išpėti nusikaltėlį ateityje nenusikalsti.²⁹ Tokiu būdu bausmės tikslas suponuoja tam tikras nusikaltimo prevencijos užuomazgas.

²² ANDRIULIS, V. et al. Lietuvos teisės istorija. Vilnius: Justitia, 2002. P. 83.

²³ MACHOVENKO, J. LDK teisės šaltiniai. Vilnius: Justitia, 2000. P. 50.

²⁴ Ibidem, P. 50.

²⁵ ANDRIULIS, V. et al. Lietuvos teisės istorija. Vilnius: Justitia, 2002. P. 85.

²⁶ MACHOVENKO, J. LDK teisės šaltiniai. Vilnius: Justitia, 2000. P. 51.

²⁷ ANDRIULIS, V. et al. Lietuvos teisės istorija. Vilnius: Justitia, 2002. P. 85.

²⁸ Ibidem, P. 88.

²⁹ ANDRIULIS, V. et al. Lietuvos teisės istorija. Vilnius: Justitia, 2002. P. 88.

Svarbiausi iš rašytinių LDK teisės šaltinių buvo XVI a. išleisti **Lietuvos Statutai**.³⁰ Kaip priežastis, nulėmusias jų atsiradimą, galima įvardinti tai, kad to meto teisės aktai nebuvo susisteminti ir išspausdinti, o plito oficialiais ir kitokio pobūdžio negausiais nuorašais ir pan. Taip pat reikėjo kodekso, kuris vienodai reguliuotų santykius visoje šalies teritorijoje.

Taigi 1529 m. buvo priimtas **Pirmasis Lietuvos Statutas**. Statutą sudaro 13 skyrių, turinčių apie 240 straipsnių, vadinamų artikulais, ir apimančių beveik visų teisės šakų normas.³¹ Pažymėtina, kad Statutas neturėjo aiškios vidaus struktūros, kuri būdinga šiuolaikinei teisei. Todėl tame pačiame Statuto skyriuje randama normų, priskiriamų prie skirtingų teisės šakų.³²

Analizuojamos temos aspektu aktualiausias Pirmojo Lietuvos Statuto septintasis skyrius „Apie smurtą šalyje ir apie sumušimą, ir apie šlėktų nužudymus“, kuriame reglamentuoti privilegijuoto luomo žmonių įvykdyti arba jiems padaryti kriminaliniai nusikaltimai bei bausmės už juos atskirtos nuo tokio pat pobūdžio įstatymų, taikytų tik prasto luomo žmonėms. Visi septintojo skyriaus 30 straipsnių sprendžia nusikaltimų bajorams kazusus³³, kitaip sakant, gina bajoro fizinį asmenį ir jo turą.

Pirmojo Lietuvos Statuto septintojo skyriaus 1 straipsnyje, be kita ko, nustatyta, kad asmuo, kuris kieno namus sąmoningai užpultų, norėdamas jį užmušti arba smurtu ir jėga įsibrautų ir tuose namuose ką nors sužeistų arba užmuštų, tas galvos netenka. Tuo tarpu 9 straipsnyje nurodyta, kad jeigu kas šlėktą sužeistų ir per tą jo žaizdą ranką ar koją suluošintų ar akį išmuštų, ar nosį nupjautų, ar lūpas perkirstų, ar ausį nupjautų, tai turi apmokėti pusę žmogaus; be to, jeigu veidą sužeistų, tai tas kaltininkas turi mokėti sumuštajam trisdešimt kapų grašių ir tiek pat baudos į valdovo išdą, jeigu skundėjas, stingant pagrįstų įrodymų, pats trečias prisieks. 10 straipsnyje numatyta, kad jeigu kuris šlėkta, sumuštas ar suluošintas, ir po to sumušimo ar suluošinimo po puotas važinėtų ar karčemose bei turguje buvotų, o po to numirtų, nors taip pat dėl to sumušimo ir gulėtų, bei nuo žaizdų numirtų, tai anas, kuris jį sumušė ar sužeidė, neturi apmokėti galvapinių, tik žaizdas.

Galima pastebėti, kad ir Pirmajame Lietuvos Statute neišvengiama kazuistinio nusikaltimų reglamentavimo. Nusikaltimo sudėtyje pastebėtinas konkrečių padarinių ir

³⁰ MACHOVENKO, J. LDK teisės šaltiniai. Vilnius: Justitia, 2000. P. 53.

³¹ MAKSIMAITIS, M., VANSEVIČIUS, S. Lietuvos valstybės ir teisės istorija. Vilnius: Justitia, 1997. P. 92.

³² MACHOVENKO, J. LDK teisės šaltiniai. Vilnius: Justitia, 2000. P. 55.

³³ VALIKONYTĖ, I. Pirmasis Lietuvos Statutas (1529 m.). Vilnius: Vaga, 2001. P. 315.

sužalojimų apibrėžimas (rankos ar kojos suluošinimas, akies išmušimas, nosies nupjovimas, lūpų perkirtimas, ausies nupjovimas, veido sužeidimas).

Antrasis Lietuvos Statutas (1566 m.) ir Trečiasis Lietuvos Statutas (1588 m.). Trečiajame Lietuvos Statute, kaip ir Antrajame, yra 14 skyrių, sudėtų ta pačia tvarka. Jie gerokai papildyti ir pakeisti. Straipsniai, kurių iš viso yra 488, pertvarkyti.³⁴

Statutuose yra apibūdintas suluošinimas, žaizdų padarymas, sumušimas ir kitokie kūno sužalojimai. Antrasis Lietuvos Statutas numatė vieno arba dviejų organų netekimą, o Trečiasis Statutas numatė atvejus, kai organas visiškai arba laikinai nustodavo funkcionavęs, ir piršto arba kelių pirštų netekimą.³⁵ Be minėtų veiksmų, Statutuose kalbama apie kankinimą, marinimą badu, barzdos ir plaukų rovimą. Tokie veiksmai buvo laikomi kėsimumusi į garbę, sveikatą ir laisvę.³⁶ Apskritai bausmės dydis priklausė nuo žalos, kuri buvo padaryta sveikatai, dydžio, nusikaltėlio ir nukentėjusiojo luomo, jo lyties ir sunkinančių arba lengvinančių aplinkybių. Pavyzdžiui, už moters sužalojimą buvo skiriama dviguba bauda ir dvigubas kalėjimo terminas. Šiuo konkrečiu atveju įtakos turėjo papročiai, kurie neleido keršyti moterims.³⁷ Paminėtina, kad kvalifikuotas kūno sužalojimas buvo tėvų sumušimas, savo pono sužalojimas užpuolimo metu, sužalojimas klastingai, afekto būklėje. Be to, buvo numatytos šios lengvinančios aplinkybės: atsitiktinis kūno sužalojimas, sužalojimas viršijant būtinosios ginties ribas, kankinant vagį, jeigu jis neprisipažino.³⁸

Atkreiptinas dėmesys, kad kūno sužalojimai savo forma, priežastimis ir pasekmėmis panašūs į daugelį kitų smurtinių nusikaltimų – visų pirma plėšimą ir antpuolį. Vis dėlto pagrindinis skirtumas tarp minėtų nusikaltimų ir kūno sužalojimo tas, jog šio nusikaltimo metu nenukentėdavo žmogaus turtas – nukentėdavo tik jo sveikata.³⁹

Svarbu pasakyti, kad skiriant bausmę buvo atsižvelgiama į kaltės formą: už netyčinį suluošinimą buvo baudžiama bauda ir kalėjimu, o už tyčinį – nusikaltėlis netekdavo to paties kūno organo, kurio neteko nukentėjusysis.⁴⁰ Taigi tokiu būdu galima daryti pagrįstą prielaidą, kad Statutuose nusikaltimai jau buvo skirstomi į tyčinius ir neatsargius.

³⁴ ANDRIULIS, V. et al. Lietuvos teisės istorija. Vilnius: Justitia, 2002. P. 122.

³⁵ VANSEVIČIUS, S. LDK valstybiniai – teisiniai institutai. Vilnius: Mintis, 1981. P. 97.

³⁶ Ibidem, P. 97.

³⁷ Ibidem, P. 97.

³⁸ Ibidem, P. 97.

³⁹ BURBA, D. Bajorijos kriminaliniai nusikaltimai ir bausmės LDK XVIII a. Daktaro disertacija. Humanitariniai mokslai: istorija (05H). Kaunas, 2010. P. 43.

⁴⁰ VANSEVIČIUS, S. LDK valstybiniai – teisiniai institutai. Vilnius: Mintis, 1981. P. 97.

Statutai Lietuvos valstybėje (o jai žlugus – jos teritorijoje) veikė net 311 metų, t. y. nuo 1529 m. iki 1840 m., kai Rusijos valdžia jį panaikino.⁴¹ 1840 m. birželio 25 d. Rusijos imperatoriaus Nikolajaus I įsaku panaikintas Trečiojo Lietuvos Statuto (1588 m.) galiojimas ir įvesti Rusijos imperijos įstatymai.

1918 m. vasario 16 d. Lietuva atkūrė valstybę, tačiau susiklosčiusių per 80 metų teisinių santykių Lietuvos valdžia iš karto pakeisti ir tuojau pat parengti savo kodeksų negalėjo. Todėl buvo nutarta palikti galioti Rusijos imperijos įstatymus, kiek jie neprieštaravo tuometinei Lietuvos Konstitucijai ir visuomenės interesams. Taigi buvo nutarta baudžiamuoju kodeksu laikyti Rusijos imperijos **1903 m. Baudžiamąjį statutą**.⁴²

Lietuvoje galiojęs Rusijos 1903 m. Baudžiamasis statutas susidėjo iš 37 skyrių, kuriuose buvo 687 straipsniai. Statute numatytas nusikalstamas veikas galima suskirstyti į nusikaltimus visuomenei, asmeniui ir nuosavybei. Prie nusikaltimų asmeniui grupės Statute numatyta atsakomybė už nusikaltimus asmens gyvybei ir sveikatai, asmens laisvei, dorai, garbei.⁴³ Nagrinėjamos temos kontekste svarbu, kad Baudžiamajame statute reglamentuota atsakomybė už kūno sužalojimą, smurtą asmeniui, asmens palikimą pavojuje.

Taigi sunkiu kūno sužalojimu buvo laikoma, kai pakenkta sveikatai taip, jog gresia pavojus gyvybei, sukeliama protinė liga, žmogus apanka, apkursta, netenka liežuvio, rankos, kojos, lytinio pajėgumo, nepagydomai subjaurojamas jo veidas.⁴⁴ Pažymėtina, kad bausmės buvo didinamos už motinos, tėvo, senelio, senelės, kunigo, valdininko tarnyboje ar sargybinio sužalojimą.⁴⁵

Nuo 1940 m. gruodžio 1 d. Lietuvoje pradėjo galioti **1926 m. RTFSR baudžiamasis kodeksas**, o iki tol taikyti baudžiamieji įstatymai neteko galios.⁴⁶ Šiame įstatyme sunkaus kūno sužalojimo sąvoka mažai kuo skyrėsi nuo sąvokos, numatytos 1903 m. Baudžiamajame statute.

1961 m. birželio 26 d. Lietuvos TSR Aukščiausioji Taryba priėmė **Lietuvos TSR baudžiamąjį kodeksą**, kuris buvo pradėtas taikyti nuo 1961 m. rugsėjo 1 d. Įsigaliojus šiam

⁴¹ VALIKONYTĖ, I. Pirmasis Lietuvos Statutas (1529 m.). Vilnius: Vaga, 2001. P. 377–378.

⁴² VANSEVIČIUS, S. Lietuvos baudžiamoji teisė ir procesas 1919–1940 metais. Vilnius: Justitia, 1996. P. 7.

⁴³ ANDRIULIS, V. et al. Lietuvos teisės istorija. Vilnius: Justitia, 2002. P. 415.

⁴⁴ VANSEVIČIUS, S. Lietuvos baudžiamoji teisė ir procesas 1919–1940 metais. Vilnius: Justitia, 1996. P. 52.

⁴⁵ Ibidem, P. 52.

⁴⁶ MAKSIMAITIS, M. VANSEVIČIUS, S. Lietuvos valstybės ir teisės istorija. Vilnius: Justitia, 1997. P. 275.

kodeksui, Lietuvos teritorijoje Rusijos Federacijos baudžiamasis kodeksas neteko galios.⁴⁷ Lietuvos TSR baudžiamąjį kodeksą, kaip ir visų kitų sovietinių respublikų baudžiamuosius kodeksus, sudarė dvi dalys – bendroji ir ypatingoji. Lietuvos TSR baudžiamojo kodekso bendrojoje dalyje buvo penki skirsniai. Ypatingojoje dalyje nusikaltimai sugrupuoti pagal jų objektą – pvz., nusikaltimai asmens gyvybei, sveikatai, laisvei ir orumui.

1961 m. Baudžiamajame kodekse nusikaltimai žmogaus sveikatai reglamentuoti trečiajame skirsnyje „Nusikaltimai asmens gyvybei, sveikatai, laisvei ir orumui“ ir įvardijami kūno sužalojimu (111 – 116 str.) bei smurto veiksmai, nesutrikdę sveikatos, t. y. smūgių sudavimas ir žiaurus kankinimas (117 str.). Be to, kūno sužalojimai pagal nukentėjusiojo sveikatai padarytos žalos dydį ir pastovumą skirstomi į sunkius, apysunkius ir lengvus.⁴⁸

Šio magistro darbo temos aspektu aktualiausias yra sunkus kūno sužalojimas, kuris savo ruožtu pagal kaltės formą išskirtas į tyčinį (111 str.) ir neatsargų (115 str.). Taip pat numatyta ir privilegijuota tyčinio sunkaus kūno sužalojimo sudėtis (113 str.), pagal kurią baudžiamoji atsakomybė *inter alia* kyla už tyčinį sunkų žmogaus kūno sužalojimą didžiai susijaudinus.

Taigi tyčinis sunkus kūno sužalojimas (111 str.) tai – kūno sužalojimas: pavojingas gyvybei; sukėlęs regėjimo, girdėjimo ar kurio nors kito organo ar jo funkcijų netekimą; sukėlęs psichinę ligą; sukėlęs nėštumo nutrūkimą; sukėlęs kitokį sveikatos sutrikimą, susijusį su pastoviu ne mažiau kaip trečdaliu bendrojo darbingumo netekimu; sukėlęs nepataisomą veido subjaurinimą. Pastebėtina, kad šie išvardinti sunkaus kūno sužalojimo požymiai yra alternatyvūs. Svarbu paminėti ir tyčinį sunkų kūno sužalojimą kvalifikuojančius požymius. Tai veikia (kūno sužalojimas, nulėmęs aukščiau išvardintų padarinių atsiradimą): sukėlusį nukentėjusiojo mirtį; padaryta itin pavojingo recidyvisto; padaryta žiauriai kankinant. 1984 m. vasario 29 d. Lietuvos TSR Aukščiausiosios Tarybos Prezidiumas išleido įsaką Nr. X-3796⁴⁹ „Dėl pakeitimų ir papildymų Lietuvos TSR baudžiamajame ir baudžiamojo proceso kodeksuose“, kuriuo tyčinį sunkų kūno sužalojimą kvalifikuojančių požymių sąrašas buvo papildytas tokia aplinkybe – „*sunkus kūno sužalojimas ryšium su nukentėjusiojo vykdymu tarnybinės ar visuomeninės pareigos*“.

⁴⁷ ANDRIULIS, V. et al. Lietuvos teisės istorija. Vilnius: Justitia, 2002. P. 482.

⁴⁸ KLIMKA, A. et. al. Tarybinė baudžiamoji teisė. Ypatingoji dalis. Vilnius: Mintis, 1974. P. 109.

⁴⁹ Lietuvos TSR Aukščiausiosios Tarybos Prezidiumo įsakas „Dėl pakeitimų ir papildymų Lietuvos TSR baudžiamajame ir baudžiamojo proceso kodeksuose“. Vyriausybės žinios, 1984, Nr. 6-66.

1993 m. birželio 10 d. Lietuvos Respublikos Seimas priėmė Lietuvos TSR baudžiamojo kodekso 111 str. 2 dalies pakeitimą Nr. I-180⁵⁰, kuriuo buvo panaikintas kvalifikuojantis požymis „*veika, sukėlusį nukentėjusiojo mirtį*“. Taip buvo pasielgta todėl, kad šalies teisėsaugos institucijų praktikoje pasitaikydavo, jog nusikaltimai, formaliai atitinkantys tyčinio nužudymo sudėties požymius, buvo kvalifikuojami kaip lengvesnis nusikaltimas – tyčinis sunkus kūno sužalojimas, sukėles nukentėjusiojo mirtį. Tai neišvengiamai lemdavo neteisingumą, statistinių duomenų iškraipymą ir pan. Paminėtina, kad tyčinis sunkus kūno sužalojimas, sukėles nukentėjusiojo mirtį, pagal tuometinį teisinį reglamentavimą būdavo kvalifikuojamas tuomet, kai dėl tyčia padaryto sužalojimo nukentėjusysis mirdavo, o tokios pasekmės atžvilgiu subjektyviosios pusės požymis – kaltė – pasireikšdavo dėl neatsargumo.⁵¹

1994 m. liepos 19 d. Lietuvos Respublikos Seimas priėmė dar vieną Lietuvos TSR baudžiamojo kodekso pakeitimą Nr. I-551⁵², kuriuo vietoje sąvokos „kūno sužalojimas“ buvo pradėta vartoti sąvoka „*žmogaus kūno sužalojimas, užkrėtimas liga ar kitoks susargdinimas*“. Tokiu būdu LTSR BK 111–116 straipsniuose reglamentuotos veikos, anksčiau įvardintos tik kūno sužalojimais, buvo patikslintos nurodant į užkrėtimą liga ar kitokį susargdinimą. Tai nebuvo šių normų veikų rato išplėtimas, nes ir iki tol jos buvo inkriminuojamos ir už kitus susargdinimus, ne tik sužalojant žmogaus kūną.⁵³ Be to, šiuo pakeitimu 111 str. 1 dalis buvo papildyta dar vienu požymiu – „*užkrėtimas žmogaus imunodeficitu virusu (ŽIV)*“.

1997 m. balandžio 30 d. Lietuvos Respublikos Seimas priėmė paskutinį Lietuvos TSR baudžiamojo kodekso 111 straipsnio pakeitimą Nr. VIII-210⁵⁴, kuriuo 111 str. 2 dalis buvo papildyta nauju kvalifikuojančiu požymiu „*sunkaus kūno sužalojimo padarymas mažamečiam asmeniui ar bejėgiškos būklės asmeniui*“.

Galiausiai, 2000 m. rugsėjo 26 d. Lietuvos Respublikos Seimas priėmė **Lietuvos Respublikos baudžiamąjį kodeksą**⁵⁵ (toliau – BK), kuris įsigaliojo 2003 m. gegužės 1 d. Jame pradėta vartoti nauja sąvoka „sveikatos sutrikdymas“, apimanti tiek kūno sužalojimą,

⁵⁰ Lietuvos Respublikos įstatymas „Dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso, Baudžiamojo ir Administracinių teisės pažeidimų kodeksų pakeitimo ir papildymo“. Valstybės žinios, 1993, 26-597.

⁵¹ BIELIŪNAS, E. et al. Lietuvos TSR baudžiamojo kodekso komentaras. Vilnius: Mintis, 1989;

⁵² Lietuvos Respublikos įstatymas „Dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso, Baudžiamojo ir Administracinių teisės pažeidimų kodeksų pakeitimo ir papildymo“. Valstybės žinios, 1994, Nr. 60-1182.

⁵³ NOCIUS, J. Nusikaltimai žmogui. Vilnius: VU leidykla, 1998. P. 42.

⁵⁴ Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 105, 111 ir 112 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymas. Valstybės žinios, 1997, Nr. 41-993.

⁵⁵ Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas. Valstybės žinios, 2000, Nr. 89-2741.

ties ir susargdinimą. Pagal sveikatos sutrikdymo mastą išskirtas sunkus, nesunkus ir nežymus sveikatos sutrikdymas, taip pat fizinio skausmo sukėlimas. Sunkus sveikatos sutrikdymas pagal kaltės formą išskirtas į tyčinį (BK 135 str.) ir neatsargų (BK 137 str.). Taip pat suformuluota ir privilegijuota sunkaus sveikatos sutrikdymo sudėtis – sunkus sveikatos sutrikdymas labai susijaudinus (BK 136 str.).

2. Sunkaus sveikatos sutrikdymo sąvoka ir rūšys

BK XVIII skyriuje reglamentuojama baudžiamoji atsakomybė už įvairaus pobūdžio ir laipsnio sveikatos sutrikdymus. Terminas „sveikata“ reiškia natūralią konkretaus žmogaus organizmo būklę iki nusikaltimo, o „sutrikdymas“ – šios būklės pakitimą, pablogėjimą dėl kaltininko veikos.⁵⁶ Sunki sveikatos sutrikdymu pripažįstamas tik toks sveikatos sutrikdymas, kuris atitinka ne tik visus, tiesiogiai BK 135 str. įtvirtintus požymius, bet ir atitinkamus medicininius požymius, nustatytus kituose teisės aktuose.⁵⁷

2003 m. gegužės 1 d. įsigaliojus naujam BK, 2003 m. gegužės 23 d. buvo pasirašytas bendras Sveikatos apsaugos ministro, Teisingumo ministro, Socialinės apsaugos ir darbo ministro įsakymas „Dėl Sveikatos sutrikdymo masto nustatymo taisyklių patvirtinimo“.⁵⁸ Tokiu būdu minėtu įsakymu buvo patvirtintos Sveikatos sutrikdymo masto nustatymo taisyklės. Šių taisyklių 5 punkte nustatyta, kad *sveikatos sutrikdymas* – tai žmogaus sužalojimas arba susargdinimas pažeidžiant jo kūno audinių ar organų vientisumą arba sutrikdant jų funkcijas. Taip pat šiame tarpinstituciniame teisės akte reglamentuota, kad *sužalojimas* yra žmogaus kūno audinių ar organų anatominio vientisumo ar jų funkcijų pažeidimas mechaniniu, fiziniu ar cheminiu poveikiu, o *susargdinimas* – organizmo funkcijų sutrikdymas biologiniu, fiziniu, cheminiu ar psichiniu poveikiu arba nesuteikiant būtinos medicinos pagalbos. Svarbu pastebėti, kad kvalifikuojant kaltininko veiką didelę reikšmę turi teismo medicinos specialisto išvada, kadangi pagal Sveikatos sutrikdymo masto nustatymo taisyklių 2 punkto reikalavimus, sveikatos sutrikdymo faktą ir mastą nustato teismo

⁵⁶ ABRAMAVIČIUS, A. et al. Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras. Specialioji dalis. Pirmoji knyga. Vilnius: Registrų centras, 2009. P. 132.

⁵⁷ ALIUKONIENĖ, R. Sunkus sveikatos sutrikdymas: teorinės ir praktinės kvalifikavimo problemos. Daktaro disertacijos santrauka. Vilnius, 2007. P. 35.

⁵⁸ Sveikatos sutrikdymo masto nustatymo taisyklės, patvirtintos Sveikatos apsaugos ministro, Teisingumo ministro, Socialinės apsaugos ir darbo ministro 2003 m. gegužės 23 d. įsakymu Nr. V-298/158/A1-86 „Dėl Sveikatos sutrikdymo masto nustatymo taisyklių patvirtinimo“. Valstybės žinios, 2003, 52-2357.

medicinos ekspertai. Tačiau atkreiptinas dėmesys, kad teismo medicinos eksperto išvados įvertinimas yra teismo kompetencija.⁵⁹

Reikėtų pabrėžti, kad vieningos nuomonės dėl sunkaus sveikatos sutrikdymo sąvokos apibrėžimo nėra. Karolis Jovaišas sunkų sveikatos sutrikdymą (šis autorius vartoja žmogaus kūno sužalojimo, užkrėtimo liga ar kitokio susargdinimo sąvoką) apibūdina, kaip neteisėtą žalos padarymą kito žmogaus sveikatai, pažeidžiant jo organizmo anatominių vientisumą, kūno audinius, organus ar sutrikdant jų fiziologines funkcijas.⁶⁰ Juozas Nocius sunkų sveikatos sutrikdymą (autorius įvardina, kaip kūno sužalojimą, užkrėtimą liga ar kitoki susargdinimą) apibrėžia kaip neteisėtą, be tyčios atimti gyvybę, žalos padarymą kito žmogaus sveikatai, bet kuriuo būdu pažeidžiant žmogaus kūno audinius, organus ar jų funkcijas.⁶¹ Taigi J. Nocius, skirtingai nuo K. Jovaišo, nurodo papildomą požymį – tyčios atimti gyvybę nebuvimą.

Piotras Dubovecas (Петр Дубовец) laikosi pozicijos, kad į apibrėžimą reikia įtraukti smurtinius veiksmus: smūgius, mušimą ir panašius veiksmus, kurie sukelia fizinį skausmą. Smūgiai, mušimas ir panašūs smurtiniai veiksmai, susiję su fiziniu skausmo sukėlimu, teigia P. Dubovecas, daro žalą žmogaus sveikatai.⁶² Pastarajam autoriui oponuoja Michailas Šargorodskis (Михаил Шаргородский), kuris nevarioja sąvokos „smurtiniai veiksmai, sukeliantys fizinį skausmą“.⁶³ Taip pat P. Dubovecui prieštaravo ir Nikolajus Zagorodnikovas (Николай Загородников), teigdamas, jog kūno sužalojimu laikytinas tik toks žalos sveikatai padarymas, kuris sutrikdo anatominių žmogaus kūno vientisumą arba normalų organų ir audinių funkcionavimą.⁶⁴ Pritariant P. Duboveco pozicijai atkreiptinas dėmesys, kad ir Lietuvos Respublikos BK XVIII skyriuje reglamentuotas nusikaltimas, kuris objektyviai gali pasireikšti mušimu ar kitokiu smurtavimu, sukėlusiu fizinį skausmą (BK 140 str.).

Rita Aliukonienė teigia, kad sunkaus sveikatos sutrikdymo sąvokos turinys gali būti atskleistas analizuojant šią sąvoką medicininiu ir teisiniu aspektu. Nagrinėjant sunkų

⁵⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. balandžio 22 d. nutartis Nr. 2K-142/2008.

⁶⁰ JOVAIŠAS, K. Baudžiamųjų įstatymų komentaras. Nusikaltimai asmens gyvybei, sveikatai, laisvei ir orumui. Teisės problemos, 1997, Nr. 2. P. 38.

⁶¹ NOCIUS, J. Nusikaltimai žmogui. Vilnius: VU leidykla, 1998. P. 43.

⁶² ДУБОВЕЦ, П. Ответственность за телесные повреждения по советскому уголовному праву. Москва, 1964. С. 8.

⁶³ ШАРГОРОДСКИЙ, М. Преступления против жизни и здоровья. Москва, 1948. С. 280, 345.

⁶⁴ ЗАГОРОДНИКОВ, Н. Преступления против здоровья. Москва, 1969. С. 36.

sveikatos sutrikdymą medicininio aspektu, nurodoma, kad medicina sveikatos sutrikdymus nustato pagal objektyvųjį kriterijų – faktiškai sukeltų padarinių kito žmogaus sveikatai sunkumą ir laipsnį. Daugumos sunkaus sveikatos sutrikdymo medicininį požymių turinys apibrėžtas Sveikatos sutrikdymo masto nustatymo taisyklėse, iš esmės apibūdinant sunkaus sveikatos sutrikdymo padarinius. Sunkių sveikatos sutrikdymu baudžiamąja teisine prasme pripažįstamas tik toks sveikatos sutrikdymas, jei jis atitinka visus būtinuosius BK 135 str. numatytus požymius.⁶⁵

Sunkaus sveikatos sutrikdymo sudėtis galima klasifikuoti remiantis skirtingais kriterijais. Paminėtina, kad pagal kaltės formą sunkus sveikatos sutrikdymas gali būti:

- tyčinis (BK 135 str.),
- neatsargus (BK 137 str.).

Pagal pavojingumo laipsnį sunkių sveikatos sutrikdymų sudėtis galima skirstyti į:

•pagrindinę – sudėtis, kurioje nėra nei didinančių, nei mažinančių sunkaus sveikatos sutrikdymo pavojingumą požymių (BK 135 str. 1 d.),

•kvalifikuotą – sudėtis, kurioje yra požymių, didinančių sunkaus sveikatos sutrikdymo pavojingumą (BK 135 str. 2 d.),

•privilegiuotą – sudėtis, kurioje yra požymių, mažinančių sunkaus sveikatos sutrikdymo pavojingumą (BK 136 str.).

Šioje vietoje šiek tiek detaliau aptartinas sunkus sveikatos sutrikdymas dėl neatsargumo (BK 137 str.), taip pat ir privilegiuota tyčinio sunkaus sveikatos sutrikdymo sudėtis (BK 136 str.), kadangi, dėl magistro darbui keliamų ribotos apimties reikalavimų, kitose šio darbo dalyse bus išsamiai analizuojama tik pagrindinė ir kvalifikuota tyčinio sunkaus sveikatos sutrikdymo sudėtis, kaip tai reglamentuota BK 135 straipsnio 1 ir 2 dalyse.

Kaip teigia Vytautas Piesliakas, privilegiuotos yra tokios nusikalstamų veikų sudėtys, kurios formuluojamos įtraukiant į pagrindinę sudėtį papildomus požymius, mažinančius veikos pavojingumą.⁶⁶ Kaip minėta, privilegiuota sunkaus sveikatos sutrikdymo sudėtis reglamentuota BK 136 straipsnyje „Sunkus sveikatos sutrikdymas labai susijaudinus“. Taigi privilegijuojantis požymis yra tai, kad kaltininkas veikia staiga labai susijaudinęs ir tą būseną jam sukelia nukentėjusysis savo neteisėtais veiksmais ar itin

⁶⁵ ALIUKONIENĖ, R. Sunkus sveikatos sutrikdymas: teorinės ir praktinės kvalifikavimo problemos. Daktaro disertacijos santrauka. Vilnius, 2007. P. 39.

⁶⁶ PIESLIAKAS, V. Lietuvos baudžiamoji teisė. Pirmoji knyga. Vilnius: Justitia, 2006. P. 189.

įžeidžiančiu poelgiu. Staigus didelis susijaudinimas – tai fiziologinio afekto būseną, kai emocinis stresas stabdo intelektualinę veiklą, smarkiai susilpnėja asmens gebėjimas suvokti ir kontroliuoti savo veiksmus bei tvardyti.⁶⁷ Atkreiptinas dėmesys, kad fiziologinio afekto būseną turi būti skiriama nuo pataloginio afekto būsenos: fiziologinis afektas lemia asmens ribotą pakaltinamumą, o pataloginis afektas – nepakaltinamumą. Kaltininko būseną – fiziologinis ar pataloginis afektas – nustatoma pagal faktines bylos aplinkybes, prireikus gaunama teismo psichologinė, psichiatrinė ar kitokia ekspertizė.⁶⁸

Kaip minėta, staigų didelį susijaudinimą turi sukelti arba neteisėtas, arba itin įžeidžiantis nukentėjusiojo poelgis. Neteisėtas poelgis – tai tiek nusikalstama veika (nusikaltimas ar baudžiamasis nusižengimas), tiek ir administracinis teisės pažeidimas.⁶⁹ Tuo tarpu sprendžiant, ar nukentėjusiojo poelgis yra itin įžeidžiantis, atsižvelgiama į tai, kiek nukentėjusiojo tyčiniai veiksmai iš esmės prieštarauja moralės bei dorovės principams, pažeidžia žmogaus garbę ir orumą ir kaip tai paveikia kaltininką, atsižvelgiant į individualias asmenines jo savybes.⁷⁰ Paminėtina, kad neteisėtas ar itin įžeidžiantis poelgis gali būti nukreiptas ne tik į patį kaltininką, bet ir į kitą jam artimą asmenį. Kaltininkui artimų asmenų ratas nėra apibrėžtas jokiais formaliais požymiais. Tai gali būti šeimos nariai, artimi giminiai, kaimynai, draugai ar kiti asmenys, su kuriais kaltininką sieja glaudūs ryšiai ir jų pobūdis leidžia spręsti, kad nukentėjusiojo poelgis dėl to ir sukėlė labai didelį kaltininko susijaudinimą.⁷¹

Pabrėžtina, kad skirtingai nuo kitų nusikaltimų žmogaus sveikatai, kurie gali būti padaryti tiek sužalojant, tiek susargdinant žmogų, sunkus sveikatos sutrikdymas labai susijaudinus – privilegijuota sunkaus sveikatos sutrikdymo sudėtis – gali būti padarytas tik sužalojant žmogų.⁷² Taigi BK 136 straipsnio dispozicijoje žmogaus susargdinimas labai susijaudinus nėra reglamentuotas. Sunku praktiškai įsivaizduoti tokį atvejį, kad staiga kilusios tyčios metu kaltininkas biologinio ar psichinio poveikio priemonėmis susargdintų kitą žmogų.

⁶⁷ ABRAMAVIČIUS, A. et al. Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras. Specialioji dalis. Pirmoji knyga. Vilnius: Registrų centras, 2009. P. 120.

⁶⁸ LAT Senato nutarimas „Dėl teismų praktikos nusikaltimų žmogaus gyvybei bylose“.

⁶⁹ ABRAMAVIČIUS, A. et al. Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras. Specialioji dalis. Pirmoji knyga. Vilnius: Registrų centras, 2009. P. 120.

⁷⁰ LAT Senato nutarimas „Dėl teismų praktikos nusikaltimų žmogaus gyvybei bylose“.

⁷¹ Ibidem.

⁷² NOCIUS, J. Nusikaltimai žmogui. Vilnius: VU leidykla, 1998. P. 55.

Taigi tai – tyčinis nusikaltimas, padaromas tiesiogine arba netiesiogine tyčia, kuri turi būti kilusi staiga, kaip reakcija į neteisėtą ar itin įžeidžiantį nukentėjusiojo poelgį ir neatidėliojant realizuota. Pastebėtina, kad baudžiamosios teisės teorijoje tai įvardinama kaip afektinė tyčia.⁷³

Be BK 135 ir 136 straipsniuose reglamentuojamų tyčinių sunkių sveikatos sutrikdymų, Lietuvos įstatymų leidėjas nustatė baudžiamąją atsakomybę ir už sunkų sveikatos sutrikdymą dėl neatsargumo (BK 137 str.). Sąvoka „neatsargi kaltė“ yra bendroji sąvoka. BK 16 straipsnyje yra įstatymiškai nustatytos neatsargios kaltės rūšys: nusikalstamas pasitikėjimas ir nusikalstamas nerūpestingumas. Taigi nusikalstamas pasitikėjimas yra tais atvejais, kai kaltininkas numato abstrakčią galimybę, kad jo veika gali sukelti kito žmogaus sunkų sveikatos sutrikdymą, tačiau, turėdamas omenyje konkrečias aplinkybes, tikisi, kad šiuo atveju tokių padarinių bus išvengta, bet tas pasitikėjimas nepasitvirtina, pasirodo esąs lengvabūdiškas. Tuo tarpu nusikalstamo nerūpestingumo atveju kaltininkas nenumatė, kad dėl jo veikos gali būti sunkiai sutrikdyta kito žmogaus sveikata, tačiau pagal buvusią situaciją privalėjo ir galėjo tai numatyti, jeigu būtų buvęs apdairesnis, atsargesnis.⁷⁴ Kaip teigia Eglė Riaubaitė, esant tyčiai asmuo suvokia daromos veikos pavojingą pobūdį, esant nusikalstamam pasitikėjimui – asmuo suvokia daromos veikos rizikingą pobūdį, tuo tarpu esant nusikalstamam nerūpestingumui asmuo nenumato galinčių kilti padarinių ir nesuvokia daromos veikos nei pavojingo, nei rizikingo pobūdžio.⁷⁵

Pasak J. Nocius, sunkus sveikatos sutrikdymas dėl neatsargumo dažniausiai padaromas šiurkščiai pažeidžiant elementarius saugumo reikalavimus buityje arba profesinės veiklos, kitas specialiąsias taisykles.⁷⁶ Lietuvos įstatymų leidėjas BK 137 str. 1 dalyje reglamentavo baudžiamąją atsakomybę už tai, kad neatsargus sunkus sveikatos sutrikdymas padaromas buityje nepaisant visuotinai pripažintų bendrųjų atsargumo taisyklių. Tai bendroji norma, taikytina tuomet, kai veika neturi neatsargaus sunkaus sveikatos sutrikdymo pažeidžiant teisės aktų nustatytas specialiąsias saugumo taisykles požymių. Atsakomybė už pastarąją veiką nustatyta BK 137 str. 3 dalyje, kuri inkrimuojama, kai bet kurioje veiklos

⁷³ ABRAMAVIČIUS, A. Baudžiamoji teisė. Bendroji dalis. Vilnius: Eugrimas, 2003. P. 207.

⁷⁴ ABRAMAVIČIUS, A. et al. Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras. Specialioji dalis. Pirmoji knyga. Vilnius: Registrų centras, 2009. P. 139.

⁷⁵ RIAUBAITĖ, E. Tyčinės ir neatsargios kaltės atribojimas nusikaltimuose žmogaus gyvybei ir sveikatai. Jurisprudencija, 2008, Nr. 11 (113). P. 95.

⁷⁶ NOCIUS, J. Nusikaltimai žmogui. Vilnius: VU leidykla, 1998. P. 55–56.

srityje pažeidus oficialiai patvirtintas bendrašias ar žinybines taisykles, sunkiai sutrikdoma bent vieno žmogaus sveikata.⁷⁷ BK 137 str. 2 dalyje nurodyta situacija, kuomet dėl kaltininko neatsargumo – visuotinai pripažintų bendrųjų atsargumo taisyklių nepaisymo buityje – sunkiai sužalojamas ar susargdinamas ne vienas, o keli žmonės. Pastebėtina, kad nusikalstamų pasekmių prasme tai turi būti vienos, o ne kelių veikų padarinys.

Atkreiptinas dėmesys, kad tiek sunkaus sveikatos sutrikdymo labai susijaudinus (BK 136 str.), tiek sunkaus sveikatos sutrikdymo dėl neatsargumo (BK 137 str.) objektas yra tas pats – kito žmogaus sveikata. Tuo tarpu objektyvioji aptariamų nusikaltimų sudėties pusė realizuojama skirtingai: privilegijuotas sunkus sveikatos sutrikdymas padaromas tik aktyviais veiksmais, o neatsargus sunkus sveikatos sutrikdymas – tiek aktyviais veiksmais, tiek neveikimu. Subjektyviosios pusės požymis – kaltė – taip pat pasireiškia skirtingai: privilegijuotoje sudėtyje – tiesiogine ir netiesiogine tyčia, o sunkaus sveikatos sutrikdymo dėl neatsargumo atveju – tik neatsargumu. Paminėtina, kad tiek pagal BK 136 straipsnį, tiek ir pagal BK 137 straipsnį subjektas – pakaltinamas, sulaukęs 16 metų fizinis asmuo. Tačiau svarbu pastebėti, kad pagal BK 137 str. 3 dalį baudžiamojon atsakomybėn gali būti traukiamas ir juridinis asmuo. Beje, veika, nustatyta BK 137 str. 3 dalyje – tai vienintelis galimas juridinio asmens baudžiamosios atsakomybės atsiradimo pagrindas už sunkų sveikatos sutrikdymą plačiąja prasme (tyčini, neatsargų, kvalifikuotą, privilegijuotą *etc.*).

⁷⁷ ABRAMAVIČIUS, A. et al. Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras. Specialioji dalis. Pirmoji knyga. Vilnius: Registrų centras, 2009. P. 140.

III. Sunkaus sveikatos sutrikdymo sudėties pagal Lietuvos Respublikos baudžiamąjį kodeksą požymių analizė

Baudžiamosios teisės teorijoje nusikalstamos veikos sudėtį sudaro nusikalstamos veikos objektas, objektyvioji pusė, subjektas, subjektyvioji pusė. Tai nusikalstamos veikos sudėties elementai, kurie yra įrodinėjami ne tiesiogiai, o per nusikalstamos veikos sudėties požymius, kurie įstatymų leidėjo naudojami nusikalstamos veikos sudėčiai aprašyti.⁷⁸ Kadangi kiekvieną nusikalstamą veiką sudaro objektyviųjų ir subjektyviųjų požymių visuma, tai mokslinis nors vieno iš nagrinėjamo nusikaltimo požymio tyrimas yra neįmanomas be išsamesnės sunkaus sveikatos sutrikdymo objektyviųjų ir subjektyviųjų požymių analizės.⁷⁹

1. Objektyvieji požymiai

Kiekvienas žmogus yra laisvas, tačiau vieno žmogaus laisvė negali pažeisti kitų žmonių laisvių ir teisių. Pažeidėjų persekiojimas baudžiamųjų įstatymų nustatyta tvarka – tai viena iš priemonių, užtikrinanti daugumos žmonių normalias gyvenimo sąlygas. Kita vertus, nusikaltimu ar baudžiamuoju nusižengimu civilizuotoje visuomenėje gali būti pripažintas toli gražu ne kiekvienas žmogaus poelgis (veika). Nusikalstamomis tampa tik pavojingos veikos, o veikos pavojingumą nulemia įvairūs požymiai. Tačiau svarbiausias veiksnys, nulemiantis žmogaus poelgio pavojingumą ir baudžiamąjį teisinį jo vertinimą, yra vertybės arba gėriai, kuriems šis poelgis daro žalą ar kelia pavojų.⁸⁰ Taigi nusikalstamos veikos **objektas** yra teisiniai gėriai, į kuriuos kėsinama nusikalstama veika ir kurie yra saugomi baudžiamojo įstatymo.⁸¹

Sunkaus sveikatos sutrikdymo objektas – kito žmogaus somatinė ar psichinė sveikata nuo jo gyvybės pradžios iki mirties momento.⁸² Tokiu būdu nukentėjusysis pagal šios

⁷⁸ PIESLIAKAS, V. Mokymas apie nusikaltimą ir nusikaltimo sudėtį. Vilnius: Lietuvos policijos akademija, 1996. P. 36.

⁷⁹ ALIUKONIENĖ, R. Kankinimas ar kitoks ypatingas žiaurumas kaip požymis, kvalifikuojantis sunkų sveikatos sutrikdymą. Teisė. 2005, Nr. 54. P. 22.

⁸⁰ PIESLIAKAS, V. Lietuvos baudžiamoji teisė. Pirmoji knyga. Vilnius: Justitia, 2006. P. 210.

⁸¹ ABRAMAVIČIUS, A. Baudžiamoji teisė. Bendroji dalis. Vilnius: Eugrimas, 2003. P. 158.

⁸² ABRAMAVIČIUS, A. et al. Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras. Specialioji dalis. Pirmoji knyga. Vilnius: Registrų centras, 2009. P. 133.

nusikalstamos veikos sudėtį yra kitas žmogus, jau gimęs ir dar nemiręs, nepriklausomai nuo jo sveikatos būklės.

Galima pastebėti, kad egzistuoja nemažai gyvybės pradžios teorijų. „Pirmojo judesio“ teorijos šalininkai siūlo gyvybės pradžia laikyti pirmąjį kūdikio judesį, o pirmieji judesiai pasireiškia jau 14 nėštumo savaitę. Kita teorija teigia, kad gyvybės pradžia – smegenų veiklos impulsų fiksavimo pradžia; su moderniausia technika tokie impulsai fiksuojami jau 6 nėštumo savaitę. Dar kita teorija žmogaus gyvybės pradžia laiko pirmąjį širdies dūžį, kurį galima nustatyti anksčiau nei aptinkami smegenų veiklos rezultatai.⁸³ Visos minėtos teorijos turi oponentų, teigiančių, kad 6 ar 14 savaičių vaisius yra pernelyg priklausomas nuo motinos organizmo ir negali savarankiškai atlikti daugelio biologinių ir fiziologinių funkcijų, todėl gyvybės pradžios (teisiniu požiūriu) momento nukėlimas į tokią ankstyvą nėštumo stadiją yra neracionalus. Dar vienos teorijos atstovai teigia, kad žmogaus gyvybės pradžia reikėtų sieti su jo sąmoningumu⁸⁴. Tačiau ir ši teorija susiduria su oponuojančia nuomone, kuri teigia, kad pvz., žmogus, esantis komos būklėje, nėra sąmoningas, bet vis dėlto pripažįstamas gyvu. Be to, neįmanoma nustatyti kūdikio, esančio motinos organizme, sąmoningumo.

Galiojant senajam BK gyvybės pradžia buvo pripažįstama gimdymo pradžia. Tai buvo reglamentuota paminėto BK 106 straipsnyje, nurodant į nužudymą „*gimdymo metu*“. Todėl, pasak J. Nociaus, tik prasidėjus fiziologiniam gimdymui, nors naujagimis dar neišėjęs iš iščių, jis jau yra žmogus⁸⁵. Naujasis BK to nereglamentuoja. Lietuvos Respublikos civilinio kodekso⁸⁶ (toliau – CK) 2.3 straipsnyje nustatyta, kad fizinio asmens gimimo momentu pripažįstamas pirmas savarankiškas naujagimio įkvėpimas. Tuo tarpu Vaiko gimimo momento nustatymo įstatymas⁸⁷ reglamentuoja, kad vaiko gimimas yra gyvo vaisiaus išstūmimas arba ištraukimas iš moters organizmo ir kad vaiko gyvybingumo požymiai yra savarankiškas kvėpavimas ar širdies plakimas. Taigi vaiko gimimo momentu šis įstatymas pripažįsta viso gyvybingo vaisiaus pasirodymą iš moters organizmo. Pažymėtina, jog tiek CK, tiek Vaiko gimimo momento nustatymo įstatymas turi kitą, ne su gyvybės baudžiamąja-teisine apsauga susijusią funkcinę paskirtį, todėl, kaip teigia BK

⁸³ DOCKA, P. Nuo aborto iki žmogžudystės. Justitia, 1999, Nr. 3. P. 16.

⁸⁴ Ibidem, P. 17.

⁸⁵ NOCIUS, J. Nusikaltimai žmogui. Vilnius: VU leidykla, 1998. P. 9.

⁸⁶ Valstybės žinios, 2000, Nr. 74-2262.

⁸⁷ Valstybės žinios, 2002, Nr. 43-1602.

komentaro autoriai, ir naujame BK gyvybė yra ginama nuo gimdymo pradžios.⁸⁸ Tokios pat pozicijos laikosi ir Aristidas Pėstininkas⁸⁹ bei kiti⁹⁰ teisės mokslininkai.

Gyvybės pabaiga yra biologinė žmogaus mirtis. CK 2.3 straipsnyje nustatyta, kad fizinio asmens mirties momentu pripažįstamas jo kraujotakos ir kvėpavimo negrįžtamas nutrūkimas arba jo smegenų visų funkcijų visiškas ir negrįžtamas nutrūkimas. Paminėtina, kad Žmogaus mirties registravimo ir kritinių būklių įstatymo⁹¹ 2 str. 1 dalyje iš esmės pakartojama CK 2.3 straipsnio nuostata, kad mirties momentas – laikas, kai negrįžtamai nutrūksta žmogaus kraujotaka ir kvėpavimas arba negrįžtamai nutrūksta visų žmogaus smegenų struktūrų veikla.

Svarbu pastebėti, kad savos sveikatos sutrikdymas nėra nusikaltimas, jeigu veika nesudaro kito nusikaltimo sudėties – šaukimo į privalomąją karo tarnybą vengimo (BK 314 str.), šaukimo į karo tarnybą karo padėties metu vengimo (BK 315 str.), vengimo atlikti karo tarnybą (BK 316 str.).

Nusikalstamos veikos dalykas – tai konkretūs materialaus pasaulio daiktai, kuriuos veikiant daroma žala teisiniams gėriams ar keliama tokios žalos grėsmė.⁹² Pažymėtina, kad pagal Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso⁹³ 28 str. 1 dalį fizinis asmuo, kuriam nusikalstama veika padarė fizinės, turtinės ar moralinės žalos, pripažįstamas nukentėjusiuoju. Teisinėje literatūroje tokį asmenį buvo siūloma vadinti nusikalstamos veikos dalyku, tačiau žmogų tapatinti su daiktu nėra korektiška. Vadinas sunkaus sveikatos sutrikdymo sudėtyje dalyko nurodyti neįmanoma, nes sunkiai sutrikdant sveikatą žala padaroma būtent žmogui. Taigi dalykas nėra būtinas kiekvienos nusikalstamos veikos sudėties požymis.

Objektyvioji nagrinėjamo nusikaltimo sudėties dalis yra veika, pasireiškianti veikimu arba neveikimu, visuomenei pavojingi tokios veikos padariniai, t. y. sunkiai sutrikdyta nukentėjusiojo sveikata ir priežastinis veikos ir atsiradusių padarinių ryšys.⁹⁴ Tiek veika, tiek

⁸⁸ ABRAMAVIČIUS, A. et al. Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras. Specialioji dalis. Pirmoji knyga. Vilnius: Registrų centras, 2009. P. 112.

⁸⁹ PĖSTININKAS, A. Nusikaltimai asmeniui. Vilnius: Mintis, 1984. P. 49.

⁹⁰ NOCIUS, J. Nusikaltimai žmogui. Vilnius: VU leidykla, 1998. P. 9.

⁹¹ Valstybės žinios, 2002, Nr. 43-1601.

⁹² ABRAMAVIČIUS, A. Baudžiamoji teisė. Bendroji dalis. Vilnius: Eugrimas, 2003. P. 166.

⁹³ Valstybės žinios, 2002, Nr. 37-1341.

⁹⁴ ALIUKONIENĖ, R. Kankinimas ar kitoks ypatingas žiaurumas kaip požymis, kvalifikuojantsi sunkų sveikatos sutrikdymą. Teisė. 2005, Nr. 54. P. 22.

padariniai, tiek priešastinis ryšys tarp veikos ir padarinių yra būtinieji sunkaus sveikatos sutrikdymo veikos požymiai.

Sunkų sveikatos sutrikdymą kaip veiką apibūdina du alternatyvūs veiksmi, įvardinti BK 135 straipsnyje – „*tas, kas sužalojo ar susargdino*“. Tokiu būdu veikos pasireiškimas vyksta alternatyvių veiksmų padarymu – sužalojimu arba susargdinimu. Šios sąvokos atskleistos Sveikatos sutrikdymo masto nustatymo taisyklėse, kurių 5 punkte pasakyta, kad *sužalojimas* – tai žmogaus kūno audinių ar organų anatominio vientisumo ar jų funkcijų pažeidimas mechaniniu, fiziniu ar cheminiu poveikiu; *susargdinimas* – tai organizmo funkcijų sutrikdymas biologiniu, fiziniu, cheminiu ar psichiniu poveikiu arba nesuteikiant būtinos medicinos pagalbos. Kaip veikos, sužalojimas ir susargdinimas skiriasi: susargdinimo atveju galimas ir nesmurtinis poveikis žmogui (pvz., kuomet kaltininkas tam tikro kontakto su kitu žmogumi metu tyčia jį užkrečia venerine liga ir kt.). Be to, susargdinimo atveju nėra pažeidžiamas žmogaus kūno audinių ar organų anatominis vientisumas (t. y. organizmo funkcinės savybės gali būti sutrikdytos, tačiau išorėje sunkaus sveikatos sutrikdymo požymių galima ir nematyti).

Nusikalstama veika visada yra žmogaus elgesio pasireiškimas išoriniame pasaulyje. Jis apima dvi žmogaus elgesio pasireiškimo formas: aktyviają (veikimą) ir pasyviają (neveikimą).⁹⁵ Sunkus sveikatos sutrikdymas dažniausiai padaromas veikimu (aktyviais veiksmais), kuris pasireiškia fiziniu poveikiu (pvz., smūgiuojant rankomis), mechaniniu poveikiu (pvz., šaunamųjų ginklų naudojimas), cheminiu poveikiu (pvz., narkotinių, psichotropinių medžiagų panaudojimas), biologiniu poveikiu (pvz., paveikimas karščiu, šalčiu), psichiniu poveikiu (pvz., melagingos informacijos pateikimas žmogui, kuri jį sukrečia) nukentėjusiajam.

Dauguma baudžiamosios teisės mokslininkų laikosi pozicijos, kad poveikis žmogaus sveikatai gali būti ne tik fizinis, bet ir psichinis. K. Jovaišas teigia, kad kai kurios pasekmės gali būti sukeltos ir psichiniu poveikiu, pavyzdžiui, ligotam ar sveikstančiam asmeniui pranešant tikrovės neatitinkančias, žinoma melagingas žinias apie artimo asmens mirtį, jo turto sugadinimą, dėl ko šis asmuo psichiškai traumuojamas ir sunkiai suserga.⁹⁶ A. Pėstininkas nurodo, kad gali būti sužalojama įvairiais būdais: tiesiogiai rankomis, kojomis

⁹⁵ ABRAMAVIČIUS, A. Baudžiamoji teisė. Bendroji dalis. Vilnius: Eugrimas, 2003. P. 172.

⁹⁶ JOVAIŠAS, K. Baudžiamųjų įstatymų komentaras. Nusikaltimai asmens gyvybei, sveikatai, laisvei ir orumui. Verslo ir komercinė teisė. 1999, Nr. 4-5. p. 44-45.

ar kitais organais, panaudojant įvairius ginklus, kitus daiktus, chemines priemones (rūgštis, nuodus), taip pat veikiant psichiką.⁹⁷ Tuo metu J. Nocius dėsto, kad sveikata gali būti sutrikdoma fiziniu, mechaniniu, cheminiu, terminiu, biologiniu ir kitokiu poveikiu žmogaus kūnui arba kitaip sutrikdant fiziologines žmogaus organizmo funkcijas – užkrečiant liga ar ligą sukeliančia infekcija arba kitaip susargdinant (pvz., psichikos liga, narkomanija ir pan.).⁹⁸ Apie psichinį poveikį taip pat pasisako ir T. Vaulina (Т. Ваулина), P. Volostnovas (П. Волостнов) bei papildo, kad teisminėje praktikoje itin reti atvejai, kuomet žmogaus sveikata sutrikdoma psichiniu poveikiu.⁹⁹ Taigi galima daryti pagrįstą išvadą, kad žala žmogaus sveikatai gali būti padaroma ir nepažeidžiant žmogaus kūno anatominio vientisumo ar tinkamo audinių ir organų funkcionavimo.

Veikimas gali būti sudarytas iš vieno kūno judesio ar kūno judesių sistemos. Pavyzdžiui, S. P. nuteistas pagal BK 135 straipsnio 1 dalį už tai, kad būdamas apsvaigęs nuo alkoholio, žodinio konflikto su sugyventine V. S. metu, vieną kartą kumščiu sudavė tyčia jai į pilvą – pašonkaulio lanko kairę pusę, taip padarė nukentėjusiajai blužnies plyšimą ir ūmų vidinį nukraujavimą, t. y. sunkiai sutrikdė jos sveikatą.¹⁰⁰ Šiuo atveju veikimas susideda iš vieno kūno judesio – smūgio kumščiu. Tačiau praktikoje dažnesnės situacijos, kuomet veikimas susideda iš tam tikros kūno judesių sistemos. Pavyzdžiui, L. P. ir S. Ž. nuteisti už tai, kad S. Ž. kartu su L. P. spyrė ne mažiau kaip 20 kartų nukentėjusiajam V. M. į įvairias kūno vietas; S. Ž. atsisėdo V. M. ant krūtinės ir apie penkis kartus kumščiu smūgiavo nukentėjusiajam į dešinę smilkinį ir apie penkis kartus – į veidą. Taip L. P. ir S. Ž. sunkiai sutrikdė nukentėjusiojo V. M. sveikatą.¹⁰¹

Neveikimas yra pasyvus žmogaus elgesys, sukiantis ar galintis sukelti išoriniame pasaulyje tam tikrus pakitimus. Nuo veikimo neveikimas skiriasi fizine prasme. Jei veikimo atveju nusikaltimo subjektas daro tam tikrus kūno judesius, tai neveikimo atveju jis neatlieka jokių kūno judesių, kuriuos jis galėjo ir privalėjo atlikti.¹⁰² Kaip teigia K. Jovaišas, sunkų sveikatos sutrikdymą neveikimu gali padaryti asmuo, kuris priešingai savo pareigai ir turėdamas realią galimybę atlikti tam tikrus veiksmus, skirtus kito asmens sveikatai ar

⁹⁷ PĖSTININKAS, A. Nusikaltimai asmeniui. Vilnius: Mintis, 1984. P. 49.

⁹⁸ NOCIUS, J. Nusikaltimai žmogui. Vilnius: VU leidykla, 1998. P. 43.

⁹⁹ ВАУЛИНА, Т., ВОЛОСТНОВ, П. et al. Уголовное право. Особенная часть. Москва: Норма-Инфра, 1998. С. 77.

¹⁰⁰ LAT baudžiamoji byla Nr. 2K-21/2011.

¹⁰¹ LAT baudžiamoji byla Nr. 2K-603/2010.

¹⁰² АБРАМАВИČИУС, А. Baudžiamoji teisė. Bendroji dalis. Vilnius: Eugrimas, 2003. P. 175.

gyvybei išsaugoti, neatlieka jų.¹⁰³ Taigi baudžiamoji atsakomybė už neveikimu padarytą sunkų sveikatos sutrikdymą iškyla tik tada, kai nustatomos dvi neveikimo sąlygos: pareiga veikti ir galimybė veikti.¹⁰⁴ Svarbu atkreipti dėmesį, kad neveikimu gali būti padaromas tik susargdinimas, bet ne sužalojimas. Tai galima suprasti iš jau minėtos susargdinimo sąvokos, kuri yra pateikta Sveikatos sutrikdymo masto nustatymo taisyklėse.

Nusikalstamos pasekmės – tai nusikalstamos veikos rezultatas. Jos parodo, kokie pakitimai įvyko nusikalstamos veikos objekte. Kuomet padaromas sunkus sveikatos sutrikdymas, atsiranda neigiamų sveikatos pakitimų, t. y. sužalojimas arba susargdinimas. Taigi sveikatos sutrikdymas yra sunkus, jeigu sužalojimas arba susargdinimas sukėlė bent vieną iš 12 padarinių, nurodytų BK 135 str. 1 dalyje: 1)regos netekimą, 2)klausos netekimą, 3)kalbos netekimą, 4)vaisingumo netekimą, 5)nėštumo netekimą, 6)kitoki sunkų suluošinimą, 7)sunkią nepagydomą ligą, 8)ilgai trunkančią, realiai gresiančią gyvybei ligą, 9)ilgai trunkančią ligą, stipriai sutrikdžiusią žmogaus psichiką, 10)didelės dalies profesinio darbingumo netekimą, 11)didelės dalies bendro darbingumo netekimą, 12)nepataisomą nukentėjusio asmens kūno subjaurojimą. Toliau šiame darbe, remiantis Sveikatos sutrikdymo masto nustatymo taisyklėmis, analizuojami išvardinti padariniai.

Regos netekimas – visiškas aklumas arba abiejų akių regos susilpnėjimas, kai geriau matančios akies regėjimo aštrumas su korekcija sumažėjęs iki 0,03 arba regėjimo lauko koncentrinis susiaurėjimas yra iki 5 laipsnių nuo fiksacijos taško. Reikia pastebėti, kad aklumas viena akimi nereiškia regos netekimo, tačiau vis tiek pripažįstamas sunkiu sveikatos sutrikdymu, nes tokiu atveju netenkama daugiau kaip 30 proc. bendro darbingumo. Kitas atvejis, kuomet akis sužalojama taip, kad ją būtina pašalinti – tai atitinka kitą sunkaus sveikatos sutrikdymo padarinių – nepataisomą kūno subjaurojimą.

Klausos netekimas – visiškas kurtumas arba abiejų ausų klausos susilpnėjimas, kai nukentėjęs asmuo negirdi kalbančiojo prie ausies kaušelio, o audiogramoje – daugiau kaip 91 db;

Kalbos netekimas – negalėjimas reikšti minčių suprantamais žodžiais;

¹⁰³ JOVAIŠAS, K. Baudžiamųjų įstatymų komentaras. Nusikaltimai asmens gyvybei, sveikatai, laisvei ir orumui. Teisės problemos, 1997, Nr. 2.

¹⁰⁴ ALIUKONIENĖ, R. Sunkus sveikatos sutrikdymas: teorinės ir praktinės kvalifikavimo problemos. Daktaro disertacijos santrauka. Vilnius, 2007. P. 41.

Vaisingumo netekimas – lytinės veiklos sutrikimas, atimantis gebėjimą natūraliu būdu apvaisinti, pastoti, išnešioti ar gimdyti;

Nėštumo netekimas – kai nėštumas nutrūksta arba turi būti nutrauktas dirbtinai dėl sužalojimo arba susargdinimo, nepriklausomai nuo nėštumo trukmės;

Kitoks sunkus suluošinimas – sužalojimas, susargdinimas arba jo sukeltos komplikacijos ir jų pasekmės: kaukolės skliauto atviri ir išpaustiniai bei pamato kaulų lūžiai; galvos smegenų sumušimas su ryškiais neurologiniais židininiais simptomais, patvirtintas specialiais tyrimais; sunkus difuzinis galvos smegenų aksonų sužalojimas; kraujas ar likvoras išsiliejimas virš kietojo ar po kietuoju galvos smegenų dangalu, suspaudžiantis galvos smegenis; kaklo slankstelio išnirimas (panirimas) ar lūžis su nugaros smegenų arba nugaros nervų šaknelių pažeidimu; nugaros smegenų sužalojimas su ryškiais židininiais simptomais, patvirtintas specialiais tyrimais; kiauryminis ryklės, stemplės, gerklų ar trachėjos sužalojimas; gerklų ar trachėjos sužalojimas, sukėlęs kvėpavimo sutrikimą, kuriam pašalinti nukentėjęs asmuo buvo intubuotas arba jam buvo atlikta tracheostomija; krūtinės ląstos ertmės ar pilvaplėvės ertmės kiauryminis sužalojimas su/be vidaus organų pažeidimu; atviras inkstų, šlapimtakio, antinksčių, kasos, šlapimo pūslės, šlaplės, priešinės liaukos ar tiesiosios žarnos sužalojimas; uždaras krūtinės ar pilvo organų sužalojimas, nustatytas operacijos metu; aortos, bendrosios, vidinės ar išorinės miego arterijų, poraktinės, pažastinės, žasto, bendrosios, vidinės ar išorinės klubo, šlaunies, jos giliosios šakos kamieno ar pakinklio arterijų arba jas atitinkančių venų sužalojimas; atviras žastikaulio, šlaunikaulio ar blauzdikaulio kūnų lūžis arba uždari kurių nors dviejų iš nurodytų kaulų kūnų arba žastikaulio ar šlaunikaulio kaklo lūžiai; dubens kaulų abipusiai lūžiai, suardę dubens žiedo vientisumą; sužalojimo sukeltas sunkus šokas, riebalinė ar oro embolija, ūmus inkstų veiklos nepakankamumas ar kita pavojinga gyvybei būseną; įvairios kilmės nudegimai, kai 2 A (II) laipsnio bendras nudegimo plotas apima 30 procentų ir daugiau kūno paviršiaus; kai 2 B (III) laipsnio nudegimo plotas apima 20 procentų ir daugiau kūno paviršiaus; kai 3 (III-IV) laipsnio nudegimo plotas apima 10 procentų ir daugiau kūno paviršiaus; kvėpavimo takų nudegimas; III-IV laipsnio nušalimai, apimantys 10 procentų ir daugiau kūno paviršiaus; jonizuojančiosios spinduliuotės sukelta sunki spindulinė liga; kaklo suspaudimas ar kitokia mechaninė asfiksija, lydima objektyviais duomenimis patvirtinto galvos smegenų

kraujotakos sutrikimo; kitokio pobūdžio sunkus suluošinimas – pvz., galūnės (rankos, kojos) arba jos funkcijos praradimas.

Susargdinimas sunkia nepagydoma liga – ŽIV infekcija, juodlige, stablige, pasiutlige, hemoraginėmis karštligėmis (Ebolo, Marburgo, Laso), dujine gangrena, Creutzfeld-Jakobo liga, maru, cholera, raupais, geltonąja karštlige;

Susargdinimas ilgai trunkančia liga, sukeliančia realią grėsmę gyvybei – narkomanija, TBC, hepatitu B ar C, sifiliu, brucelioze, trichinelioze, leišmanioze;

Susargdinimas ilgai trunkančia liga, stipriai sutrikdančia žmogaus psichiką. Psichikos sutrikimo laipsnį kiekvienu atveju įvertina ir apie galimybę priskirti stipriai sutrikdančių žmogaus psichiką ligų grupei sprendžia ir sveikatos sutrikimo mastą nustato teismo psichiatrų ekspertų komisija;

Sužalojimas ar susargdinimas, dėl kurio prarandama didelė dalis profesinio darbingumo – tai toks sveikatos sutrikdymas, dėl kurio žmogus netenka gebėjimo ir galimybės dirbti darbus, kuriems reikia specialių žinių, kvalifikacijos ir įgūdžių, 30 ir daugiau procentų;

Sužalojimas ar susargdinimas, dėl kurio prarandama didelė dalis bendro darbingumo – tai toks sveikatos sutrikdymas, dėl kurio žmogus netenka gebėjimo ir galimybės dirbti darbus, kuriems nereikia specialių žinių, kvalifikacijos ir įgūdžių, 30 ir daugiau procentų. Pavyzdžiui, T. Ž. nuteistas už tai, kad apsvaigęs nuo alkoholio, tarpusavio konflikto su A. S. metu, vieną kartą šovė iš 9 mm kalibro dujinio revolverio „Röhm RG 89 S“ šiam į veidą ir padarė šautinį kairės akies sužalojimą (sunkus sveikatos sutrikdymas), nes dėl visiško akies aklumo A. S. prarado didelę dalį (35 proc.) bendro darbingumo.¹⁰⁵

Nepataisomas kūno subjaurojimas – kai prie tokių išvadų prieina teisėsaugos institucija, atsižvelgdama į teismo medicinos eksperto išvadą dėl kūno sužalojimo pasekmių pašalinimo galimybės. Kūnas pripažįstamas subjaurotu nepataisomai, kai tokių padarinių negalima pašalinti įprastu chirurginiu būdu (ne kosmetine operacija) ir daro jį nenormaliu – negražiu, atstumiančiu.¹⁰⁶ Pvz., Ž. K. nuteista už tai, kad būdama beveislis šuns savininke, išvedė iš savo buto šunį į daugiabučio namo kiemą ir pririšusi šunį prie metalinio vamzdžio

¹⁰⁵ LAT baudžiamoji byla Nr. 2K-103/2011.

¹⁰⁶ ABRAMAVIČIUS, A. et al. Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras. Specialioji dalis. Pirmoji knyga. Vilnius: Registrų centras, 2009. P. 136.

kieme, t.y. viešoje vietoje, bendrojo naudojimo teritorijoje, šalia vaikų žaidimo smėlio dėžės, paliko gyvūną be antsnukio, vieną, be priežiūros. Minėtų Ž. K. veiksmų pasekoje, mažametei K. Š, žaidusiai kieme, priėjus prie šio šuns, gyvūnas mergaitę užpuolė, parvertė ant žemės ir apkandžiojo, dėl ko nukentėjusiajai K. Š. buvo sunkiai sutrikdyta sveikata – padarytos daugybinės (iš viso 25) kąstinės žaizdos kairiame žaste, dešinės ausies srityje, sprando dešinėje pusėje, rankose, dešinėje šlaunyje, t.y. nepataisomas kūno subjaurojimas.¹⁰⁷

Svarbu pastebėti, kad sunkaus sveikatos sutrikdymo sudėtis yra materialioji, todėl nusikaltimas yra laikomas baigtu, kai atsiranda bent vienas BK 135 str. 1 dalyje nurodytas padarinys. Taigi aukščiau išvardinti padariniai yra alternatyvūs.

Kitas objektyviųjų požymių aspektas, aktualus materialiosioms nusikalstamų veikų sudėtims, kokia ir yra sunkus sveikatos sutrikdymas, yra tai, kad tarp kaltininko veikos ir kilusių padarinių – sunkaus sveikatos sutrikdymo – turi būti **priežastinis ryšys**. Tačiau objektyviai priskirtini tik tie veikos padariniai, kurie atsiranda esant teisiškai svarbiam veikos sudėčiai atitinkančiam priežastiniam ryšiui.¹⁰⁸ Nukentėjusiojo sveikatos sutrikdymas turi būti dėsningas, o ne atsitiktinis kaltininko veikos padarinys.¹⁰⁹ Kitaip sakant, priežastinis ryšys tarp veikos ir nusikalstamų pasekmių yra tam tikras santykis, kuriam esant veika inicijuoja ir sąlygoja nusikalstamas pasekmes. Paminėtina, kad kalbant apie priežastinį ryšį tarp veikos ir nusikalstamų pasekmių, visų pirma, reikia nustatyti, ar subjekto veika buvo uždrausta baudžiamuoju įstatymu. Be to, veika laiko požiūriu turi būti padaroma anksčiau, nei atsirado nusikalstamos pasekmės. Toliau reikia nustatyti tai, ar tokia veika buvo būtina nusikalstamų pasekmių atsiradimo sąlyga. Šiuo atveju tokią veiką reikia išskirti iš kitų aplinkybių ir, jei įvykiai toliau vystosi kaip ir vystėsi, ji negali būti pripažįstama būtina nusikalstamų pasekmių atsiradimo sąlyga.¹¹⁰

Kaip ir kiekviena nusikalstama veika, taip ir sunkus sveikatos sutrikdymas apima veikos aspektus, apibūdinančius padarymo vietą, laiką, būdą, priemones, įrankius ir kitas aplinkybes. Tačiau įstatymo leidėjas, konstruodamas tyčinio sunkaus sveikatos sutrikdymo pagrindinę sudėtį, šiuos požymius paliko už sudėties ribų. Tačiau šie išvardinti fakultatyvieji

¹⁰⁷ Lietuvos apeliacinio teismo baudžiamoji byla Nr. 1A-71-2010.

¹⁰⁸ WESSELS, J. Baudžiamoji teisė. Bendroji dalis: baudžiamoji veika ir jos struktūra. Vilnius: Eugrimas, 2003. P. 68.

¹⁰⁹ ABRAMAVIČIUS, A. et al. Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras. Specialioji dalis. Pirmoji knyga. Vilnius: Registrų centras, 2009. P. 133.

¹¹⁰ ABRAMAVIČIUS, A. Baudžiamoji teisė. Bendroji dalis. Vilnius: Eugrimas, 2003. P. 182.

požymiai bet koku atveju apibūdina objektyviają nusikalstamos veikos pusę. Pastebėtina, kad A. Pėstininkas nurodo, kad kvalifikuojant šį nusikaltimą, priemonės ir būdai, kuriais sunkiai sutrikdoma sveikata, reikšmės neturi, tačiau gali turėti įtakos skiriant bausmę.¹¹¹

Išnagrinėjus įvairių laikotarpių LAT kasacinę praktiką¹¹², galima daryti išvadą, kad sunkus sveikatos sutrikdymas dažniausiai padaromas kaltininkui pavartojant mechaninio (peilis, kirvis ir pan.) ar fizinio (smūgiai rankomis, kojomis ir pan.) poveikio priemonės ir tokiu būdu nukentėjusiajam sunkiai sutrikdant sveikatą.

2. Subjektyvieji požymiai

Subjektyvūs požymiai liečia nusikalstamos veikos vidinę pusę ir apibūdina asmenį, darantį nusikaltimą, jo elgesio motyvaciją, tikslingumą.¹¹³ Tai subjektas ir subjektyvioji pusė.

Baudžiamosios teisės teorijoje nusikalstamos veikos **subjektą** apibūdina amžiaus ir pakaltinamumo požymiai. Pagal baudžiamuosius įstatymus už įvykdytas nusikalstamas veikas atsakomybėn gali būti patraukti tik asmenys, sulaukę įstatymiškai nustatyto tam tikro amžiaus. BK 13 straipsnyje reglamentuota, kad pagal baudžiamąjį įstatymą atsako asmuo, kuriam iki nusikaltimo ar baudžiamojo nusižengimo padarymo buvo suėję šešiolika metų. Tai bendroji amžiaus riba, kuri reiškia, kad įstatymų leidėjas preziumuoja, kad sulaukęs šešiolikos metų asmuo, nepaisant to, kad yra nepilnametis, jau yra pakankamo protinio išsivystymo lygmens, kad galėtų suprasti savo veiksmų esmę ir pobūdį (ką daryti galima, o ko daryti negalima) ir prisiimti atsakomybę už savo veiksmus. Tačiau už tam tikras nusikalstamas veikas nepilnamečiai baudžiamojon atsakomybėn yra traukiami nuo keturiolikos metų amžiaus. Veikų baigtinis sąrašas yra nurodytas BK 13 str. 2 dalyje. Tarp šių veikų patenka ir sunkus sveikatos sutrikdymas (BK 135 str.). Išskirdamas šias veikas įstatymų leidėjas mano, kad keturiolikos metų sulaukęs nepilnametis jau sugeba suvokti BK 13 str. 2 dalyje išvardintų nusikalstamų veikų pavojingumą bei galimų jam taikyti baudžiamojo pobūdžio suvaržymų reikšmę.¹¹⁴ Tik tada, kuomet žmogus sugeba įvertinti savo

¹¹¹ PĖSTININKAS, A. Nusikaltimai asmeniui. Vilnius: Mintis, 1984. P. 50.

¹¹² LAT baudžiamosios bylos Nr.: 2K-97/2010, 2K-498/2009, 2K-498/2008, 2K-30/2007, 2K-200/2006, 2K-306/2005.

¹¹³ ABRAMAVIČIUS, A. Baudžiamoji teisė. Bendroji dalis. Vilnius: Eugrimas, 2003. P. 146.

¹¹⁴ ABRAMAVIČIUS, A. et al. Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras. Bendroji dalis. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2004. P. 101.

veiksmų pavojingumą, galima reikalauti, kad žmogus atsakytų už padarytus pavojingus veiksmus. Pastebėtina, kad asmuo laikomas sulaukęs reikiamo amžiaus ne jo gimimo dieną, o kitą dieną po to, kai jam sukako įstatyme numatytas amžius (keturiolika ar šešiolika metų). Amžius paprastai nustatomas pagal asmens dokumentus (pasą, gimimo liudijimą ir pan.). Jeigu nėra tokių dokumentų, kuriais remiantis galima nustatyti tikslų amžių, skiriama teismo medicininė ekspertizė amžiui nustatyti.

Pakaltinamumas – tai asmens sugebėjimas suprasti savo veiksmus ir juos valdyti. Tik iš pakaltinamų asmenų galima reikalauti daryti tam tikrus veiksmus arba susilaikyti nuo jų ir už šio reikalavimo nevykdymą traukti juos atsakomybėn. Pakaltinamumas yra kaltės ir atsakomybės prielaida.¹¹⁵ Tokiu būdu, pakaltinamumas yra siejamas su tikrovės, jos vystymosi dėsningumu suvokimu, taip pat veiksmų laisve, t. y. tikslo pasirinkimu ir tikslą pasiekti padedančiu elgesio modeliu. Suprantama, kad savo valia, sąmoningai pasirinkęs pavojingos veikos padarymą, asmuo privalo prisiimti atsakomybę už tai.

Svarbu atkreipti dėmesį, kad Lietuvos įstatymų leidėjas nėra apibrėžęs pakaltinamumo sąvokos, kadangi dažniausiai patiriančio baudžiamąjį persekiojimą fizinio asmens pakaltinamumas yra savaimė suprantams dalykas. Tačiau baudžiamajame įstatyme yra reglamentuotas nepakaltinamumas. Būtent BK 17 straipsnyje nustatyta, kad asmuo yra nepakaltinamas, jeigu darydamas baudžiamojo įstatymo uždraustą veiką jis dėl psichikos sutrikimo negalėjo suvokti jos pavojingumo arba valdyti savo veiksmų. Pažymėtina, kad egzistuoja tokie nepakaltinamumo kriterijai: medicininis ir juridinis. Medicininį nepakaltinamumo kriterijų sudaro bent vienas iš šių žemiau išvardintų psichinės veiklos sutrikimų:

- chroniška psichinė liga – išgydomas arba neišgydomas ilgalaikis ir progresuojantis psichinis susirgimas (pvz., šizofrenija, epilepsija ir t. t.);

- laikinas psichinės veiklos sutrikimas – tai tam tikrą laiką trunkantis psichinis susirgimas, kuris pasibaigia ligonio pagijimu, pasižymi staiga prasidedančiais ir greitai praeinančiais priepuoliais, (pvz., patologinis girtumas ir t. t.);

- silpnaprotystė – protinio išsivystymo nepakankamumas, kuris trukdo teisingai suvokti tikrovę ir vertinti savo poelgius; gali būti įgimta arba įgyta kaip progresuojančio

¹¹⁵ ABRAMAVIČIUS, A. Baudžiamoji teisė. Bendroji dalis. Vilnius: Eugrimas, 2003. P. 189.

psichinio susirgimo pasekmė; pagal sunkumą skiriamos formos: idiotija (sunkiausia forma), imbecilumas (vidutinė), debilumas (lengviausia);

•kitokia patologinė būseną – psichikos sutrikimai, kuriuos sukelia kiti susirgimai, pvz., infekcinės ligos ir t. t.¹¹⁶

Atkreiptinas dėmesys, kad medicininį nepakaltinamumo kriterijų gali sudaryti tik įvairių ligų sukelti psichikos sutrikimai. Jeigu asmens psichinė veikla sutrinka dėl kitokių priežasčių, pvz., socialinio neišsivystymo (pvz., dėl neraštingumo ir pan.) ar socialinės degradacijos (pvz., dėl ilgos laisvės atėmimo bausmės atlikimo ir pan.), tai medicininio nepakaltinamumo kriterijaus nėra.¹¹⁷

Tuo tarpu juridinis nepakaltinamumo kriterijus apibūdina tokį asmens psichinės veiklos sutrikimo sunkumą, kuris atima sugebėjimą suprasti veiksmų esmę arba sugebėjimą valdyti veiksmus. Negalėjimas suprasti savo veiksmų esmės vadinamas intelektualiu, o negalėjimas jų valdyti – valiniu juridinio kriterijaus požymiu.¹¹⁸ Norint pripažinti juridinį kriterijų, pakanka vieno iš šių požymių. Taigi tam, kad asmuo būtų pripažintas nepakaltinamas, kartu su medicininio kriterijumi reikia nustatyti asmens negalėjimą suvokti savo veiksmų esmės (intelektualusis požymis) arba negalėjimą valdyti savo veiksmų (valinis požymis). Pažymėtina, kad asmens nepakaltinamumas nustatomas tik dėl konkrečios nusikalstamos veikos ir gali būti tik tos veikos padarymo metu.

Taigi apibendrinant galima teigti, kad sunkaus sveikatos sutrikdymo subjektu gali būti pakaltinamas, sulaukęs keturiolikos metų amžiaus fizinis asmuo.

Tuo tarpu subjektyvioji nusikaltimo pusė – tai subjektyvių požymių, apibūdinančių pavojingą veiką ir pasekmes, visuma. Prie subjektyviąją nusikalstamos veikos pusę sudarančių požymių priskiriami kaltė, nusikaltimo padarymo motyvas ir tikslas.

Pagrindinis subjektyviosios pusės požymis yra **kaltė** – tai asmens psichinis santykis su daroma pavojinga veika ir pasekmėmis. BK 14 straipsnyje reglamentuojamos kaltės formos – tyčia ir neatsargumas. Pastebėtina, kad baudžiamosios teisės teorijoje ir teismų praktikoje tyčia skirstoma į tiesioginę ir netiesioginę. Tuo tarpu sunkus sveikatos sutrikdymas, numatytas BK 135 straipsnyje, yra tyčinis nusikaltimas ir gali būti padaromas

¹¹⁶ ABRAMAVIČIUS, A. Baudžiamoji teisė. Bendroji dalis. Vilnius: Eugrimas, 2003. P. 189-190.

¹¹⁷ DRAKŠIENĖ, A. Pakaltinamumas kaip nepilnamečių baudžiamosios atsakomybės prielaida. Teisė. 2006, Nr. 58. p. 57.

¹¹⁸ ABRAMAVIČIUS, A. Baudžiamoji teisė. Bendroji dalis. Vilnius: Eugrimas, 2003. P. 190.

tiesiogine ir netiesiogine tyčia. Kaltininkas veikia sąmoningai ir suvokia, kad jo veika gali sunkiai sutrikdyti kito žmogaus sveikatą. **Tiesioginės tyčios** atveju jis tokių padarinių nori, o **netiesioginės tyčios** atveju nors jų nenori, nesiekia, tačiau sąmoningai leidžia tokiems padariniams kilti. E. Riaubaitė teigia, kad netiesioginė tyčia sveikatos sutrikdymų padarymo atvejais yra mažai tikėtina, nes asmuo, kuris suvokia, kad savo veiksmais sutrikdys kitam sveikatą, ir pvz., suduoda jam vieną ar kelis smūgius rankomis į galvą arba smogia vieną kartą peiliu į pilvą ir dėl to nukentėjusiajam padaromas sunkus sveikatos sutrikdymas, negali nenorėti kilusių padarinių, būti jiems abejingas.¹¹⁹ Paminėtina, kad netiesioginė tyčia itin retai pasitaiko ir teismų praktikoje.

Galima pateikti tokį tiesioginės tyčios pavyzdį iš LAT kasacinės praktikos: T. Š. nuteistas už tai, kad konflikto su S. G. metu, smogdamas du kartus pagaliu per galvą, padarė S. G. sunkų sveikatos sutrikdymą, pasireiškusį išpaustiniu kaukolės skliauto kaulų lūžiu, galvos smegenų sumušimu bei kraujo išsiliejimu virš kietojo galvos smegenų dangalo. Kaltininkas, smogdamas lazda du stiprius smūgius nukentėjusiajam į galvą suvokė, kad savo veiksmais sunkiai sužalos S. G., tad veikė tiesiogine tyčia¹²⁰.

Netiesioginė tyčia atsispindi šioje LAT nutartyje: A. L. nuteistas už tai, kad būdamas apsvaigęs nuo alkoholio, sudavė vieną smūgį kumščiu G. V. į veidą, nuo to nukentėjusysis nugriuvo atsitrengdamas galva į šaligatvio bordiūrą; taip buvo padaryta poodinė kraujosruva pakaušyje, poodinės kraujosruvos ir odos nubrozdinimai abiejų akių vokuose, ūmus kraujo išsiliejimas virš kietojo galvos smegenų dangalo, kairėje smilkininėje-pakaušinėje srityje, hemoraginiai kontuziniai židiniai dešinėje kaktinėje ir smilkininėje srityse, kairio smilkininkaulio lūžis, apatinio žandikaulio lūžis 48 danties srityje. Tokiais savo veiksmais A. L. padarė sunkų sveikatos sutrikdymą. Nukentėjusiojo G. V. kasaciniame skunde pagrįstai nurodoma, kad A. L. padarė sunkų jo sveikatos sutrikdymą netiesiogine tyčia. A. L., tyčia suduodamas stiprų smūgį nukentėjusiajam į veidą, suprato savo veiksmo pavojingumą, tačiau buvo abejingas padariniams, kurie galėjo atsirasti, todėl atsako pagal faktiškai sukeltus padarinius. Šiuo atveju pagal atsiradusius padarinius A. L. nusikalstama veika atitinka BK 135 straipsnio 1 dalies požymius¹²¹.

¹¹⁹ RIAUBAITĖ, E. Tyčinės ir neatsargios kaltės atribojimas nusikaltimuose žmogaus gyvybei ir sveikatai. Jurisprudencija, 2008, Nr. 11 (113). P. 93.

¹²⁰ LAT baudžiamoji byla Nr. 2K-627/2007.

¹²¹ LAT baudžiamoji byla Nr. 2K - 854/2007.

Atkreiptinas dėmesys, kad sprendžiant sunkaus sveikatos sutrikdymo kvalifikavimo klausimus dažnai kyla problemų atribojant sunkų sveikatos sutrikdymą (BK 135 str.), padarytą netiesiogine tyčia nuo neatsargaus sunkaus sveikatos sutrikdymo (BK 137 str.).

Visų pirma, aptartinas sunkaus sveikatos sutrikdymo, padaryto netiesiogine tyčia atskyrimas nuo vienos iš neatsargios kaltės rūšių – sunkaus sveikatos sutrikdymo, padaryto dėl nusikalstamo pasitikėjimo. Taigi šios dvi teisinės kategorijos skiriasi **pagal pavojingų padarinių numatymo pobūdį**. Esant **netiesioginei tyčiai** numatoma, kad pavojingi padariniai – sunkus sveikatos sutrikdymas – yra labai tikėtini, o esant nusikalstamam pasitikėjimui – padariniai numatomi kaip labai mažai tikėtini.¹²² Nusikalstamo pasitikėjimo atveju asmuo numato, kad jo veika tam tikromis sąlygomis gali sukelti kito žmogaus sunkų sveikatos sutrikdymą, tačiau tikisi, kad šiomis konkrečiomis aplinkybėmis pavojingi padariniai nekils.

Pastebėtina, kad taip pat skiriasi ir asmens daromos **veikos pobūdžio suvokimas**. Esant netiesioginei tyčiai asmuo suvokia daromos veikos pavojingą pobūdį, t. y. tai, kad veika, kuria kitam žmogui sunkiai sutrikdoma sveikata, prieštarauja teisės ir moralės normoms, yra socialiai žalinga. Tokiu būdu asmuo net ir būdamas nesusipažinęs su BK specialiojoje dalyje įtvirtintomis nusikalstamų veikų sudėtimis, suvokia, kad jis daro nusikalstamą veiką. Tuo tarpu esant nusikalstamam pasitikėjimui asmuo suvokia daromos veikos rizikingą pobūdį, t. y. asmuo sunkaus sveikatos sutrikdymo padarymą suvokia ne kaip pagrindinį savo veikos tikslą, o tik kaip šalutinį, labai mažai tikėtiną rezultatą, kurio jis tikisi neabejotinai išvengti, todėl ir galinčius kilti padarinius numato kaip labai mažai tikėtinus.¹²³

Kalbant apie baudžiamajame įstatyme numatytus padarinius, papildomai reikia pažymėti, kad tiek netiesioginės tyčios atveju, tiek nusikalstamo pasitikėjimo atveju kaltininkas nenori sunkiai sutrikdyti nukentėjusiojo sveikatos.¹²⁴ Tačiau esant netiesioginei tyčiai asmens nenoras nėra pagrįstas jokiais objektyviais duomenimis, tuo tarpu esant nusikalstamam pasitikėjimui sunkaus sveikatos sutrikdymo nenoras yra susijęs su tikėjimu, kad tokie padariniai nekils.¹²⁵ Dažniausiai šis nenoras ir tikėjimas yra pagrįstas tam tikrais

¹²² BIKELIS, S. Tyčinė kaltė baudžiamosios teisės teorijoje ir teismų praktikoje. Daktaro disertacija. Socialiniai mokslai: teisė (01S). Vilnius, 2007. P. 120.

¹²³ RIAUBAITĖ, E. Tyčinės ir neatsargios kaltės atribojimas nusikaltimuose žmogaus gyvybei ir sveikatai. Jurisprudencija, 2008, Nr. 11 (113). P. 94.

¹²⁴ Ibidem, P. 95.

¹²⁵ PIESLIAKAS, V. Lietuvos baudžiamoji teisė. Pirmoji knyga. Vilnius: Justitia, 2006. P. 387.

skaičiavimais, objektyviomis aplinkybėmis, kurios, kaltininko manymu, turėtų padėti išvengti minėtų pavojingų padarinių.

Nusikalstamas nerūpestingumas – kita neatsargios kaltės rūšis. Atkreiptinas dėmesys, kad esminis nusikalstamo nerūpestingumo bruožas, skiriantis jį nuo netiesioginės tyčios, yra tai, kad esant nusikalstamam nerūpestingumui asmuo nenumato galinčių kilti padarinių (sunkaus sveikatos sutrikdymo) ir nesuvokia daromos veikos nei pavojingo, nei rizikingo pobūdžio.¹²⁶ Tuo tarpu esant netiesioginei tyčiai asmuo suvokia daromos veikos pavojingą pobūdį.

Be to, kas pasakyta, svarbu pastebėti, kad tyčia gali būti ir dažnai būna neapibrėžta, nekonkretizuota. Nusikaltimuose žmogaus sveikatai **neapibrėžta tyčia** pasireiškia tuo, kad asmuo suvokia savo veikos pavojingumą kito žmogaus sveikatai ir numato, kad žmogų sužalos, tačiau nedetalizuoja galimų sužalojimų laipsnio.¹²⁷ Kai kaltininkas smurtauja neapibrėžta (nekonkretizuota) tyčia padarinių atžvilgiu, atsakomybė iškyla už faktiškai padarytą žalą. Sunkaus sveikatos sutrikdymo atveju jis atsako pagal BK 135 straipsnį, nukentėjusiojo mirties atveju – už nužudymą. Pvz., D. O. nuteistas už tai, kad automobilyje, būdamas apsvaigęs nuo alkoholio, konflikto metu tyčia vieną kartą peiliu dūrė E. G. į krūtinės sritį, o pastarajam išlipus iš automobilio – dar kartą peiliu dūrė į pilvo sritį, taip padarydamas durtinę-pjautinę kiauryminę krūtinės ląstos kairės pusės žaizdą su tarpuplaučio pažeidimu, lydimu kraujo susikaupimu kairėje krūtinplėvės ertmėje ir kairės krūtinės ląstos pusės poodinės emfizemos bei durtinę-pjautinę paviršinę pilvo sienos žaizdą, t. y. sunkiai sutrikdė sveikatą. Iš kaltinamojo parodymų ir kitų bylos aplinkybių galima daryti išvadą, kad kasatoriaus tyčia buvo tiesioginė, tačiau neapibrėžta, nes norėdamas padaryti sužalojimus, jis savo sąmonėje tiksliai nedetalizavo sveikatos sutrikdymo masto¹²⁸. Pastebėtina, kad pastarasis pavyzdys yra kritikuotinas, nes galima teigti, kad durdamas peiliu į gyvybiškai svarbias vietas (krūtinės sritį, pilvo sritį) žmogus suvokia, kad tokia jo veika yra pavojinga kito žmogaus ne tik sveikatai, bet ir gyvybei. Nors toks asmuo savo sąmonėje galimų padarinių nedetalizuoja ir vėliau neigia norą atimti gyvybę, tačiau gyvybės atėmimą jis numato kaip vieną iš galimų alternatyvų. Taigi manytina, kad šiuo atveju nukentėjusiajam

¹²⁶ RIAUBAITĖ, E. Tyčinės ir neatsargios kaltės atribojimas nusikaltimuose žmogaus gyvybei ir sveikatai. *Jurisprudencija*, 2008, Nr. 11 (113). P. 95.

¹²⁷ PIESLIAKAS, V. Kaltės turinio nustatymo problemos bylose dėl nusikaltimų žmogaus gyvybei ir sveikatai. *Socialinių mokslų studijos*, 2009, Nr. 4 (4). P. 11–12.

¹²⁸ LAT baudžiamoji byla Nr. 2K-428/2008.

likus gyvam, kaltininko veika turėtų būti kvalifikuojama kaip pasikėsinimas nužudyti, nes jo tyčia apėmė tokius padarinius.

Atkreiptinas dėmesys, kad V. Piesliakas teigia, jog kuomet panaudojamas peilis ar kitas panašios paskirties įrankis ir smūgiai suduodami į gyvybiškai svarbias kūno dalis, susiduriama ne su neapibrėžta tyčia, o su apibrėžtos tyčios atmaina – alternatyvia tyčia: asmuo kėsinaisi į kelias alternatyvias, panašias, bet kartu ir skirtingas vertybes – sveikatą ir gyvybę, ir numato kelis alternatyvius padarinius – sveikatos sutrikdymą ir gyvybės atėmimą.¹²⁹ Taigi **apibrėžta (konkretizuota) tyčia** yra tuomet, kai asmuo konkrečiai suvokia veikos pavojingumo pobūdį ir siekia konkrečių padarinių (pvz., sutrikdyti sveikatą). Šios rūšies tyčia skiriama į paprastą, kai kaltininkas siekia vieno konkretaus rezultato (pvz., nukentėjusiojo mirties) arba alternatyvią, kai kaltininkas suvokia, kad jo veika gali sukelti du ar daugiau savarankiškų padarinių, iš kurių bet kurie jį patenkins (pvz., nukentėjusiojo sveikatos sutrikdymas arba mirtis).¹³⁰ Skirmantas Bikelis nurodo, jog alternatyvios tyčios atveju nusikalstama veika turi būti kvalifikuojama ne pagal faktiškai kilusius padarinius, bet kaip sunkiausias nusikaltimas, kokį apėmė kaltininko tyčia.¹³¹ Tokiai pozicijai pritaria ir V. Piesliakas teigdamas, kad esant alternatyviai tyčiai, kai suvokimas ir numatymas apima kelias vertybes, iš kurių viena mažiau ginama, o kita daugiau, asmens veiką reikia kvalifikuoti ne pagal kilusius padarinius, o kaip pasikėsinimą į labiausiai saugomą vertybę¹³² (pvz., kaip pasikėsinimą nužudyti).

Svarbu pastebėti, kad tyčios apibrėžtumas padeda atskirti sunkaus sveikatos sutrikdymo padarymą nuo pasikėsinimo nužudyti. LAT Senato nutarimo „Dėl teismų praktikos nusikaltimų žmogaus gyvybei bylose“¹³³ 6 punkte nurodyta, kad veika gali būti kvalifikuojama kaip pasikėsinimas nužudyti tik esant **apibrėžtai** kaltininko **tyčiai** atimti gyvybę. Pvz., jei asmuo, norėdamas atimti gyvybę kitam, padaro jam realiai tik sunkų sveikatos sutrikdymą, jis, esant apibrėžtai tyčiai, atsakys ne už kilusius, o už norimus

¹²⁹ PIESLIAKAS, V. Kaltės turinio nustatymo problemos bylose dėl nusikaltimų žmogaus gyvybei ir sveikatai. Socialinių mokslų studijos, 2009, Nr. 4 (4). P. 12–13.

¹³⁰ ABRAMAVIČIUS, A. et al. Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras. Bendroji dalis. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2004. P. 109.

¹³¹ BIKELIS, S. Alternatyvios (neapibrėžtos) tyčios samprata ir jos baudžiamoji teisinė reikšmė. Jurisprudencija. 2008, 11(113). P. 30–31.

¹³² PIESLIAKAS, V. Kaltės turinio nustatymo problemos bylose dėl nusikaltimų žmogaus gyvybei ir sveikatai. Socialinių mokslų studijos, 2009, Nr. 4 (4). P. 13.

¹³³ LAT Senato 2004 m. birželio 18 d. nutarimas Nr. 46 „Dėl teismų praktikos nusikaltimų žmogaus gyvybei bylose“.

padarinius, t. y. už nužudymą, tik aišku ne baigtinį, o pasikėsinimą nužudyti (pagal BK 22 str. ir 129 str. atitinkamą dalį).¹³⁴ Pasitaiko atvejų, kad kaltininkai, padarę pavojingą veiką, teigia negalį detalizuoti norimų pavojingų padarinių, t. y. teigia turėję neapibrėžtą tyčią, tačiau pavojingų padarinių dėl priežasčių, nepriklausančių nuo jų valios, neatsirado. Tokiais atvejais, kaip teigia V. Piesliakas, kvalifikuojant veiką svarbu aiškintis baudžiamajame įstatyme nurodytų padarinių numatymo pobūdį ir laipsnį.¹³⁵ Juk ir esant neapibrėžtai tyčiai kaltininkai bent apytikriai numato galimus pavojingus padarinius, t. y. padarinių numatymas nėra visiškai abstraktus. Numatymo ribos gali būti nustatomos remiantis padarytos veikos pobūdžiu (pvz., asmuo, suduodamas kelis smūgius peiliu į gyvybiškai svarbias kūno dalis, numato, kad gali sukelti tiek sunkų sveikatos sutrikdymą, tiek gyvybės atėmimą). Nustačius galimų padarinių alternatyvą (sunkų sveikatos sutrikdymą ar gyvybės atėmimą), kaip minėta anksčiau, asmeniui, turi būti inkriminuojami sunkiausi padariniai (gyvybės atėmimas) iš tų, kuriuos jis numatė. Pastebėtina, kad tokiu atveju baudžiamoji atsakomybė kils tik už pasikėsinimą sukelti tokius padarinius (pasikėsinimą atimti gyvybę). Taigi apibrėžtos ir neapibrėžtos tyčios nustatymas yra reikšmingas norint įvertinti tyčios kryptingumą, t. y. kokius konkrečius padarinius kaltininkas norėjo sukelti ir kiek jis šiuos padarinius detalizavo savo sąmonėje.

Tačiau praktikoje pasitaiko tam tikrų sunkumų, kuomet reikia nustatyti apibrėžtos ar neapibrėžtos tyčios buvimą sunkaus sveikatos sutrikdymo atveju. Pastebėtina, kad žalojant kitą žmogų neretai panaudojami įrankiai, kurie patys savaime kelia pavojų ne tik kito žmogaus sveikatai, bet ir gyvybei. Tačiau panaudojimas įrankių, pavojingų kito žmogaus gyvybei, nebūtinai baigiasi gyvybės atėmimu. Kita vertus, smūgių sudavimas rankomis nebūtinai sukelia tik sveikatos sutrikdymus. Sudavus smūgį ranka gali įvykti rotacinis galvos smegenų judesys, dėl to prasideda pavojingi gyvybei procesai ir asmuo gali mirti.¹³⁶ Visais šiais atvejais tinkamas veikos kvalifikavimas priklauso ne tik nuo kilusių padarinių. Ypatingą reikšmę įgyja asmens daromos veikos pavojingumo suvokimas ir padarinių numatymas bei norėjimas, t. y. kaltės problemos.

¹³⁴ PIESLIAKAS, V. Lietuvos baudžiamoji teisė. Pirmoji knyga. Vilnius: Justitia, 2006. P. 362.

¹³⁵ Ibidem, P. 367.

¹³⁶ PIESLIAKAS, V. Kaltės turinio nustatymo problemos byloje dėl nusikaltimų žmogaus gyvybei ir sveikatai. Socialinių mokslų studijos, 2009, Nr. 4 (4). P. 8.

Neretai pasitaiko, kad sunkus sveikatos sutrikdymas padaromas panaudojant mechaninio poveikio priemones (suduodant vieną ar keletą smūgių peiliu ar panašiais daiktais į gyvybiškai svarbias žmogaus kūno vietas). Tokiu atveju galima skirti tokias veikos kvalifikavimo situacijas:

1)veika kvalifikuojama kaip pasikėsinimas nužudyti ar sukelti sunkų sveikatos sutrikdymą ir pagal realiai kilusius padarinius (BK 22 str., BK 129 str., BK 135 str. ir BK 135 str.), jeigu kaltininkas turėjo apibrėžtą tyčią konkrečių nekilusių padarinių atžvilgiu;

2)veika kvalifikuojama pagal realiai kilusius padarinius (BK 135 str.), jei kaltininkas veikė apibrėžta tyčia ir ji buvo iki galo realizuota arba veikė neapibrėžta tyčia ir norėjo bet kokių padarinių.

Paminėtais atvejais ypač svarbu nustatyti, ar kaltininkas siekė konkrečių padarinių. Apie kaltininko tyčios turinį teismas sprendžia atsižvelgdamas į visas padaryto nusikaltimo aplinkybes: nusikaltimo padarymo įrankius, būdą, sužalojimų kiekį, jų pobūdį, vietą (pvz., kai sužaloti gyvybei svarbūs organai), nusikalstamų veiksmų intensyvumą ir jų nutraukimo priežastis, kaltininko ir nukentėjusiojo tarpusavio santykius, elgesį įvykio metu, taip pat prieš nusikaltimą ir po jo padarymo ir kt.¹³⁷

Manytina, kad vien tik pats faktas, kad sveikata sunkiai sutrikdyta panaudojant mechaninio poveikio priemones (pvz., peilį), suduodant vieną ar keletą smūgių į gyvybiškai svarbią kūno vietą, leidžia teigti, kad kaltininkas siekė apibrėžtų padarinių, o jeigu jie nekilo dėl nuo jo valios nepriklausančių aplinkybių, veika turėtų būti kvalifikuojama kaip pasikėsinimas nužudyti.

Pavyzdžiui, Kauno apygardos teismo nuosprendžiu D. V. nuteistas pagal BK 135 str. 2 d. 8 p. už tai, kad naktinio klubo patalpose, dėl mažareikšmės priežasties, užkliuvimo pečiu, kilus konfliktui tarp jo ir D. Z. su nukentėjusiais T. V., D. U., po ko visiems išėjus į lauką, dėl chuliganiškų paskatų, viešoje vietoje, elgdamasis įžūliai, demonstruodamas nepagarbą aplinkiniams, sutrikdydamas visuomenės rimtį, tyčia vieną kartą peiliu dūrė D. U. į krūtinę, padarydamas jam durtinę-pjautinę žaizdą krūtinėje su diafragmos sužalojimu, lydimu kraujo susikaupimu krūtinplėvės ertmėje, bei keturis kartus įspyrė į kojas, nugarą, ir tuo sunkiai sutrikdė nukentėjusiojo D. U. sveikatą. Lietuvos apeliacinis teismas nusprendė

¹³⁷ LAT Senato 2004 m. birželio 18 d. nutarimo Nr. 46 „Dėl teismų praktikos nusikaltimų žmogaus gyvybei bylose“ 6 punktas.

perkvalifikuoti D. V. nusikalstamą veiką iš BK 135 str. 2 d. 8 p. į BK 22 str. 1 d. ir 129 str. 2 d. 5 p., 8 p. (pasikėsėjimas dėl chuliganiškų paskatų nužudyti du žmones). Lietuvos apeliacinis teismas nesutikdamas su pirmosios instancijos teismo išdėstyta pozicija, kad D. V. veikė tiesiogine neapibrėžta tyčia sunkiai sutrikdydamas sveikatą D. U., nurodė, kad byloje nustatyta, jog D. V., veikdamas tiesiogine apibrėžta tyčia, dėl chuliganiškų paskatų ir viršydamas tarpusavio susitarimo su E. Z. ribas, tyčia pasikėsino nužudyti D. U. Aiškinantis, kokia tyčios forma veikė D. V., būtina pažymėti, kad šiai kaltės formai visada reikia didelio padarinių kilimo tikėtumo. Kai kaltininkas veikia suvokdamas, jog padariniai kils neišvengiamai, toks asmuo veikia tik tiesiogine tyčia. Suprantama, kad siekdamas sušvelninti savo teisinę padėtį ir duodamas parodymus apie savo padarytą nusikalstamą veiką, D. V. neigė turėjęs tikslą nužudyti nukentėjusįjį. Byloje nustatyta, kad D. U. buvo padaryta viena durtinė-pjautinė kiauryminė žaizda krūtinėje su diafragmos sužalojimu, lydimu kraujo susikaupimu krūtinplėvės ertmėje ir šis sužalojimas atitinka sunkų sveikatos sutrikdymą bei sukėlė realų pavojų gyvybei. Šiuo atveju, kaip teigia apeliacinės instancijos teismas, nusprendamas apie D. V. tyčios turinį, pirmosios instancijos teismas nepakankamai atsižvelgė į visas padaryto nusikaltimo aplinkybes: nusikaltimo padarymo įrankį, būdą, sužalojimų kiekį, jų pobūdį, vietą, nusikalstamų veiksmų intensyvumą, kaltininko elgesį prieš ir po nusikaltimo padarymo. Suduodamas smūgį peiliu į gyvybiškai svarbią žmogaus kūno dalį (krūtinę), D. V. suvokė, kad jo veiksmai yra pavojingi kito žmogaus gyvybei ir gali sukelti nukentėjusiojo mirtį. Taigi, nors D. V. ir tvirtina, kad jis nenorėjęs jam inkriminuotų padarinių, tačiau jo parodymų nepatvirtina faktinės bylos aplinkybės. Iš karto po smūgio D. U. į krūtinę peiliu sudavimo, D. V. paliko jį gulėti ant šaligatvio, pasišalino iš įvykio vietos ir nieko nedarė, kad nekiltų nukentėjusiojo gyvybei pavojingi padariniai. Nuo suduoto smūgio peiliu į krūtinę, D. U. vietoje nemirė tik todėl, kad jam laiku buvo suteikta kvalifikuota medicininė pagalba, t.y. nepriklausomai nuo D. V. valios.¹³⁸

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad **pasikėsėjimas** sunkiai sutrikdyti sveikatą įmanomas tik tiesioginės tyčios atveju, t. y. kai kaltininkas veikė norėdamas sunkiai sutrikdyti sveikatą, pvz., išdurti akį, tačiau jam nepavyko to padaryti dėl priežasčių, nepriklausančių nuo jo valios.

¹³⁸ Lietuvos apeliacinio teismo baudžiamoji byla Nr. 1A-88/2010.

Svarbu pasakyti, kad kaltė neatskleidžia tų vidinių veiksmų, kurie skatina pavojingos veikos padarymą ir neparodo to rezultato, kurio siekiama darant pavojingą veiką. Šiuos aspektus atskleidžia papildomi subjektyviosios pusės požymiai – nusikaltimo padarymo **motyvas ir tikslas**. Motyvas – asmens suvoktos vidinės paskatos, kurios nulemia jo pasiryžimą padaryti nusikalstamą veiką. Tikslas – asmens įsivaizduojami objektyvios tikrovės pasikeitimai, kurie turi atsirasti dėl nusikalstamos veikos padarymo.¹³⁹ Į pagrindinę sunkaus sveikatos sutrikdymo sudėtį tikslas ir motyvas nėra įtraukti, todėl jie veikos kvalifikacijai reikšmės neturi. Tačiau kvalifikuoto sunkaus sveikatos sutrikdymo (BK 135 str. 2 d.) sudėtyje motyvas ar tikslas yra įvardinti kaip kvalifikuojantys požymiai (BK 135 str. 2 d. 8–12 punktai) – tai chuliganiškos arba savanaudiškos paskatos, nukentėjusio asmens tarnybos ar piliečio pareigų vykdymas, siekis nuslėpti kitą nusikaltimą arba įgyti nukentėjusio asmens organą, audinį ar ląsteles arba išreikšti neapykantą asmenų grupei ar jai priklausančiam asmeniui dėl amžiaus, lyties, seksualinės orientacijos, neįgalumo, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų. Tuo tarpu esant pagrindinei sveikatos sutrikdymo sudėčiai (BK 135 str. 1 d.) tikslo ir motyvo nustatymas yra reikšmingas tik bausmės individualizavimui ir skyrimui.

Apibendrinant galima teigti, kad tinkamas ir tikslus subjektyviosios nusikalstamos veikos pusės požymių (kaltės, motyvo ir tikslo) nustatymas turi didelę reikšmę kvalifikuojant nusikalstamas veikas, atbaidant panašias objektyviają pusę nusikalstamas veikas, taip pat parenkant ir skiriant bausmės rūšį ir dydį.

¹³⁹ ABRAMAVIČIUS, A. Baudžiamoji teisė. Bendroji dalis. Vilnius: Eugrimas, 2003. P. 214.

IV. Sunkų sveikatos sutrikdymą kvalifikuojantys požymiai

Kvalifikuota nusikalstamos veikos sudėtis – tai sudėtis, be bendrų atitinkamos rūšies nusikalstamos veikos požymių, turinti požymių, kurie didina šios rūšies nusikalstamos veikos pavojingumą.¹⁴⁰ Sunkus sveikatos sutrikdymas pripažįstamas sunkesniu nusikaltimu esant bent vienam iš trylikos požymių, numatytų BK 135 str. 2 dalyje. Tai sužalojimas ar susargdinimas: mažamečio; bejėgiškos būklės žmogaus; savo artimojo giminaičio ar šeimos nario; nėščios moters; dviejų ar daugiau žmonių; kankinant ar kitaip itin žiauriai; kitų žmonių gyvybei pavojingu būdu; dėl chuliganiškų paskatų; dėl savanaudiškų paskatų; dėl nukentėjusio asmens tarnybos ar piliečio pareigų vykdymo; siekiant nuslėpti kitą nusikaltimą; siekiant įgyti nukentėjusio asmens organą, audinį ar ląsteles; siekiant išreikšti neapykantą asmenų grupei ar jai priklausančiam asmeniui dėl amžiaus, lyties, seksualinės orientacijos, neįgalumo, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų. Pažymėtina, kad šių aplinkybių, kvalifikuojančių sunkų sveikatos sutrikdymą, sąrašas yra išsamus ir baigtinis.

Dėl patogumo ir aiškumo aukščiau išvardintos kvalifikuojančios aplinkybės bus sugrupuotos pagal požymius, apibūdinančius nukentėjusį asmenį (BK 135 str. 2 d. 1–5 punktai), nusikalstamos veikos objektyviają pusę (BK 135 str. 2 d. 6 ir 7 punktai) ir nusikalstamos veikos subjektyviają pusę (BK 135 str. 2 d. 8–13 punktai).

Svarbu paminėti, kad analizuojant sunkų sveikatos sutrikdymą kvalifikuojančių požymių turinį bus remiamasi Lietuvos Aukščiausiojo Teismo senato 2004 m. birželio 18 d. nutarimu Nr. 46 „Dėl teismų praktikos nusikaltimų žmogaus gyvybei bylose“, kuris iš esmės yra skirtas suvienodinti teismų praktiką taikant baudžiamuosius įstatymus nusikaltimų žmogaus gyvybei bylose. Tačiau atsižvelgiant į sunkaus sveikatos sutrikdymo, kaip nusikalstamos veikos, specifiką ir į tai, kad BK 129 straipsnyje ir 135 straipsnyje numatyti analogiškai kvalifikuojamieji požymiai, manytina, kad tam tikrais šiame nutarime nurodytais apibrėžimais, sąvokomis galima remtis ir siekiant išsiaiškinti sunkų sveikatos sutrikdymą kvalifikuojančių požymių turinį. Be to, nors baudžiamosios teisės literatūroje dažniausiai nagrinėjami nužudymą kvalifikuojantys požymiai, tačiau, jau minėta, kad tiek nužudymą, tiek sunkų sveikatos sutrikdymą kvalifikuoja identiški požymiai, todėl toliau analizuojant

¹⁴⁰ ABRAMAVIČIUS, A. Baudžiamoji teisė. Bendroji dalis. Vilnius: Eugrimas, 2003. P. 154.

sunkaus sveikatos sutrikdymo kvalifikuojamuosius požymius bus remiamasi ir tais literatūros šaltiniais, kurie yra skirti nužudymų tyrimui.

1. Kvalifikuojamieji požymiai, apibūdinantys nukentėjusįjį

Kvalifikuojančiu sunkų sveikatos sutrikdymą požymiu yra pripažįstama nukentėjusio asmens **mažametystė** (BK 135 str. 2 d. 1 p.). Mažamečiu yra laikomas asmuo, nesulaukęs keturiolikos metų amžiaus.¹⁴¹ Nors asmens mažametystė dažniausiai yra akivaizdi, tačiau ne visada tokio asmens sužalojimas ar susargdinimas bus pripažintas kvalifikuotu sveikatos sutrikdymu. Reikšmingas yra kaltininko subjektyvus suvokimas, t. y. reikia nustatyti, kad kaltininkas žinojo ar pagal veikos aplinkybes ir savo asmenines savybes turėjo ir galėjo suvokti, kad nukentėjusysis dar neturi keturiolikos metų. Tai reiškia, kad jeigu kaltininkas sąžiningai klydo dėl nukentėjusiojo amžiaus, pagrįstai jį laikydamas vyresniu nei keturiolikos metų, inkriminuoti BK 135 str. 2 d. 1 punkto negalima. Nukentėjusio asmens mažametystės, kaip sunkų sveikatos sutrikdymą kvalifikuojančios aplinkybės, įtvirtinimas baudžiamajame įstatyme iš esmės pagrįstas tuo, kad mažamečiai dėl savo fizinių, psichinių, psichologinių savybių bei socialinės patirties stokos nesugebantys savęs apginti nuo neteisėtų veiksmų, ypač fizinio smurto, priskiriami itin pažeidžiamai visuomenės grupei, kuriai reikalinga ypatinga teisinė apsauga visose teisės šakose.¹⁴² Šis kvalifikuojantis veiką požymis iliustruotinas teismų praktikos pavyzdžiu: Klaipėdos apygardos teismo nuosprendžiu G. P. nuteistas už tai, kad 2009 m. gegužės 11 d., Z. P. priklausančio buto kambaryje, dėl mažareikšmio preteksto – priekaištaudamas dėl neišpainiotų žvejbinių tinklų, atsineštu iešmu dūrė į dešiniąjį petį ne mažiau kaip tris kartus ant lovos sėdinčiam mažamečiam nukentėjusiajam S. P., gim. 1995-10-24, sukeldamas fizinį skausmą, bei tuo pačiu iešmu dėl tos pačios priežasties tyčia dūrė vieną kartą S. P. į kairę akį, padarydamas sunkų sveikatos sutrikdymą – kairės akies kleros (odenos) prasiskverbiančią žaizdą su stiklakūnio ir krumplyno iškritimu, kraujo išsiliejimu į priekinę akies kamerą, dėl to S. P. neteko regėjimo šia akimi ir taip prarado didelę dalį (daugiau nei 30 proc.) bendro darbingumo ir tokiu būdu sunkiai sužalojo mažametį. Nuosprendyje *inter alia* nurodyta, kad kaltinamasis G. P. ir

¹⁴¹ LAT Senato nutarimas „Dėl teismų praktikos nusikaltimų žmogaus gyvybei bylose“.

¹⁴² ALIUKONIENĖ, R. Sunkus sveikatos sutrikdymas: teorinės ir praktinės kvalifikavimo problemos. Daktaro disertacijos santrauka. Vilnius, 2007. P. 42–43.

nukentėjusysis S. P. gyvena kaimynystėje, vienas kitą gerai pažįsta, kaltinamasis parodė žinojimą, kiek S. P. metų, kad jis yra mažametis. Lietuvos apeliacinis teismas Klaipėdos apygardos teismo nuosprendį paliko nepakeistą.¹⁴³

Nukentėjusiojo **bejėgiška būklė** (BK 135 str. 2 d. 2 p.) aiškinama taip, kad nukentėjusysis arba nesuvokia grėsmės savo gyvybei, arba neturi galimybės aktyviai pasipriešinti nusikaltimui. Bejėgiškos būklės žmogus gali būti dėl fizinių ar psichinių savybių (pvz., aklas, be sąmonės ar stipriai apsvaigęs, miegantis ir pan.). Pavyzdžiui, G. Š. nuteistas už tai, kad būdamas apsvaigęs nuo alkoholio, bute vieną kartą smogdamas peiliu dėl girtumo miegančiam A. A. į krūtinę, padarė jam durtinę–pjautinę žaizdą ląstos IV tarpšonkaulyje prie krūtinkaulio kairiojo krašto ir kiauryminių širdies dešiniojo skilvelio pažeidimą, t. y. tyčinį sunkų sveikatos sutrikdymą bejėgiškos būklės žmogui.¹⁴⁴ Taip pat žmogus bejėgiškos būklės gali būti ir dėl sunkios ligos, senatvės, psichikos sutrikimo, dėl to negalintis pasipriešinti kaltininkui. Be to, bejėgiškos būklės taip pat pripažįstamas žmogus, kuriam atimta laisvė arba kuris pagrobtas kaip įkaitas.¹⁴⁵ Sunkus sveikatos sutrikdymas kvalifikuotinas pagal BK 135 str. 2 d. 2 punktą, jeigu kaltininkas suvokia nukentėjusiojo bejėgišką būklę ir ja pasinaudodamas sunkiai sutrikdo jam sveikatą.¹⁴⁶ Šis punktas inkriminuotinas ir tokiais atvejais, kuomet sunkiai sutrikdoma sveikata nukentėjusiajam, tapusiam bejėgiškos būklės dėl kaltininko ar jo bendrininkų panaudoto fizinio smurto ar kitokių veiksmų (pvz., nukentėjusįjį nugirdo, apnuodija ir pan.), su sąlyga, kad sumanymas sunkiai sutrikdyti sveikatą kilo jau po to, kai nukentėjusysis tapo bejėgiškos būklės. Reikia atkreipti dėmesį, kad mažametystė negali būti siejama su nukentėjusiojo bejėgiška būkle. Tokiais atvejais veika kvalifikuotina pagal BK 135 str. 2 d. 1 punktą.

Savo artimojo giminaičio ar šeimos nario sunkus sveikatos sutrikdymas (BK 135 str. 2 d. 3 p.) inkriminuojamas tada, kai nukentėjusiuoju buvo kaltininko artimas giminaitis arba šeimos narys. Šios sąvokos yra išaiškintos BK 248 straipsnyje. Jo 1 dalyje teigiama, kad **artimieji giminaičiai** yra tėvai (įtėviai), vaikai (įvaikiai), broliai, seserys, seneliai ir vaikaičiai. Pavyzdžiui, I. Z. nuteistas už tai, kad savo mirusių tėvų namuose, tarpusavio konflikto metu stikline vaza tyčia vieną kartą sudavė broliui Z. Z. į galvą,

¹⁴³ Lietuvos apeliacinio teismo baudžiamoji byla Nr. Nr. 1A–223/2010.

¹⁴⁴ LAT baudžiamoji byla Nr. 2K-85/2006.

¹⁴⁵ ABRAMAVIČIUS, A. et al. Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras. Specialioji dalis. Pirmoji knyga. Vilnius: Registrų centras, 2009. P. 115.

¹⁴⁶ LAT Senato nutarimas „Dėl teismų praktikos nusikaltimų žmogaus gyvybei bylose“.

padarydamas kairiojo smilkinkaulio linijinį lūžį, kraujo išsiliejimą virš kairiojo pusrutulio kietojo galvos smegenų dangalo, t. y. sužalojimą, vertinamą kaip sunkus sveikatos sutrikdymas, ir taip tyčia sunkiai sutrikdė sveikatą artimam giminaičiui – broliui Z. Z.¹⁴⁷

BK 248 str. 2 dalyje nustatyta, kad **šeimoms nariai** yra kartu su nusikaltimą padariusiu asmeniu gyvenantys tėvai (įtėviai), vaikai (įvaikiai), broliai, seserys ir jų sutuoktiniai, taip pat nusikaltimą padariusio asmens sutuoktinis arba asmuo, su kuriuo nusikaltimą padaręs asmuo bendrai gyvena neįregistruotos santuokos (partnerystė), sutuoktinio tėvai. Tai, kad partnerystė nebuvo įregistruota, netrukdo pripažinti asmenį kaltininko, su kuriuo tas asmuo bendrai gyveno, šeimos nariu.¹⁴⁸ Apie tai, kas galėtų būti pripažįstama bendru gyvenimu neįregistruotas santuokos (partnerystė), galima spręsti iš CK. Šio kodekso III knygos „Šeimos teisė“ VI dalis vadinasi „Kitų šeimos narių teisės ir pareigos“. Minėtoje dalyje yra XV skyrius „Bendras gyvenimas neįregistruotas santuokos“. CK 3.229 straipsnis vadinasi „Taikymo ribos“ ir nustato, kad šio skyriaus normos nustato turtinius santykius tarp vyro ir moters, kurie, įregistruotą savo partnerystę įstatymų nustatyta tvarka, bendrai gyvena ne mažiau kaip vienerius metus neįregistruotą santuokos (sugyventiniai), turėdami tikslą sukurti šeiminius santykius. Taigi iš šio apibrėžimo seka, kad partneriais pagal šeimos teisę laikytini asmenys, gyvenantys kartu ne mažiau kaip vienerius metus ir ketinantys kurti šeimą.¹⁴⁹

Svarbu paminėti, kad Lietuvos apeliacinis teismas 2010 m. balandžio 16 d. nutartimi¹⁵⁰ kreipėsi į Lietuvos Respublikos Konstitucinį Teismą su prašymu ištirti, ar Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 135 straipsnio 2 dalies 3 punktas atitinka Lietuvos Respublikos Konstitucijos 29 straipsnio 1 dalį ir konstitucinį teisinės valstybės principą. Prašyme Lietuvos apeliacinis teismas argumentuoja, kad nors neginčytina, kad asmuo turi tam tikrų išskirtinių pareigų šeimos nariams ar artimiesiems giminaičiams, tačiau dažnai gyvenimiškos aplinkybės nulemia specifinius šeimos narių ar artimųjų giminaičių santykius, kurie konkrečioje situacijoje turi kur kas svarbesnę reikšmę taikant baudžiamąją atsakomybę negu vien formalus bendro gyvenimo ar giminystės ryšys. Nagrinėjamas nusikaltimas pagal dabartinį teisinį reglamentavimą, padarytas prieš artimąjį giminaitį ar šeimos narį yra laikomas sunkesniu nei nusikaltimas, padarytas prieš kitą asmenį. Minėta,

¹⁴⁷ LAT baudžiamoji byla Nr. 2K-76/2011.

¹⁴⁸ LAT baudžiamoji byla Nr. 2K-615/2004.

¹⁴⁹ Lietuvos apeliacinio teismo baudžiamoji byla Nr. 1A-119/2011.

¹⁵⁰ Lietuvos apeliacinio teismo baudžiamoji byla Nr. 1A-63/2010.

kad įstatymų leidėjas, nustatydamas baudžiamąją atsakomybę už tyčinį sunkų sveikatos sutrikdymą, įstatymiškai įtvirtino vienos svarbiausių asmens teisių – teisės į sveikatą – apsaugą. Todėl vertybiniu požiūriu tyčinis sunkus sveikatos sutrikdymas, padarytas artimam giminaičiui ar šeimos nariui, yra vienodai smerktinas ir baustinas. Taigi žmogaus sveikata turi būti vertinama nepriklausomai nuo individualių ar kitokių žmogaus savybių, pakankama laikant tą aplinkybę, jog buvo sunkiai sutrikdyta kito asmens sveikata. Teigtina, kad asmens sveikata pati savaime yra nekvestionuojama vertybė, todėl abejotinas jos diferencijavimas pagal svarbą, juo labiau prioritetiniu ryšiu laikant vien tik šeiminių ar giminystės ryšį. Visa tai leidžia manyti, kad šeimos nario arba artimojo giminaičio sveikata, taikant baudžiamąjį įstatymą, numatantį atsakomybę už tyčinį sunkų sveikatos sutrikdymą, negali turėti kokio nors kito, išskirtinai svarbesnio ar reikšmingesnio požymio, kurio pagrindu kito asmens sveikata būtų išskirta iš tų, kurie tokio požymio neturi. Atkreiptinas dėmesys, kad analogiški argumentai išdėstyti ir Lietuvos apeliacinio teismo bei Vilniaus apygardos teismo nutartyse¹⁵¹ dėl kreipimosi į Lietuvos Respublikos Konstitucinį Teismą.

Autoriaus nuomone, pritarina kreipimosi į Lietuvos Respublikos Konstitucinį Teismą motyvams, nes pagal dabartinę Lietuvos įstatymų leidėjo poziciją nukentėjusiojo sveikata įgauna išskirtinį vertinimą ne dėl kaltininko padarytos veikos pavojingumo laipsnio, tai yra ne dėl subjekto tyčios, o dėl objektyvių, nei nuo subjekto, nei nuo objekto nepriklausančių, šeiminių ar giminystės ryšių.

Nėščios moters sunkus sveikatos sutrikdymas (BK 135 str. 2 d. 4 p.) inkriminuojamas tais atvejais, kai nustatoma, kad nukentėjusioji buvo nėščia ir kaltininkas tai žinojo, numatė ar bent turėjo ir galėjo numatyti. Nėštumo stadija, trukmė, taip pat tai, kad sunkaus sveikatos sutrikdymo motyvai nesusiję su nėštumo faktu, nusikaltimo kvalifikavimui reikšmės neturi.¹⁵² Dėl sunkiai sutrikdytos sveikatos nėščioji gali netekti nėštumo, jos patirti sužalojimai ar susargdinimai gali kelti grėsmę vaisiaus išlikimui. Be to, nėščiosios dėl sunkiai sutrikdytos sveikatos patirti padariniai gali turėti neigiamos įtakos vaisiaus vystymuisi. Būtent todėl įstatymų leidėjas šią aplinkybę laiko kvalifikuojančia nagrinėjamą nusikaltimą.

¹⁵¹ Lietuvos apeliacinio teismo baudžiamoji byla Nr. 1A-485/2010; Vilniaus apygardos teismo baudžiamoji byla Nr. 1-111/2011.

¹⁵² ABRAMAVIČIUS, A. et al. Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras. Specialioji dalis. Pirmoji knyga. Vilnius: Registrų centras, 2009. P. 115.

Atkreiptinas dėmesys, kad kai nėštumas, nepriklausomai nuo nėštumo trukmės, nutrūksta arba turi būti nutrauktas dirbtinai dėl sužalojimo arba susargdinimo, tai yra sunkaus sveikatos sutrikdymo požymis „nėštumo netekimas“ pagal Sveikatos sutrikdymo masto nustatymo taisyklių 6.5 punktą.

Dviejų ar daugiau žmonių sunkus sveikatos sutrikdymas (BK 135 str. 2 d. 5 p.) inkriminuojamas tuomet, kai padarytas vienas nusikaltimas tyčia sunkiai sutrikdant sveikatą dviem ar daugiau žmonių. Dažniausiai tai padaroma vienoje vietoje ir tuo pačiu metu. Pavyzdžiui, A. A. nuteistas už tai, kad namo laiptų aikštelėje, prie buto, asmeninio konflikto metu tyčia peiliu tris kartus dūrė K. Š. į krūtinę, pilvą, koją ir vieną kartą L. M. į dešinę koją ir taip abiem nukentėjusiems sunkiai sutrikdė sveikatą.¹⁵³ Kaltininkas arba siekia sunkiai sutrikdyti sveikatą keliems žmonėms, arba veikia neapibrėžta, nekonkretizuota tyčia ir sukelia tokius padarinius.¹⁵⁴ Pagal šį punktą sunkus sveikatos sutrikdymas kvalifikuojamas ir tada, kai kaltininkas sumanymą sunkiai sutrikdyti sveikatą vienam žmogui įgyvendina numatydamas, kad dėl jo veikos gali būti sutrikdyta sveikata keliems žmonėms. Tokiu atveju sunkiai sutrikdžius sveikatą bent dviems žmonėms, veikia kvalifikuojama pagal BK 135 str. 2 d. 5 punktą nepriklausomai nuo to, kad dėl vieno asmens sunkaus sveikatos sutrikdymo jo tyčia buvo tiesioginė, o dėl kitų – netiesioginė.¹⁵⁵

2. Kvalifikuojamieji požymiai, apibūdinantys sunkaus sveikatos sutrikdymo objektyviąją pusę

Sunkus sveikatos sutrikdymas kankinant ar kitaip itin žiauriai (BK 135 str. 2 d. 6 p.) sietinas tiek su sunkaus sveikatos sutrikdymo būdu, tiek su kitomis aplinkybėmis, kurios liudija ypatingą nusikaltimo ir kaltininko žiaurumą. Sunkus sveikatos sutrikdymas **kankinant** yra tie atvejai, kai nukentėjusiajam prieš sunkiai sutrikdant sveikatą ar jos sutrikdymo metu sukliamos fizinės kančios jį mušant, deginant, marinant badu, sušaldant ir pan. Pavyzdžiui, A. V. nuteistas už tai, kad būdamas apsvaigęs nuo alkoholio, D. A. buto virtuvėje dėl asmeninių nesutarimų bei pykčio apipylė B. G. benzinu ir padegė, padarydamas

¹⁵³ LAT baudžiamoji byla Nr. 2K-342/2006.

¹⁵⁴ ABRAMAVIČIUS, A. et al. Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras. Specialioji dalis. Pirmoji knyga. Vilnius: Registrų centras, 2009. P. 115.

¹⁵⁵ LAT Senato nutarimas „Dėl teismų praktikos nusikaltimų žmogaus gyvybei bylose“.

nukentėjusiajam I, II ir III laipsnio veido, kaklo, krūtinės ląstos, pilvo, dešinės rankos, kairiojo žasto, šlaunų ir kairės blauzdos – bendrą 22 proc. kūno paviršiaus nudegimą, dėl to B. G. patyrė dideles kančias, t. y. itin žiauriai, tyčia sunkiai sutrikdė B. G. sveikatą.¹⁵⁶

Nors kiekvienas sunkus sveikatos sutrikdymas yra žiaurus aktas, tačiau ne kiekvienas gali būti pripažintas itin žiauriu. **Itin žiauriai** pripažintini sunkūs sveikatos sutrikdymai, kai prieš sunkiai sutrikdant sveikatą ar jos sutrikdymo metu tyčiojamosi iš nukentėjusiojo (pvz., jis verčiamas pats save žaloti ir pan.) ir taip jam ar jo artimiesiems sukeliamos dvasinės kančios. Pažymėtina, kad sunkus sveikatos sutrikdymas itin žiauriai gali būti pripažintas ir tada, kai kaltininkas tyčia trukdo suteikti pagalbą jo sužalotam nukentėjusiajam.¹⁵⁷

Teismų praktikoje dažniausiai pasitaiko, kad dauginių kūno sužalojimų padarymas (aktyviais veiksmais) nukentėjusiajam yra beveik vienintelis pagrindas kvalifikuoti kaltininko veiką pagal BK 135 str. 2 d. 6 punktą. Tačiau vien dauginių kūno sužalojimų padarymas nėra pagrindas laikyti nusikaltimą žiauriu. Svarbu išsiaiškinti, ar kaltininko tyčia apėmė nusikaltimo padarymą kankinant ar kitaip itin žiauriai.¹⁵⁸ Taigi sunkus sveikatos sutrikdymas kvalifikuojamas pagal šį punktą, jeigu kaltininkas suvokė tokio savo veikimo ypatumą.¹⁵⁹

Sunkus sveikatos sutrikdymas **kitų žmonių gyvybei pavojingu būdu** (BK 135 str. 2 d. 7 p.) yra tada, kai kaltininkas, siekdamas sunkiai sutrikdyti sveikatą vienam žmogui arba veikdamas neapibrėžta (nekonkretizuota) tyčia padarinių atžvilgiu, naudoja tokias priemones ar būdus, atlieka tokius veiksmus, dėl kurių kyla pavojus kitų žmonių gyvybei. Tačiau grėsmė kitų žmonių gyvybei turi būti reali.¹⁶⁰ Pavyzdžiui, D. M. nuteistas pagal BK 135 straipsnio 1 dalį, perkvalifikavus iš BK 135 straipsnio 2 dalies 7 punkto, už tai, kad veikdamas bendrininkų grupę kartu su D. K., L. B. ir nenustatytu asmeniu, viešoje vietoje, įžūliais veiksmais – važiuojamojoje kelio dalyje sustabdydami ir palikdami stovėti įvykio metu naudotus automobilius, taip blokuodami G. K. automobilį bei atimdami galimybę jam pasišalinti iš įvykio vietos, užpuolė savo automobilyje sėdintį G. K. ir sunkiai sutrikdė jo sveikatą: L. B. pistoletu „TT“ ne mažiau kaip vieną kartą, D. K. ir D. M. kitu pistoletu „TT“

¹⁵⁶ LAT baudžiamoji byla Nr. 2K-763/2007.

¹⁵⁷ ALIUKONIENĖ, R. Kankinimas ar kitoks ypatingas žiaurumas kaip požymis, kvalifikuojantis sunkų sveikatos sutrikdymą. Teisė. 2005, Nr. 54. P. 21.

¹⁵⁸ Ibidem, P. 23.

¹⁵⁹ LAT baudžiamoji byla 2K-454/2009.

¹⁶⁰ ABRAMAVIČIUS, A. et al. Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras. Specialioji dalis. Pirmoji knyga. Vilnius: Registrų centras, 2009. P. 116.

ne mažiau kaip tris kartus šovė į G. K., tada nenustatytas asmuo ir D. M., tęsdami nusikalstamus veiksmus, ne mažiau kaip 10 kartų sudavė kumščiais nukentėjusiajam į galvos sritį. Dėl šių bendrų veiksmų D. M. sužalojo G. K. kairės ir dešinės kojų šlaunis, dešinią pakinklį ir dešinę blauzdą, taip sunkiai sutrikdė nukentėjusiojo sveikatą. Apeliacinės instancijos teismas, perkvalifikuodamas D. M. ir kitų bendrininkų nusikalstamą veiką iš BK 135 straipsnio 2 dalies 7 punkto į BK 135 straipsnio 1 dalį, konstatavo, kad pirmosios instancijos teismas išplėtė kaltinimą nurodydamas, jog aptariama nusikalstama veika buvo padaryta pavojingu praeiviams būdu, nurodyta, kad sunkaus sveikatos sutrikdymo būdas buvo pavojingas nukentėjusiojo ir visų nusikalstamą veiką padariusių bendrininkų gyvybėms. Apeliacinės instancijos teismas padarė išvadą, kad realaus pavojaus praeivių gyvybei nebuvo ir būti negalėjo, nes nuteistieji į automobilyje sėdintį nukentėjusįjį šaudė iš nedidelio atstumo, tikslingai jam į kojas, t. y. iš viršaus į apačią, taigi ne į kitų kulkų skriejimo kryptimi stovinčių nuteistųjų ar praeivių, kurių pagal bylos faktines aplinkybes iš viso nebuvo arti automobilio, pusę. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas konstatavo, kad apeliacinės instancijos teismas baudžiamąjį įstatymą pritaikė tinkamai.¹⁶¹

Be to, kad grėsmė kitų žmonių gyvybei turi būti reali, kaltininkas turi suvokti, kad pavojus iškyla ne tik nukentėjusiajam, bet ir dar nors vienam ar keletui žmonių, t. y. sutrikdoma ne tik nukentėjusiojo sveikata, bet iškyla pavojus ir bent vieno ar kelių kitų žmonių gyvybei.¹⁶²

Siekiant nustatyti, ar nusikaltimas buvo padarytas kitų žmonių gyvybei pavojingu būdu, visų pirma reikia įvertinti kaltininko pasirinktus įrankius ir priemones, skirtus nusikaltimui padaryti, bei pačią aplinką, kurioje jis buvo padarytas. Prie tokių įrankių ar priemonių priskiriami sprogmenys, sprogstamosios medžiagos, šaunamieji ginklai, šaudmenys, nuodingosios medžiagos. Šiems nusikaltimo padarymo įrankiams ir priemonėms būdinga tai, kad jie turi didelę nukaunamąją, griaunamąją ar naikinamąją galią, galinčią paveikti daugelį objektų, todėl visada padidėja tikimybė pasiekti norimų nusikalstamų padarinių – nukentėjusiojo sveikatos sutrikdymo, kartu keliant pavojų kitų žmonių gyvybei. Dažniausiai aptariamas kvalifikuojamasis požymis inkriminuojamas tada, kai nusikaltimas

¹⁶¹ LAT baudžiamoji byla Nr. 2K-622/2007.

¹⁶² ALIUKONIENĖ, R., MILINIS, A. Kitų žmonių gyvybei pavojingas būdas kaip nužudymo, sunkaus ir nesunkaus sveikatos sutrikdymo kvalifikuojamasis požymis. Teisė. 2006, Nr. 59. P. 21.

padaromas padegant, sprogdinant, šaudant.¹⁶³ Pažymėtina, kad veika kvalifikuojama kaip padaryta kitų žmonių gyvybei pavojingu būdu neatsižvelgiant į tai, ar panaudojus tokį būdą faktiškai nukentėjo bent vienas kitas žmogus.¹⁶⁴

3. Kvalifikuojamieji požymiai, apibūdinantys subjektyviają sunkaus sveikatos sutrikdymo pusę

Sunkus sveikatos sutrikdymas laikytinas padarytu **dėl chuliganiškų paskatų** (BK 135 str. 2 d. 8 p.), kai jis padaromas dėl aiškaus žmogaus ar visuomenės negerbimo, elementarių moralės bei elgesio normų niekinimo, kai kaltininko elgesys yra atviras iššūkis visuomenės tvarkai, siekiant priešpastatyti save aplinkiniams, pademonstruoti niekinantį požiūrį į juos arba visai be dingsties, arba panaudojant kaip pretekstą savo veiksams mažareikšmę dingstį.¹⁶⁵ Pavyzdžiui, L. G. nuteistas už tai, kad dėl chuliganiškų paskatų sunkiai sutrikdė J. S. sveikatą, o būtent: būdamas apsvaigęs nuo alkoholio, prie daugiabučio namo, be jokios priežasties užsipulė išėjusį iš namų J. S., pradėjo jį mušti, po to pasivijęs ketinusį sugrįžti namo nukentėjusį šio namo antrame aukšte prie buto tyčia sudavė jam rankomis ir kojomis mažiausiai 4 smūgius į galvą bei krūtinę, taip padarydamas J. S. apatinės lūpos sumušimą, paviršinę žaizdą viršugalvio srityje, kraujosruvas apie akis, galvos smegenų sumušimą, dešiniųjų IV-V šonkaulių lūžius su dešinio plaučio pažeidimu.¹⁶⁶

Atkreiptinas dėmesys, kad jeigu sunkus sveikatos sutrikdymas padarytas iš keršto, pavydo ar kitokių paskatų, kilusių dėl kaltininko ir nukentėjusiojo asmeninių santykių, kaltininko veika bus kvalifikuojama pagal BK 135 str. 1 dalį, jeigu nėra kitų 2 dalyje numatytų kvalifikuojamųjų požymių.

Sunkus sveikatos sutrikdymas **dėl savanaudiškų paskatų** (135 str. 2 d. 9 p.) inkriminuotinas tuomet, kai sveikata sunkiai sutrikdoma siekiant gauti materialinės naudos, įgyti teisę į turtą arba išvengti materialinių išlaidų (pvz., gauti atlyginimą už sunkų sveikatos sutrikdymą, užvaldyti turtą, įgyti teises į turtą, išlaikyti turimas turtines vertybes arba faktiškai valdomas ir naudojamas, tarp jų ir neteisėtai, išvengti skolos, turto gražinimo,

¹⁶³ ALIUKONIENĖ, R., MILINIS, A. Kitų žmonių gyvybei pavojingas būdas kaip nužudymo, sunkaus ir nesunkaus sveikatos sutrikdymo kvalifikuojamasis požymis. Teisė. 2006, Nr. 59. P. 21.

¹⁶⁴ LAT Senato nutarimas „Dėl teismų praktikos nusikaltimų žmogaus gyvybei bylose“.

¹⁶⁵ Ibidem.

¹⁶⁶ LAT baudžiamoji byla Nr. 2K-272/2010.

alimentų išieškojimo ar mokėjimo, kito asmens išlaikymo ir pan.). Galima pateikti tokį pavyzdį iš Lietuvos Aukščiausiojo Teismo kasacinės praktikos: R. B. nuteistas už tai, kad kieme, būdamas apsvaigęs nuo alkoholio, kartu su kitais asmenimis dėl savanaudiškų paskatų sumušdamas D. S. ir taip padarydamas nukentėjusiajam sunkų sveikatos sutrikdymą pagrobė D. S. 329 Lt vertės rūbus.¹⁶⁷

Svarbu atkreipti dėmesį į tai, kad savanaudišku laikomas sunkus sveikatos sutrikdymas tiek siekiant materialinės naudos sau, tiek kitam asmeniui, kurio padėtimi kaltininkas suinteresuotas. Tai, kad kaltininkas ar asmuo, kurio materialiniais interesais padarytas nusikaltimas, tos naudos negauna arba ja nepasinaudoja ar jos atsisako, nusikaltimo kvalifikavimui įtakos neturi.¹⁶⁸

Kaip teigia R. Aliukonienė, sprendžiant, ar sunkus sveikatos sutrikdymas buvo padarytas dėl savanaudiškų paskatų, svarbu nustatyti savanaudiškumo susiformavimo momentą. Pažymėtina, kad kaltininko ketinimas turi būti susiformavęs iki sužalojimo ar susargdinimo pradžios arba gali kilti kėsinimosi į kito žmogaus sveikatą metu.¹⁶⁹

Jeigu sveikata sunkiai sutrikdoma dėl kitų motyvų – keršto, pavydo, pavyduliavimo ir kaltininkas po to įgyja teisę į turtą, pasisavina nukentėjusiojo turtą ar turi kitokios materialinės naudos, nusikaltimo kvalifikuoti pagal 135 str. 2 d. 9 punktą negalima.¹⁷⁰ Šio punkto inkriminuoti negalima ir tais atvejais, kai sveikata sunkiai sutrikdoma dėl turtinių interesų, tačiau nesiekiant gauti turtinės naudos (pvz., todėl, kad nukentėjusysis negražina skolos, nevykdo kitų turtinių įsipareigojimų, arba kai nužudomas vagis, siekiant atsiimti tai, ką jis pavogė, arba sutuoktinis už tai, kad iššvaistė pinigus).

Sunkus sveikatos sutrikdymas **dėl nukentėjusio asmens tarnybos ar piliečio pareigų vykdymo** (135 str. 2 d. 10 p.). Tarnybos pareigų vykdymu laikomi asmens veiksmai, susiję su jo profesija, valstybės tarnyba arba darbo sutartis su valstybės, savivaldybės, privačia ar kitokia nustatyta tvarka registruota įstaiga, įmone ar organizacija nepriklausomai nuo jos nuosavybės formos ar su verslininku, kurio veikla neprieštarauja įstatymams.

¹⁶⁷ LAT baudžiamoji byla Nr. 2K-190/2007.

¹⁶⁸ ABRAMAVIČIUS, A. et al. Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras. Specialioji dalis. Pirmoji knyga. Vilnius: Registrų centras, 2009. P. 117.

¹⁶⁹ ALIUKONIENĖ, R. Sunkus sveikatos sutrikdymas: teorinės ir praktinės kvalifikavimo problemos. Daktaro disertacijos santrauka. Vilnius, 2007. P. 44.

¹⁷⁰ ABRAMAVIČIUS, A. et al. Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras. Specialioji dalis. Pirmoji knyga. Vilnius: Registrų centras, 2009. P. 117.

Piliečio pareigų vykdymu laikytini asmens veiksmai tiek vykdant specialias jam pavestas pareigas visuomenės labui, tiek atliekant kitus visuomenei naudingus veiksmus.¹⁷¹ Šį kvalifikuojantį požymį galima iliustruoti konkrečiu teismų praktikos pavyzdžiu: D. A. nuteistas už tai, kad V. S. vykdant pilietinę pareigą – siekiant jį po nusikaltimo padarymo sulaikyti, sudavė peiliu keturis smūgius į pilvo sritį, kairės šlaunies sritį, dešinės šlaunies sritį, tuo padarydamas nukentėjusiajam V. S. vieną kiauryminę pilvo sienos durtinę-pjautinę žaizdą, dvi durtines-pjautines žaizdas kairės šlaunies srityje, vieną durtinę-pjautinę žaizdą dešinės šlaunies srityje – sunkų sveikatos sutrikdymą.¹⁷² Kiti galimi atvejai yra pvz., liudijimas teisme, pranešimas apie nusikaltimą ar administracinį teisės pažeidimą ir pan. Pažymėtina, kad pilietinių pareigų vykdytoju gali būti tiek Lietuvos Respublikos pilietis, tiek užsienietis.

Atkreiptinas dėmesys, kad šis kvalifikuojantis požymis atsiranda tada, kai žmogui sunkiai sutrikdoma sveikata dėl tarnybos ar piliečio pareigų vykdymo kerštauojant už tokią veiklą praeityje, kai sunkiu sveikatos sutrikdymu siekiama nutraukti tokią veiklą dabartyje bei kai sunkiai sutrikdoma sveikata siekiant užkirsti kelią tokiai veiklai ateityje. Visais atvejais nusikaltimo priežastis yra nukentėjusiojo tarnybos ar piliečio pareigų vykdymas.¹⁷³

Sunkus sveikatos sutrikdymas **siekiant nuslėpti kitą nusikaltimą** (135 str. 2 d. 11 p.) reiškia, kad buvo sunkiai sutrikdyta sveikata tikintis nuslėpti anksčiau padarytą, daromą ar rengiamą padaryti kitą nusikaltimą, kurio sunkumas reikšmės neturi. Tikslas – nuslėpti kitą nusikaltimą – yra būtinas šios kvalifikuoto sunkaus sveikatos sutrikdymo sudėties požymis. Svarbu pastebėti, kad tikslas – nuslėpti baudžiamąjį nusižengimą ar administracinį teisės pažeidimą – nėra sunkų sveikatos sutrikdymą kvalifikuojantis požymis. Taigi sąvoka „nusikaltimas“ turėtų būti suprantama siaurąja prasme. Atkreiptinas dėmesys, kad kitas nusikaltimas, kurį kaltininkas siekė nuslėpti, gali būti padarytas jo paties ar kito asmens, taip pat tuo pačiu kaip sunkus sveikatos sutrikdymas ar skirtingu laiku.¹⁷⁴ Kaip teigia BK komentaro autoriai, nuslėpimu laikomas tiek nusikaltimo fakto, tiek konkretaus asmens

¹⁷¹ ABRAMAVIČIUS, A. et al. Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras. Specialioji dalis. Pirmoji knyga. Vilnius: Registrų centras, 2009. P. 118.

¹⁷² LAT baudžiamoji byla Nr. 2K-508/2006.

¹⁷³ LAT Senato nutarimas „Dėl teismų praktikos nusikaltimų žmogaus gyvybei bylose“.

¹⁷⁴ LAT Senato nutarimas „Dėl teismų praktikos nusikaltimų žmogaus gyvybei bylose“.

dalyvavimo jį darant, nuslėpimas.¹⁷⁵ Svarbus pats siekis, o ne tai, pavyksta ar ne nuslėpti kitą nusikaltimą. Paminėtina, kad nagrinėjamas kvalifikuojantis požymis apima tokius atvejus, kai sunkiai sutrikdoma sveikata kito nusikaltimo liudytojui, nukentėjusiajam, asmeniui, turinčiam nusikaltimo įrodymų ir pan. Be to, neturi reikšmės, ar kaltininkui pavyko pasiekti norimą tikslą – nuslėpti kitą nusikaltimą – veika kvalifikuotina pagal BK 135 str. 2 d. 11 punktą.

Sunkus sveikatos sutrikdymas **siekiant įgyti nukentėjusio asmens organą, audinį ar ląsteles** (135 str. 2 d. 12 p.). Nagrinėjant šį kvalifikuojantį požymį būtina remtis Lietuvos Respublikos žmogaus audinių, ląstelių ir organų donorystės ir transplantacijos įstatymu¹⁷⁶, kuriame apibrėžtos organo, audinio ir ląstelės sąvokos. Taigi minėto įstatymo 2 straipsnyje reglamentuota, kad organai – tai atskiros žmogaus kūno dalys, sudarytos iš įvairių audinių, kurie išlaiko savo struktūrą, vaskuliariškumą ir galimybę atlikti fiziologines funkcijas; audinys – iš ląstelių susidedanti žmogaus organizmo dalis; ląstelės – tai individualios žmogaus ląstelės arba žmogaus ląstelių rinkinys, nesujungtas jokia jungiamuoju audiniu.

Šis kvalifikuojantis požymis baudžiamajame įstatyme buvo įtvirtintas, nes padidėjus medicinos galimybėms transplantuoti vieno žmogaus organus ar audinius kitam, siekiant išsaugoti žmonių sveikatą bei gyvybę, atsirado tikimybė, kad kriminalinio pasaulio atstovai panaudos šią situaciją nusikalstamų tikslų įgyvendinimui, t. y. transplantavimui reikiamus organus ar audinius bus siekiama gauti neteisėtais būdais, sužalojant arba susargdinant.¹⁷⁷

Šis nusikaltimas padaromas tiesiogine tyčia, kai žmogui sunkiai sutrikdoma sveikata siekiant paimti jo organą, audinį ar ląsteles transplantavimo tikslais. Svarbu pastebėti, kad tyčia nukentėjusiojo sunkaus sveikatos sutrikdymo atžvilgiu gali būti ir netiesioginė, kai darant neteisėtą operaciją nesiekama jam sunkiai sutrikdyti sveikatos, tačiau nukentėjusiajam sveikata sutrikdoma.¹⁷⁸

Sunkus sveikatos sutrikdymas **siekiant išreikšti neapykantą asmenų grupei ar jai priklausančiam asmeniui dėl amžiaus, lyties, seksualinės orientacijos, neįgalumo, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų** (135 str.

¹⁷⁵ ABRAMAVIČIUS, A. et al. Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras. Specialioji dalis. Pirmoji knyga. Vilnius: Registrų centras, 2009. P. 119.

¹⁷⁶ Valstybės žinios, 2004, Nr. 55-1886.

¹⁷⁷ ALIUKONIENĖ, R. Sunkus sveikatos sutrikdymas: teorinės ir praktinės kvalifikavimo problemos. Daktaro disertacijos santrauka. Vilnius, 2007. P. 45.

¹⁷⁸ ABRAMAVIČIUS, A. et al. Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras. Specialioji dalis. Pirmoji knyga. Vilnius: Registrų centras, 2009. P. 119.

2 d. 13 p.). Tai pats naujausias kvalifikuojantis požymis. BK šiuo požymiu buvo papildytas 2009 m. birželio 16 d. Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 60, 129, 135 ir 138 straipsnių papildymo įstatymu Nr. XI-303¹⁷⁹, kuris įsigaliojo 2009 m. birželio 30 d. Šiuo įstatymu buvo siekiama sugriežtinti baudžiamąją atsakomybę už vadinamąsias neapykantos nusikalstamas veikas (angl. – *hate crimes*). Tokiu būdu buvo užtikrintas efektyvesnis apsaugos mechanizmas prieš nusikalstamų veikų darymą dėl asmens priklausymo tam tikrai socialinei grupei. Pažymėtina, kad BK reglamentavus šį naują sunkų sveikatos sutrikdymą kvalifikuojantį požymį, buvo pabrėžta aiški ir itin neigiama valstybės politika ne tik neapykantos nusikalstamų veikų, bet netiesiogiai ir diskriminacijos apskritai atžvilgiu. Manytina, kad tai reikšmingas veiksnys, skatinantis spartesnę atviros ir tolerantiškos visuomenės formavimąsi.

¹⁷⁹ Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 60, 129, 135 ir 138 straipsnių papildymo įstatymas. Valstybės žinios, 2009, Nr. 77-3168.

V.Sunkus sveikatos sutrikdymas pagal užsienio šalių baudžiamuosius įstatymus

1.Rusija

Rusijos Federacijos BK¹⁸⁰ 111 straipsnyje reglamentuotas tyčinis sunkios žalos sveikatai sukėlimas (rus. – *умышленное причинение тяжкого вреда здоровью*; angl. – *intentional infliction of a grave injury*). Tai veikia, pavojinga žmogaus gyvybei, pasireiškianti tokių padarinių sukėlimu: regėjimo netekimas, kalbos netekimas, klausos netekimas, organo netekimas, organo funkcijos netekimas, nepataisomas žmogaus veido subjaurojimas, didelės dalies (ne mažiau kaip trečdalis) nuolatinis bendro darbingumo netekimas, visiškai profesinio darbingumo netekimas, neštumo netekimas, psichikos sutrikimas, susargdinimas narkomanija ar toksikomanija. Išvardintos pasekmės yra nustatytos RF BK 111 str. 1 dalyje – tai pagrindinė nusikalstamos veikos sudėtis.

Lyginant su LR BK, galima išvelgti tiek panašumų, tiek ir skirtumų. Panašu yra tai, kad sutampa tokie padariniai, kaip regėjimo, kalbos, klausos ir neštumo netekimas, psichikos sutrikimas. Skiriasi požymiai, susiję su bendrojo ir profesinio darbingumo netekimu, t. y. skirtingas darbingumo netekimo laipsnis. Pagal RF BK laikoma, kad didelės dalies bendrojo darbingumo netekimas – kuomet nukentėjusysis praranda ne mažiau kaip trečdalį bendrojo darbingumo, o profesinio darbingumo netekimas – kai asmuo visiškai netenka profesinio darbingumo. Tuo tarpu pagal Lietuvos Respublikos baudžiamuosius įstatymus traktuojama, kad asmuo prarado didelę dalį bendrojo darbingumo tada, kai prarandama trisdešimt ar daugiau procentų bendrojo darbingumo. Analogiškai ir su didelės dalies profesinio darbingumo netekimu – nustatytas profesinio darbingumo netekimas trisdešimt ir daugiau procentų. Taigi pagal RF BK reikalaujama didesnio laipsnio (šimto procentų) profesinio darbingumo netekimo nei pagal LR BK (trisdešimt ir daugiau procentų), o bendrojo darbingumo netekimo laipsnis pagal analizuojamų valstybių baudžiamuosius įstatymus sutampa (ne mažiau nei trisdešimt procentų). Manytina, kad trisdešimt ir daugiau procentų bendrojo ar profesinio darbingumo netekimas yra sukeliantis pakankamai sunkius padarinius (gebėjimo ir galimybės dirbti tam tikrus darbus netekimas), todėl pritariama Lietuvos

¹⁸⁰ The criminal code of the Russian Federation. Prieiga per internetą:

<<http://www.russian-criminal-code.com/PartII/SectionVII/Chapter16.html>> [žiūrėta 2011-03-20]

<<http://base.consultant.ru/cons/cgi/online.cgi?req=doc;base=LAW;n=111403;div=LAW>> [žiūrėta 2011-03-20]

Respublikos įstatymų leidėjo pozicijai. RF baudžiamojo įstatymo reikalavimas visiško profesinio darbingumo netekimo šiuo atveju laikytinas per griežtas ir neproporcingai didelis. Reikia pastebėti, kad Rusijos Federacijoje darbingumo netekimo laipsniai nurodyti pačiame RF BK, o Lietuvos Respublikoje – reglamentuojami Sveikatos sutrikdymo masto nustatymo taisyklėse. Manytina, kad šiuo atveju Lietuvos įstatymų leidėjo pozicija yra pažangesnė, nes blanketinių dispozicijų vartojimas leidžia užtikrinti įstatymų glaustumą ir išvengti dažnos jų kaitos.

Skirtingumai pasireiškia ir tuo, kad pagal RF BK išskiriamas tik nepataisomas žmogaus veido subjaurojimas, o pagal LR BK numatytas nepataisomas asmens kūno subjaurojimas. Autoriaus nuomone, apsiribojimas tik nepataisomu veido subjaurojimu lemia nepagrįstą požymio susiaurinimą, kadangi estetiški kriterijai, taikomas šiam padariniui, reikalauja vertinti žmogaus kūną kaip nedalomą visumą, neišskiriant atskirų jo kūno dalių.

Paminėtina ir tai, kad RF BK nurodytas padarinys – susargdinimas narkomanija ar toksikomanija – LR BK yra įvardintas bendresnio pobūdžio apibrėžimu, t. y. susargdinimas ilgai trunkančia liga, realiai gresiančia gyvybei. Tokiai Lietuvos įstatymų leidėjo pozicijai reikėtų pritarti, nes abstraktesnio pobūdžio ligų ivardinimas leidžia teisingiau kvalifikuoti nusikaltimus sveikatai.

Kvalifikuojančių požymių aspektu RF BK ir LR BK iš esmės sutampa. Tačiau pagal RF BK šią veiką kvalifikuojantys požymiai pagal pavojingumą skirstomi į kvalifikuotus ir itin kvalifikuotus.

Taigi RF BK 111 str. 2 dalyje išdėstyti veiką kvalifikuojantys požymiai. Tai yra tyčinis sunkaus sužalojimo sukėlimas:

- dėl nukentėjusio asmens ar jo giminaičių tarnybinės veiklos ar pilietinių pareigų vykdymo;

- ypač žiauriai, tyčiojantis, kankinant nukentėjusį, taip pat bejėgiškos būklės ar mažametį nukentėjusį;

- visuotinai pavojingu būdu;

- samos pagrindais;

- dėl chuliganiškų paskatų;

- dėl tautinės, rasinės, religinės neapykantos ar nesantaikos;

- siekiant panaudoti nukentėjusiojo organus ar audinius.

Tuo tarpu RF BK 111 str. 3 dalyje reglamentuoti veika itin kvalifikuojantys požymiai – tai yra veikos, įvardintos RF BK 111 str. 1 ir 2 dalyse, padarytos grupės asmenų, grupės iš anksto susitarusių asmenų, organizuotos grupės, taip pat padarytos prieš du ir daugiau asmenų.

Atkreiptinas dėmesys, kad Lietuvos įstatymų leidėjas numato daugiau kvalifikuojančių veika požymių, kurių nėra RF BK (tai tokie požymiai, kaip „savo artimąjį giminaitį ar šeimos narį“, „nėščią moterį“, „du ar daugiau žmonių“ (pagal RF BK pastarasis požymis priskirtas itin kvalifikuojančių veika požymių grupei), „siekdamas nuslėpti kitą nusikaltimą“) ir kurių priskyrimas prie kvalifikuojančiųjų yra pateisinamas ir teisingas, nes jie objektyviai nulemia didesnę veikos pavojingumą. Tačiau pažymėtina, kad LR BK nėra numatyta veika itin kvalifikuojančių požymių.

Pagal RF BK 111 str. 4 dalyje nustatytą reglamentavimą atsakomybėn traukiamas asmuo, įvykdęs RF BK 111 str. 1, 2 ir 3 dalyse numatytas veikas, kurios sukėlė nukentėjusiojo mirtį dėl neatsargumo. Pažymėtina, kad šios veikos objektyviąją pusę išreiškia pirminių padarinių sukėlimas – sunkios žalos nukentėjusiojo sveikatai padarymas, kuris įtakoja dar sunkesnių antrinių padarinių atsiradimą – nukentėjusiojo mirtį. Tarp šių įvardintų dviejų pasekmių būtina sąlyga yra juridškai reikšmingo priežastinio ryšio buvimo nustatymas. Tuo tarpu subjektyvioji veikos pusė pasireiškia mišrios kaltės forma: sunkios žalos sveikatai padarymo atžvilgiu – tyčia, o mirtį sukėlusiu padarinių atžvilgiu – neatsargumas.

Taigi pagal RF ir LR baudžiamuosius įstatymus tyčinis sunkios žalos sveikatai sukėlimas (RF BK 111 str.) ir sunkus sveikatos sutrikdymas (LR BK 135 str.) yra reglamentuojams ir suprantamas pakankamai panašiai. Tai galima paaiškinti tuo, kad rusų baudžiamosios teisės įtaka Lietuvos baudžiamajai teisei yra gana reikšminga. Tai nulėmė įvairios istorinės, geopolitinės ir kitokios aplinkybės. Be to, rusų baudžiamosios teisės mokykla yra visuotinai pripažinta kaip viena stipriausių pasaulyje.

2.Estija

Estijos baudžiamajame kodekse¹⁸¹ sunkus sveikatos sutrikdymas yra reglamentuotas dviejuose straipsniuose – 107 ir 108. Taigi Estijos BK 107 straipsnyje yra reguliuojamas tyčinis itin sunkių kūno sužalojimų sukėlimas (rus. – *умышленное причинение особо тяжкого телесного повреждения*, angl. – *intentional causing of permanent or life-threatening bodily injury*), o 108 straipsnyje – tyčinis sunkių kūno sužalojimų sukėlimas (rus. – *умышленное причинение тяжкого телесного повреждения*, angl. – *intentional causing of serious bodily injury*).

Pagal Estijos BK 107 str. 1 dalį tyčinis itin sunkių kūno sužalojimų sukėlimas – tai gyvybei pavojinga veika, sukianti tokius padarinius:

- organo ar organo funkcijos netekimas;
- susargdinimas psichikos liga;
- sveikatos sutrikdymas, sukiantis nuolatinį, ne mažiau kaip trečdaliao, darbingumo netekimą;
- nėštumo netekimas;
- nepataisomas veido subjaurojimas.

Pagal Estijos BK 108 straipsnio 1 dalį tyčinis sunkių kūno sužalojimų sukėlimas – tai gyvybei nepavojinga ir 107 straipsnyje išvardintų padarinių nesukėlusį veika, sąlygojanti tokias pasekmes:

- ilgalaikis sveikatos sutrikdymas;
- sveikatos sutrikdymas, sukėlęs nuolatinį, mažiau kaip trečdaliao, darbingumo netekimą.

Aukščiau išvardinti padariniai, reglamentuoti Estijos BK 107 str. 1 dalyje ir 108 str. 1 dalyje, sudaro pagrindinę nagrinėjamos nusikalstamos veikos sudėtį. Tai iš esmės labai panašios nusikalstamos pasekmės, kaip ir LR BK 135 str. 1 dalyje, tačiau galima pastebėti ir keletą skirtumų. Visų pirma, LR BK 135 str. 1 dalyje įvardintas regos, klausos, kalbos, vaisingumo netekimas pagal Estijos BK yra vadinamas abstrakčiau – organo ar organo funkcijos netekimas. Be to, kaip ir pagal RF BK, reikšminga pasekmė analizuojamų

¹⁸¹ The criminal code of the Republic of Estonia. Prieiga per internetą:

<<http://www.legaltext.ee/text/en/X30022K5.htm>> [žiūrėta 2011-03-21]

<<http://www.crime.vl.ru/index.php?p=1332&more=1&c=1&tb=1&pb=1>> [žiūrėta 2011-03-21]

straipsnių kontekste yra tik nepataisomas veido subjaurojimas, o ne kūno subjaurojimas, kaip tai nustatyta LR BK. Taip pat atkreiptinas dėmesys, kad Estijos BK 107 ir 108 straipsniuose minimas darbingumas nėra išskiriamas į bendrą ir profesinį, kaip tai yra padaryta LR BK 135 straipsnyje. Svarbu paminėti, kad Estijos BK 108 str. 1 dalyje minimas sudėties objektyviosios pusės požymis „sveikatos sutrikdymas, sukėlęs nuolatinį, mažiau kaip trečdaliao darbingumo netekimą“ iš esmės atitinka LR BK 138 str. 1 dalyje nurodytą nesunkaus sveikatos sutrikdymo padarinį „profesinio ar bendro darbingumo netekimą nedidele dalimi“, kuris pagal Sveikatos sutrikdymo masto nustatymo taisyklės apibrėžtas kaip atvejai, kai dėl sužalojimo ar susargdinimo nukentėjęs asmuo praranda mažiau nei trisdešimt procentų profesinio arba bendro darbingumo. Tokiu būdu Estijos įstatymų leidėjas išreiškia griežtesnį nei Lietuvos įstatymų leidėjo požiūrį į darbingumo netekimą ir mano, kad tokio lygio darbingumo netekimas priskirtinas sunkių kūno sužalojimų kategorijai.

Nagrinėjamų Estijos BK straipsnių antrose dalyse nurodyti kvalifikuojantys požymiai. Tai kūno sužalojimas:

- sukėlęs nukentėjusiojo mirtį dėl neatsargumo,
- dėl chuliganiškų paskatų,
- dėl tarnybinių ar pilietinių pareigų vykdymo,
- dviejų ar daugiau asmenų kūno sužalojimas,
- itin kankinančiai ar žiauriai arba visuotinai pavojingu gyvybei būdu,
- kūno sužalojimas, įvykdytas teisto už tyčinį nužudymą asmens arba asmens, tyčia sukėlusio itin sunkų kūno sužalojimą.

Pastebėtina, kad Estijos BK numatytų analizuojamą veiką kvalifikuojančių požymių kiekis yra žymiai mažesnis nei LR BK. Savo turiniu šie požymiai yra panašūs į išdėstytus RF BK.

Taigi Estijos įstatymų leidėjas sunkų sveikatos sutrikdymą reglamentuoja dviejuose Estijos BK straipsniuose, išskirdamas tyčinį itin sunkių kūno sužalojimų sukėlimą (107 str.) ir tyčinį sunkių kūno sužalojimų sukėlimą (108 str.). Esminis šių sužalojimų skirtumas pasireiškia per pavojingumo gyvybei kriterijų: tyčinis itin sunkių kūno sužalojimų sukėlimas yra pavojingas gyvybei, o tyčinis sunkių kūno sužalojimų sukėlimas pavojaus gyvybei nekelia.

3.Latvija

Latvijos BK¹⁸² 125 straipsnyje reglamentuojamas tyčinis sunkus kūno sužalojimas (rus. – *умышленное тяжкое телесное повреждение*, angl. – *intentional serious bodily injury*). Minėto straipsnio 1 dalyje išvardinti būtini objektyviosios pusės požymiai – padariniai. Taigi tai yra tyčinis, pavojingas gyvybei kūno sužalojimo sukėlimas, sukeliantis:

- regėjimo netekimą;
- klausos netekimą;
- organo ar organo funkcijos netekimą;
- susargdinimą psichikos liga;
- sveikatos sutrikdymą, nulemiantį nuolatinį, ne mažiau kaip trečdaliai, bendro darbingumo netekimą;
- nėštumo netekimą;
- nepataisomą veido subjaurojimą.

Palyginus išvardintus padarinius su numatytais LR BK 135 str. 1 dalyje, pastebima, kad jų reglamentavimas yra labai panašus. Esminis skirtumas yra tai, kad Latvijos BK 125 str. 1 dalyje nėra nurodytas, kaip padarinys, susirgimas sunkia nepagydoma ar ilgai trunkančia liga. Tačiau atkreiptinas dėmesys, kad Latvijos įstatymų leidėjas numatė atskiras veikų, sukeliančių minėtus padarinius, sudėtis: Latvijos BK 133 straipsnyje reglamentuotas tyčinis asmens užkrėtimas imunodeficito virusu (ŽIV), o 134 straipsnyje – tyčinis asmens užkrėtimas venerine liga. Be to, kas paminėta, Latvijos BK neminimas kalbos, vaisingumo, profesinio darbingumo netekimas. Taip pat, skirtingai nuo LR BK, išskiriamas tik nepataisomas veido subjaurojimas. Tuo tarpu Lietuvos įstatymų leidėjas, kaip jau minėta, numato nepataisomą nukentėjusio asmens kūno subjaurojimą.

Nagrinėjamo straipsnio 2 dalyje išdėstyti veiką kvalifikuojantys požymiai:

- dėl nukentėjusio asmens ar jo giminaičių tarnybinės ar profesinės veiklos vykdymo, dėl dalyvavimo užkardant neteisėtą veiką ar kitokį teisės pažeidimą, dėl įrodymų teikimo teisme ar ikiteisminio tyrimo metu;

¹⁸² The criminal code of the Republic of Latvia. Prieiga per internetą:

<<http://unpan1.un.org/intradoc/groups/public/documents/untc/unpan018405.pdf>> [žiūrėta 2011-03-23]

<<http://www.law.edu.ru/norm/norm.asp?normID=1243424&subID=100106935,100106943,100106960,100107068#text>> [žiūrėta 2011-03-23]

- dviejų ar daugiau asmenų kūno sužalojimas;
- keleto žmonių gyvybei ar sveikatai pavojingu būdu;
- kankinant;
- įvykdytas grupės asmenų;
- įvykdytas asmens, teisto už nužudymą ar tyčinį sunkių kūno sužalojimų sukėlimą, išskyrus nužudymą ar sunkių kūno sužalojimų sukėlimą labai susijaudinus, peržengus būtinosios ginties ribas arba pažeidžiant asmens, padariusio nusikalstamą veiką, sulaikymo sąlygas;
- įvykdytas asmens, esančio sulaikytų asmenų laikymo vietoje, kardomojo kalnimo vietoje, laisvės atėmimo vietoje.

Atlikus nagrinėjamo nusikaltimo kvalifikuojančių požymių aptariamose šalyse palyginimą, galima teigti, kad yra pakankamai daug skirtumų. Latvijos BK nenurodyti tokie požymiai, kaip nukentėjusio asmens mažametystė, bejėgiška būklė, nėštumas, giminystės ar šeimos ryšiai, chuliganiškos, savanaudiškos paskatos, siekis nuslėpti kitą nusikaltimą, siekis įgyti nukentėjusio asmens organą, audinį ar ląsteles, siekis išreikšti neapykantą asmenų grupei ar asmeniui dėl seksualinės orientacijos, rasės, tikėjimo, įsitikinimų, pažiūrų ir pan.

Pažymėtina, kad Latvijos BK 125 str. 3 dalyje reglamentuojamas tyčinio sunkaus kūno sužalojimo sukėlimas, nulėmęs nukentėjusiojo mirtį dėl neatsargumo. Ši veika anksčiau buvo reglamentuota ir senajame LR BK.

4.Vokietija

Vokietijos BK¹⁸³ 226 straipsnyje reglamentuotas sunkus kūno sužalojimas (rus. – *тяжкое телесное повреждение*, angl. – *grievous bodily harm*). Minėto straipsnio 1 dalyje pasakyta, kad tai – kūno sužalojimas, sukeliantis tokius padarinius:

- regėjimo viena ar abiem akimis netekimas, klausos netekimas, kalbos netekimas, vaisingumo netekimas;

¹⁸³ The criminal code of the Federal Republic of Germany. Prieiga per internetą:
 <<http://legislationline.org/documents/section/criminal-codes>> [žiūrėta 2011-03-24]
 <http://bundesrecht.juris.de/englisch_stgb/german_criminal_code.pdf> [žiūrėta 2011-03-24]
 <<http://www.law.edu.ru/norm/norm.asp?normID=1242733&subID=100102942.100102944.100103629#text>>
 [žiūrėta 2011-03-24]

- organo ar organo funkcijos netekimas;
- sunkus suluošinimas, susargdinimas ilgai trunkančia liga, paralyžius, psichikos liga, fizinė ar protinė negalia.

Pagal Vokietijos BK kūno sužalojimas pripažįstamas sunkiu atsiradus bent vienam iš aukščiau įvardintų padarinių. Lyginant šiuos padarinius su reglamentuotais LR BK 135 str. 1 dalyje pastebėtina, kad jie yra labai panašūs. Skirtumai pasireiškia tuo, kad Vokietijos BK nėra nėštumo netekimo požymio, taip pat neišvardintas ir bendro ar profesinio darbingumo praradimas.

Vokietijos įstatymų leidėjas nenumato išsamaus aptariamą nusikaltimą kvalifikuojančių požymių sąrašo, tačiau šios šalies BK 226 str. 2 dalyje yra nustatyta kvalifikuota šio nusikaltimo sudėtis ir nurodytas vienas kvalifikuojantis požymis pagal kaltės formą – kaltininkas tyčia ir sąmoningai sukelia pasekmes, nurodytas Vokietijos BK 226 str. 1 dalyje. Tuo tarpu Vokietijos BK 229 straipsnyje yra reglamentuotas kūno sužalojimas, padarytas dėl neatsargumo.

Pažymėtina, kad Vokietijos įstatymų leidėjas taip pat išskiria ir pavojingą kūno sužalojimą, t. y. kūno sužalojimą, padarytą pavojingomis priemonėmis (Vokietijos BK 224 str.). Pavojingos priemonės yra nuodingos ir kenksmingos sveikatai medžiagos, ginklai, nukentėjusio asmens užpuolimas slapta, iš pasalų, kaltininkui veikiant su kitu asmeniu, kitos priemonės, keliančios pavojų žmogaus gyvybei.

Kūno sužalojimas, sukėlęs nukentėjusiojo mirtį, yra nurodytas Vokietijos BK 227 straipsnyje. Pastebėtina, kad iki 1993 m. Lietuvos baudžiamojoje teisėje taip pat galiojo analogiškas kvalifikuojantis požymis – tyčinis sunkus kūno sužalojimas, sukėlęs nukentėjusiojo mirtį. Tačiau šis kvalifikuojantis požymis buvo panaikintas ir šiuo metu teismų praktikoje¹⁸⁴ yra suformuota nuostata, kad kai nukentėjusiojo mirties priežastis buvo kaltininko padarytas sveikatos sutrikdymas, tai atsakomybė už žmogaus gyvybės atėmimą atsiranda nepriklausomai nuo to, ar nukentėjusysis mirė tuoj po padarytos veikos, ar praėjus kuriam laikui, taip pat nepriklausomai nuo to, ar jis buvo netinkamai gydomas, ar netinkamai diagnozuoti jo sužalojimai, ir kad, nesant šių aplinkybių, mirties galbūt buvo galima išvengti.

¹⁸⁴ LAT baudžiamosios bylos Nr.: 2K-481/2006, 2K-675/2006, 2K-469/2007, 2K-621/2007, 2K-281/2008, 2K-27/2009.

5. Lenkija

Lenkijos BK¹⁸⁵ 156 straipsnyje nustatyta baudžiamoji atsakomybė už didelės žalos sveikatai (lenk. – *ciężki uszczerbek na zdrowiu*; rus. – *тяжелый вред здоровью*) padarymą. Šio straipsnio 1 dalyje numatytoje pagrindinėje veikos sudėtyje reikalaujama tokių padarinių:

- regėjimo, klausos, kalbos, vaisingumo netekimas;
- kitokių sunkių sužalojimų padarymas, susargdinimas nepagydoma ar ilgai trunkančia liga, realiai gresiančia gyvybei, susargdinimas nuolatinė psichikos liga, nuolatinis didelės dalies arba visiškas profesinio darbingumo praradimas, nepataisomas kūno subjaurojimas ar deformacija.

Palyginus su LR BK 135 str. 1 dalyje numatyto sunkaus sveikatos sutrikdymo pagrindine sudėtimi galima teigti, kad tai yra labai panašios sudėtys, kuriose įvardinti padariniai iš esmės sutampa. Pastebėtina, kad tarp paminėtų pasekmių Lenkijos įstatymų leidėjas neįtraukė nėštumo netekimo. Tačiau atkreiptinas dėmesys, kad Lenkijos BK 157a straipsnio 1 dalyje reglamentuota baudžiamoji atsakomybė už vaisiaus kūno sužalojimą ar sveikatos sutrikdymą, pavojingą gyvybei. Taip pat pastebėtinas ir dar vienas skirtumas – tai, kad Lenkijos BK 156 straipsnyje minimas tik profesinio darbingumo netekimas, o LR BK – ir profesinio, ir bendrojo darbingumo netekimas. Išskirtinas ir vienas iš Lenkijos ir Lietuvos baudžiamųjų įstatymų, reglamentuojančių sunkų sveikatos sutrikdymą, panašumų – sutampa padarinys dėl nepataisomo subjaurojimo – tiek pagal Lenkijos BK, tiek ir pagal LR BK numatytas nepataisomas kūno subjaurojimas.

Nagrinėjamo straipsnio 2 dalyje reglamentuotas didelės žalos sveikatai padarymas dėl neatsargumo. Tai atitinka LR BK 137 straipsnyje numatytą sunkaus sveikatos sutrikdymo dėl neatsargumo sudėtį.

Lenkijos BK 156 straipsnio 3 dalyje numatyta baudžiamoji atsakomybė už nukentėjusiojo mirtį, kurią sukėlė šio straipsnio 1 dalyje nurodyti padariniai. Lietuvos įstatymų leidėjas dabartiniu metu tokios nusikaltimo sudėties LR BK nėra numatęs.

¹⁸⁵ Уголовный кодекс Республики Польша. Prieiga per internetą:
<<http://www.law.edu.ru/norm/norm.asp?normID=1246817&subID=100110056,100110058,100110081,100110336#text>> [žiūrėta 2011-03-24]
<<http://legislationline.org/documents/section/criminal-codes>> [žiūrėta 2011-03-24]

Taigi apibendrinant galima teigti, kad Lenkijos ir Lietuvos baudžiamuosiuose įstatymuose numatyti pagrindiniai sunkaus sveikatos sutrikdymo požymiai yra patys panašiausi iš visų lyginamajai analizei pasirinktų šalių baudžiamųjų įstatymų.

Išvados

1. Baudžiamojoje teisėje sveikata suprantama siaurąja prasme – tai baudžiamojo įstatymo saugoma vertybė, siejama su konkretaus žmogaus fizine ir psichine būkle iki nusikalstamos veikos padarymo momento.

2. Sunkus sveikatos sutrikdymas – tai poįstatyminiame teisės norminiame akte nustatyto masto žmogaus sužalojimas arba susargdinimas pažeidžiant jo kūno audinių ar organų vientisumą arba sutrikdant jų funkcijas. Sunkaus sveikatos sutrikdymo sąvoka turinio apimties prasme yra platesnė už iki naujojo BK įsigaliojimo egzistavusį kūno sužalojimų terminą, kadangi apima ir tokį žalos sveikatai padarymą, kuris nėra susijęs su žmogaus organizmo anatomicinio vientisumo, kūno audinių, organų pažeidimu ar jų fiziologinių funkcijų sutrikdymu. Sunkaus sveikatos sutrikdymo sudėtys pagal pavojingumą skirstomos į pagrindinę (BK 135 str. 1 d.), kvalifikuotą (BK 135 str. 2 d.) ir privilegijuotą (BK 136 str.).

3. Sunkus sveikatos sutrikdymas laikomas pačiu pavojingiausiu ir sunkiausiu nusikaltimu iš nusikaltimų sveikatai tiek pagal Lietuvos, tiek pagal užsienio šalių baudžiamuosius įstatymus. Užsienio šalių baudžiamuosiuose įstatymuose vartojami tokie terminai: „sunkios žalos sveikatai sukėlimas“, „sunkus kūno sužalojimas“, „didelės žalos sveikatai padarymas“.

4. Sunkaus sveikatos sutrikdymo objektas – kito žmogaus somatinė ar psichinė sveikata nuo jo gyvybės pradžios iki mirties momento. Nukentėjusysis pagal šios nusikalstamos veikos sudėtį yra kitas žmogus, jau gimęs ir dar nemiręs, nepriklausomai nuo jo sveikatos būklės.

5. Sunkus sveikatos sutrikdymas, kaip veika, pasireiškia sužalojimu ir susargdinimu. Sužalojimas yra žmogaus kūno audinių ar organų anatomicinio vientisumo ar jų funkcijų pažeidimas mechaniniu, fiziniu ar cheminiu poveikiu, o susargdinimas – organizmo funkcijų sutrikdymas biologiniu, fiziniu, cheminiu ar psichiniu poveikiu arba nesuteikiant būtinos medicinos pagalbos.

6. Padariniai, numatyti BK 135 str. 1 dalies dispozicijoje, yra būtinas sunkaus sveikatos sutrikdymo sudėties požymis. Sveikatos sužalojimas ar susargdinimas yra sunkus, jeigu veika sukėlė bent vieną iš šių padarinių. Tinkamai nustatytas priežastinis ryšys tarp veikos ir kilusių padarinių leidžia teisingai kvalifikuoti veiką, o sveikatos sutrikdymo vieta,

laikas, būdas ir kiti požymiai pasitarnauja bausmės individualizavimui. Kai kuriais atvejais nusikalstamos veikos padarymo būdas yra kvalifikuojantis požymis, išreiškiantis didesnę veikos pavojingumo laipsnį.

7. Baudžiamojon atsakomybėn už sunkaus sveikatos sutrikdymo padarymą pagal BK 135 straipsnį gali būti traukiamas pakaltinamas, sulaukęs 14 metų amžiaus fizinis asmuo.

8. Sunkus sveikatos sutrikdymas, numatytas BK 135 straipsnyje, yra tyčinis nusikaltimas ir gali būti padaromas tiesiogine ir netiesiogine tyčia. Į pagrindinę sunkaus sveikatos sutrikdymo sudėtį tikslas ir motyvas nėra įtraukti, todėl jie veikos kvalifikacijai reikšmės neturi – tikslo ir motyvo nustatymas yra reikšmingas tik bausmės individualizavimui ir skyrimui. Tuo tarpu kvalifikuoto sunkaus sveikatos sutrikdymo sudėtyje motyvas ar tikslas yra įvardinti kaip kvalifikuojantys požymiai.

9. Kvalifikuotos sunkaus sveikatos sutrikdymo sudėties, nustatytos Lietuvos Respublikos baudžiamuosiuose įstatymuose, esminiai skirtumai nuo reglamentuotų užsienio šalių baudžiamuosiuose įstatymuose pasireiškia kiekybine prasme – kvalifikuojančių veiką požymių skaičiumi. Lietuvoje reglamentuotas kvalifikuojančių požymių baigtinis sąrašas yra vienas išsamiausių lyginant su kitomis nagrinėjamomis šalimis.

Literatūros sąrašas

Norminiai aktai:

1. Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija. Valstybės žinios, 1995, Nr. 40-987;
2. Visuotinė žmogaus teisių deklaracija. Valstybės žinios, 2006, Nr. 68-2497;
3. Lietuvos Respublikos Konstitucija. Valstybės žinios, 1992, Nr. 33-1014;
4. Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas. Valstybės žinios, 2000, 89-2741;
5. Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodeksas. Valstybės žinios, 2002, Nr. 37-1341;
6. Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas. Valstybės žinios, 2000, Nr. 74-2262;
7. Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 60, 129, 135 ir 138 straipsnių papildymo įstatymas. Valstybės žinios, 2009, Nr. 77-3168;
8. Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 105, 111 ir 112 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymas. Valstybės žinios, 1997, Nr. 41-993;
9. Lietuvos Respublikos įstatymas „Dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso, Baudžiamojo ir Administracinių teisės pažeidimų kodeksų pakeitimo ir papildymo“. Valstybės žinios, 1994, Nr. 60-1182;
10. Lietuvos Respublikos įstatymas „Dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso, Baudžiamojo ir Administracinių teisės pažeidimų kodeksų pakeitimo ir papildymo“. Valstybės žinios, 1993, 26-597;
11. Lietuvos TSR Aukščiausiosios Tarybos Prezidiumo įsakas „Dėl pakeitimų ir papildymų Lietuvos TSR baudžiamajame ir baudžiamojo proceso kodeksuose“. Vyriausybės žinios, 1984, Nr. 6-66;
12. Lietuvos Respublikos sveikatos sistemos įstatymas. Valstybės žinios, 1998, Nr. 112-3099;
13. Lietuvos Respublikos vaiko gimimo momento nustatymo įstatymas. Valstybės žinios, 2002, Nr. 43-1602;
14. Lietuvos Respublikos žmogaus mirties nustatymo ir kritinių būklių įstatymas. Valstybės žinios, 2002, Nr. 43-1601;

15. Lietuvos Respublikos žmogaus audinių, ląstelių ir organų donorystės ir transplantacijos įstatymas. Valstybės žinios, 2004, Nr. 55-1886;
16. Sveikatos sutrikdymo masto nustatymo taisyklės, patvirtintos Sveikatos apsaugos ministro, Teisingumo ministro, Socialinės apsaugos ir darbo ministro 2003 m. gegužės 23 d. įsakymu Nr. V-298/158/A1-86 „Dėl Sveikatos sutrikdymo masto nustatymo taisyklių patvirtinimo“. Valstybės žinios, 2003, 52-2357.

Specialioji literatūra:

17. ABRAMAVIČIUS, A. et al. Baudžiamoji teisė. Bendroji dalis. Vilnius: Eugrimas, 2003;
18. ABRAMAVIČIUS, A. et al. Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras. Bendroji dalis. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2004;
19. ABRAMAVIČIUS, A. et al. Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras. Specialioji dalis. Pirmoji knyga. Vilnius: Registrų centras, 2009;
20. ABRAMAVIČIUS, A. et al. Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras. Specialioji dalis. Antroji knyga. Vilnius: Registrų centras, 2010;
21. ALIUKONIENĖ, R. Sunkus sveikatos sutrikdymas: teorinės ir praktinės kvalifikavimo problemos. Daktaro disertacijos santrauka. Vilnius, 2007;
22. ALIUKONIENĖ, R., MILINIS, A. Kitų žmonių gyvybei pavojingas būdas kaip nužudymo, sunkaus ir nesunkaus sveikatos sutrikdymo kvalifikuojamasis požymis. Teisė, 2006, Nr. 59;
23. ALIUKONIENĖ, R. Kankinimas ar kitoks ypatingas žiaurumas kaip požymis, kvalifikuojantis sunkų sveikatos sutrikdymą. Teisė, 2005, Nr. 54;
24. ANCELIS, P. et al. Teisiniai medicininiai smurto aspektai. Vilnius: LTU leidybos centras, 2002;
25. ANDRIULIS, V. et al. Lietuvos teisės istorija. Vilnius: Justitia, 2002;
26. ANDRIULIS, V. Pamedės teisyno (1340 m.) baudžiamoji teisė ir procesas. Socialistinė teisė, 1978, Nr. 1;
27. BIELIŪNAS, E. et al. Lietuvos TSR baudžiamojo kodekso komentaras. Vilnius: Mintis, 1989;

28. BIKELIS, S. Tyčinė kaltė baudžiamosios teisės teorijoje ir teismų praktikoje. Daktaro disertacija. Socialiniai mokslai: teisė (01S). Vilnius, 2007;
29. BIKELIS, S. Alternatyvios (neapibrėžtos) tyčios samprata ir jos baudžiamoji teisinė reikšmė. Jurisprudencija. 2008, 11(113).
30. BURBA, D. Bajorijos kriminaliniai nusikaltimai ir bausmės LDK XVIII a. Daktaro disertacija. Humanitariniai mokslai: istorija (05H). Kaunas, 2010;
31. DOCKA, P. Nuo aborto iki žmogžudystės. Justitia, 1999, Nr. 3;
32. DRAKŠIENĖ, A. Pakaltinamumas kaip nepilnamečių baudžiamosios atsakomybės prielaida. Teisė, 2006, Nr. 58;
33. GRABAUSKAS, V. Medicinos enciklopedija. II tomas. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidykla, 1993;
34. JANULEVIČIENĖ, V., RACKEVIČIENĖ, S. Nusikalstamų veikų pavadinimai lietuvių ir anglų kalbomis. Socialinių mokslų studijos, 2009, Nr. 4 (4);
35. JOVAIŠAS, K. Nusikaltimai prieš asmenį BK projekte: įstatymų išbaigtumo problema. Teisės problemos, 1997, Nr. 2;
36. JOVAIŠAS, K., MISIŪNAS, J. Naujojo ir senojo Baudžiamųjų kodeksų lyginamoji analizė. Teisės problemos, 2002, Nr. 1–2;
37. JOVAIŠAS, K. Baudžiamųjų įstatymų komentaras. Nusikaltimai asmens gyvybei, sveikatai, laisvei ir orumui. Verslo ir komercinė teisė, 1999, Nr. 4–5;
38. JOVAIŠAS, K. Baudžiamųjų įstatymų komentaras. Nusikaltimai asmens gyvybei, sveikatai, laisvei ir orumui. Teisės problemos, 1997, Nr. 2;
39. KLIMKA, A., APANA VIČIUS, M., MISIŪNAS, J. Tarybinė baudžiamoji teisė. Ypatingoji dalis. Vilnius: Mintis, 1974;
40. KLIMKA, A. Baudžiamoji atsakomybė už nusikaltimus gyvybei ir sveikatai. Vilnius: Mintis, 1964.
41. MACHOVENKO, J. Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės teisės šaltiniai. Vilnius: Justitia, 2000;
42. MAKSIMAITIS, M., VANSEVIČIUS, S. Lietuvos valstybės ir teisės istorija. Vilnius: Justitia, 1997.
43. NOCIUS, J. Nusikaltimai žmogui. Vilnius: VU leidykla, 1998;
44. PĖSTININKAS, A. Nusikaltimai asmeniui. Vilnius: Mintis, 1984.

45. PIESLIAKAS, V. Lietuvos baudžiamoji teisė. Pirmoji knyga. Vilnius: Justitia, 2006;
46. PIESLIAKAS, V. Mokymas apie nusikaltimą ir nusikaltimo sudėtį. Vilnius: Lietuvos policijos akademija, 1996;
47. PIESLIAKAS, V. Kaltės turinio nustatymo problemos bylose dėl nusikaltimų žmogaus gyvybei ir sveikatai. Socialinių mokslų studijos, 2009, Nr. 4 (4);
48. PIESLIAKAS, V. Kaltė ir jos nustatymas. Socialistinė teisė, 1986, Nr. 4;
49. RACKEVIČIENĖ, S. Nusikalstamą veiką ir jos rūšis pagal pavojingumą įvardijantys terminai lietuvių ir anglų kalbomis. Jurisprudencija, 2008, Nr. 5 (107);
50. RIAUBAITĖ, E. Tyčinės ir neatsargios kaltės atribojimas nusikaltimuose žmogaus gyvybei ir sveikatai. Jurisprudencija, 2008, Nr. 11 (113);
51. VALIKONYTĖ, I., LAZUTKA, S., GUDAVIČIUS, E. Pirmasis Lietuvos Statutas (1529 m.). Vilnius: Vaga, 2001;
52. VANSEVIČIUS, S. Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės valstybiniai-teisiniai institutai: pagal 1529, 1566 ir 1588 m. Lietuvos Statutus. Vilnius: Mintis, 1981;
53. VANSEVIČIUS, S. Lietuvos baudžiamoji teisė ir procesas 1919-1940 metais. Vilnius: Justitia, 1996;
54. WESSELS, J. Baudžiamoji teisė. Bendroji dalis: baudžiamoji veika ir jos struktūra. Vilnius: Eugrimas, 2003;
55. Lietuvių kalbos žodynas. Vilnius: Mokslas, 1986;
56. Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas ir lydimoji medžiaga pastraipsniui. Sudarytojas Gintaras Švedas. Vilnius: VšĮ „Teisės namai“, 2009;
57. ШАРГОРОДСКИЙ, М. Ответственность за преступления против личности. Ленинград, 1953;
58. ДУБОВЕЦ, П. Ответственность за телесные повреждения по советскому уголовному праву. Москва, 1964;
59. ШАРГОРОДСКИЙ, М. Преступления против жизни и здоровья. Москва, 1948;
60. ЗАГОРОДНИКОВ, Н. Преступления против здоровья. Москва, 1969;

61. ВАУЛИНА, Т., ВОЛОСТНОВ, П. et al. Уголовное право. Особенная часть.
Москва: Норма-Инфра, 1998.

Teismų praktika:

62. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Senato 2004 m. birželio 18 d. nutarimas Nr. 46
„Dėl teismų praktikos nusikaltimų žmogaus gyvybei bylose“;
63. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo baudžiamoji byla Nr. 2K-21/2011;
64. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo baudžiamoji byla Nr. 2K-103/2011;
65. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo baudžiamoji byla Nr. 2K-76/2011;
66. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo baudžiamoji byla Nr. 2K-97/2010;
67. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo baudžiamoji byla Nr. 2K-603/2010;
68. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo baudžiamoji byla Nr. 2K-272/2010;
69. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo baudžiamoji byla Nr. 2K-498/2009;
70. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo baudžiamoji byla Nr. 2K-27/2009;
71. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo baudžiamoji byla Nr. 2K-454/2009;
72. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo baudžiamoji byla Nr. 2K-498/2008;
73. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo baudžiamoji byla Nr. 2K-281/2008;
74. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo baudžiamoji byla Nr. 2K-142/2008;
75. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo baudžiamoji byla Nr. 2K-428/2008;
76. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo baudžiamoji byla Nr. 2K-30/2007;
77. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo baudžiamoji byla Nr. 2K-627/2007;
78. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo baudžiamoji byla Nr. 2K - 854/2007;
79. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo baudžiamoji byla Nr. 2K-763/2007;
80. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo baudžiamoji byla Nr. 2K-622/2007;
81. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo baudžiamoji byla Nr. 2K-190/2007;
82. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo baudžiamoji byla Nr. 2K-469/2007;
83. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo baudžiamoji byla Nr. 2K-621/2007;
84. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo baudžiamoji byla Nr. 2K-200/2006;
85. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo baudžiamoji byla Nr. 2K-85/2006;
86. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo baudžiamoji byla Nr. 2K-342/2006;
87. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo baudžiamoji byla Nr. 2K-508/2006;

88. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo baudžiamoji byla Nr. 2K-481/2006;
89. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo baudžiamoji byla Nr. 2K-675/2006;
90. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo baudžiamoji byla Nr. 2K-306/2005;
91. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo baudžiamoji byla Nr. 2K-615/2004;
92. Lietuvos apeliacinio teismo baudžiamoji byla Nr. 1A-119/2011;
93. Lietuvos apeliacinio teismo baudžiamoji byla Nr. 1A-71-2010;
94. Lietuvos apeliacinio teismo baudžiamoji byla Nr. Nr. 1A-223/2010.
95. Lietuvos apeliacinio teismo baudžiamoji byla Nr. 1A-88/2010;
96. Lietuvos apeliacinio teismo baudžiamoji byla Nr. 1A-63/2010;
97. Lietuvos apeliacinio teismo baudžiamoji byla Nr. 1A-485/2010;
98. Vilniaus apygardos teismo baudžiamoji byla Nr. 1-111/2011.

Elektroniniai šaltiniai:

99. Decision No 1786/2002/EC of the European Parliament and of the Council of 23 September 2002 adopting a programme of Community action in the field of public health (2003-2008). Prieiga per internetą:

<http://eurlex.europa.eu/smartapi/cgi/sga_doc?smartapi!celexapi!prod!CELEXnumdoc&lg=EN&numdoc=32002D1786&model=guichett> [žiūrėta 2011-03-15];

100. Charter of fundamental rights of the European Union. No 2000/C 364/01. Prieiga per internetą:

<<http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2000:364:0001:0022:EN:PDF>> [žiūrėta 2011-02-23];

101. Constitution of the World health organization. Prieiga per internetą:

<<http://apps.who.int/gb/bd/PDF/bd47/EN/constitution-en.pdf>> [žiūrėta 2011-03-09];

102. Lietuvių kalbos žodynas. Prieiga per internetą: <<http://www.lkz.lt/startas.htm>> [žiūrėta 2011-02-20];

103. The criminal code of the Russian Federation. Prieiga per internetą:

<<http://www.russian-criminal-code.com/PartII/SectionVII/Chapter16.html>> [žiūrėta 2011-03-20]

<<http://base.consultant.ru/cons/cgi/online.cgi?req=doc;base=LAW;n=111403;div=LAW>> [žiūrėta 2011-03-20]

104. The criminal code of the Republic of Estonia. Prieiga per internetu:

<<http://www.legaltext.ee/text/en/X30022K5.htm>> [žiūrēta 2011-03-21]

<<http://www.crime.vl.ru/index.php?p=1332&more=1&c=1&tb=1&pb=1>>

[žiūrēta 2011-03-21]

105. The criminal code of the Republic of Latvia. Prieiga per internetu:

<<http://unpan1.un.org/intradoc/groups/public/documents/untc/unpan018405.pdf>>

[žiūrēta 2011-03-23]

<<http://www.law.edu.ru/norm/norm.asp?normID=1243424&subID=100106935,100106943,100106960,100107068#text>> [žiūrēta 2011-03-23]

106. The criminal code of the Federal Republic of Germany. Prieiga per internetu:

<<http://legislationline.org/documents/section/criminal-codes>> [žiūrēta 2011-03-24]

<http://bundesrecht.juris.de/englisch_stgb/german_criminal_code.pdf> [žiūrēta 2011-03-24]

<<http://www.law.edu.ru/norm/norm.asp?normID=1242733&subID=100102942,100102944,100103629#text>> [žiūrēta 2011-03-24]

107. Уголовный кодекс Республики Польша. Prieiga per internetu:

<<http://www.law.edu.ru/norm/norm.asp?normID=1246817&subID=100110056,100110058,100110081,100110336#text>> [žiūrēta 2011-03-24]

<<http://legislationline.org/documents/section/criminal-codes>> [žiūrēta 2011-03-24]

Santrauka

Sunkus sveikatos sutrikdymas pagal Lietuvos ir užsienio šalių baudžiamuosius įstatymus

Šiame magistro darbe analizuojamas sunkus sveikatos sutrikdymas, reglamentuotas Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 135 straipsnyje. Turint tikslą kuo daugiau išnagrinėti pasirinktos temos esminius aspektus, darbe siekiama atskleisti ir bendrąją nusikaltimų žmogaus sveikatai sampratą, koncentruojantis į tokias sudėtingas dalis kaip sveikatos, sveikatos sutrikdymo sampratą, Lietuvos Respublikos baudžiamajame kodekse nustatyta nusikaltimų žmogaus sveikatai sistema. Taip pat aptariama sunkaus sveikatos sutrikdymo teisinio reglamentavimo istorinė raida Lietuvos baudžiamuosiuose įstatymuose įvairiais Lietuvos istorijos periodais. Magistro darbo tyrimo objekto analizėje koncentruojamasi į sunkaus sveikatos sutrikdymo objektyviusius ir subjektyviusius požymius, taip pat šį nusikaltimą kvalifikuojančius požymius. Atliekamas užsienio šalių (Rusijos, Estijos, Latvijos, Vokietijos ir Lenkijos) baudžiamųjų įstatymų, reglamentuojančių sunkų sveikatos sutrikdymą, palyginimas.

Summary

Grievous bodily harm as defined by criminal legislation of Lithuania and other countries

This thesis analyzes grievous bodily harm that is defined under Article 135 of the Criminal Code of the Republic of Lithuania. With the aim to examine in greater detail the substantive aspects of the chosen theme, the work seeks to reveal the common crimes and human health concept, focusing on components such as health, health disruption, system of crimes against human health in the Criminal Code of the Republic of Lithuania. It also deals with historical evolution of grievous bodily harm in the criminal legislation of Lithuania during various Lithuanian historical periods. Research is focused on the analysis of grievous bodily harm, objective and subjective characteristics of the crime as well as the features qualifying such crime. Comparison of the criminal legislation concerning grievous bodily harm in foreign countries (Russia, Estonia, Latvia, Germany and Poland) is carried out.